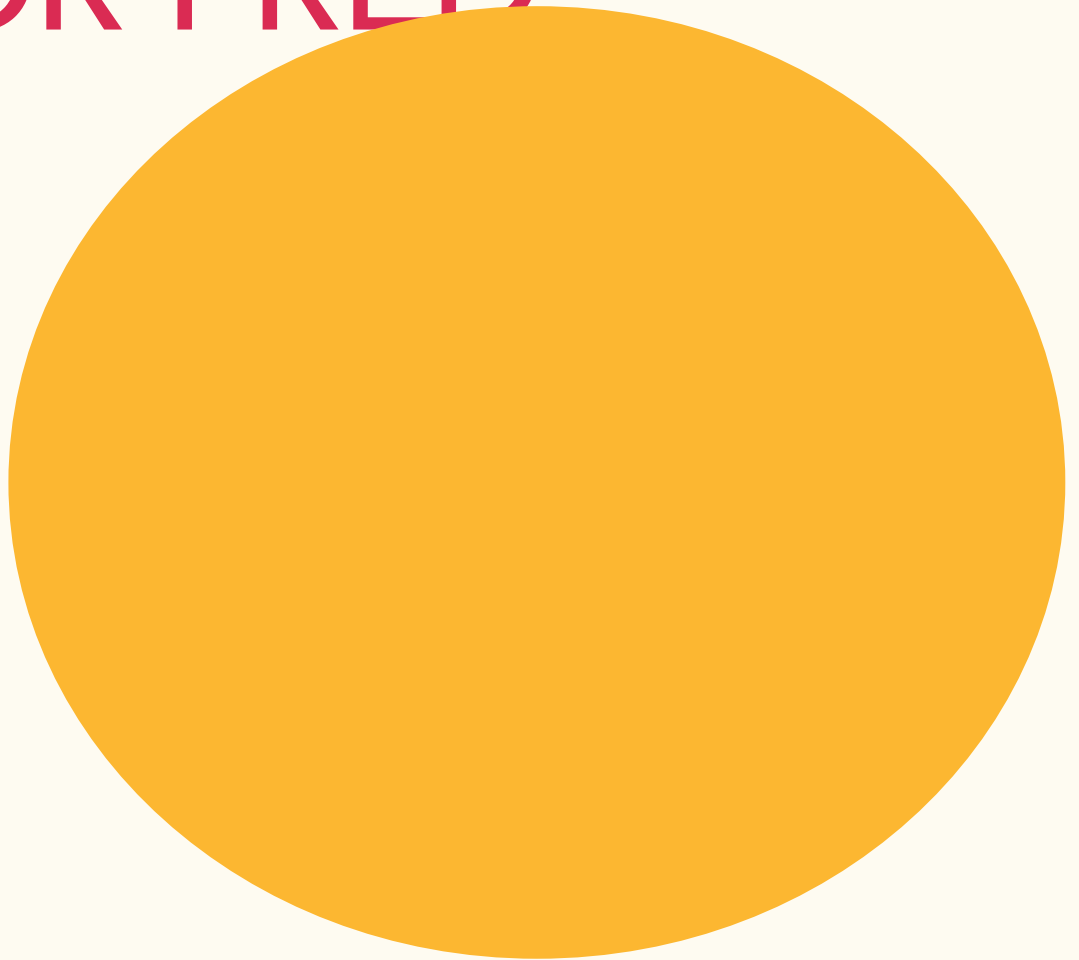

GALTUNGS METODE FOR FRED

Fredsforsker Johan Galtungs liv, teorier og innflytelse

Skrifter fra Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø | Nr. 7

“ Jeg har aldri vært borti en konflikt der en av partene er uten et eneste godt poeng.

GALTUNGS METODE FOR FRED

Johan Galtung, nestor i fredsforskning, har meglet i utallige konflikter gjennom et halvt århundre. Gjennom kurs og symposier har han i tiår poengtert en viktig erfaring:

Det gjelder alltid, alltid, alltid å spørre – hvordan ser det ekteskapet/ den arbeidssituasjonen/ det Afghanistan ut, som du har lyst å leve i?

Det handler om å forankre prosessen i en positiv visjon, for å frigjøre kreativiteten. Da vil en oppdage felles drømmer og lengsler på tvers av skillelinjer.

En populærvitenskapelig utgivelse kan på ingen måte yte Johan Galtungs livsverk rettferdighet, men den kan vekke nysgjerrighet til å lære mer.

Galtungs metode for fred er en introduksjon i 3 deler – liv, teorier og innflytelse:

- bli først kjent med mennesket bak banebrytende teorier
- bli så presentert for selve teoriene
- og avslutt med å se på innflytelsen disse teoriene har hatt på videre tenking og virke.

Susanne Urban er arkitekten bak *Galtungs metode for fred*. Hun er mangeårig leder og styremedlem for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet / IKFF-Bergen, og rådsmedlem for Hardangerakademiet for fred utvikling og miljø.

Galtungs metode for fred gis ut som skrift Nr. 7 fra Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø i anledning Johan Galtungs 90-årsdag, 24. oktober 2020

SUSANNE URBAN

GALTUNGS METODE FOR FRED

Fredsforsker Johan Galtungs liv, teorier og innflytelse

KOLOFON FORLAG

Galtungs metode for fred
– fredsforsker Johan Galtungs liv, teorier og innflytelse

Redaksjon: Susanne Urban
Første utgave norsk versjon september 2020

Forlag: K O L O F O N
ISBN Paperback: 978-82-300-2096-8

Paperback, 17x24cm
Design: OK Kontor
Sats: Kolo fon
Fonts:
Body: Avenir Book 9,5/12,5 pkt.
Titles: Avenir Medium 15/18 pkt.

Oversettelse fra engelske originaltekster til norsk er gjort på eget ansvar av Susanne Urban.

Del gjerne fra innholdet i boken
Anti Copyright / free source: Sider og utdrag fra denne boken kan fritt trykkes, formidles, oversettes og brukes som bakgrunnsmateriale, under forutsetning av kildehenvisning til denne boken.

Galtungs metode for fred er realisert med støtte fra:
Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø
Internasjonal Kvinneliga for fred og frihet
Fredsstiftelsen
Ullensvang kommune
Urban Rabbe arkitekter as

Boken hadde aldri blitt realisert uten mange runder med tålmodig hjelp og støtte fra Sondof Rabbe og Maria Sol Urban Rabbe. TAKK!

Til min mor
og alle optimister som livet beror på
– de som tør håpe på det de tror på

Fred har mange navn

Ett navn for fred er rettferdighet.

Rettferdighet har mange navn

symbiose

gjensidighet

vekselforhold

like fordeler

like rettigheter

symmetri

likeverd.

Et annet navn for fred er harmoni

Harmoni har mange navn

empati

medfølelse

å dele andres lidelse

å dele andres gleder.

Fred er relasjoner i rettferdighet og harmoni

Siden vold og krig er relasjoner,

er det i relasjonene at fred må bygges

Resten av denne boken

er kommentarer

til disse påstandene.

Johan Galtung

i åpningen av boken A Theory of Peace

Galtungs metode for fred – Innhold

Forord av Jan Øberg	8
Hvordan boken fungerer	11
Innledning	13
1. Hvem er Johan Galtung?	14
2. Urokråke for fred – Galtung i samfunnsdebatten	17
DEL I: LIVET	19
1. Slekt av offiserer og medisinere	20
2. Inspirasjon fra far	21
3. Et kall for livet	22
4. Militærnekter/samvittighetsfange	23
5. Oslo – New York tur retur	23
6. Familieliv – ekteskap med to fremragende kvinner	24
7. Verdensborger med hjem på tre kontinenter	24
Tidslinje	25
DEL II: TEORIER	29
1. På tvers av fag og kulturer	30
2. Den lille forskjellen – en begrepsavklaring	31
3. På Gandhis skuldre: første bok – Gandhis politiske etikk – sammen med Arne Næss	32
4. Fredsforskning: fredsarbeid som akademisk disiplin	39
a. Konflikt er ikke lik vold	39
b. Fire former for vold: direkte, strukturell, kulturell – og vold mot naturen	40
c. Negativ og positiv fred	42
5. Fred med fredelige midler	45
a. Konflikttransformasjon, forsoning, fredsbygging	45
b. Diagnose – prognose – terapi; kontrafaktisk historie	45
c. A-B-C-trekanten for konflikttransformasjon: Attitude-Behaviour-Contradiction / Conflict	46
6. Fredskultur som alternativ til voldskultur	48
a. Løsning erstatter seier – fredsbevaring, fredsskaping og fredsbygging	48
b. Handlinger, og mangel på handling	49
c. En fredskultur med infrastruktur for fred	49
d. Fredsdepartement	50
e. Et militært forsvar som rent forsvars-forsvar	52
7. En formel for fred – for å bygge direkte, strukturell og kulturell fred	53
8. Fredsjournalistikk vs. krigsjournalistikk	54

9. Kronen på verket: Transcendmetoden	
– konflikttransformasjon med fredelige midler	57
a. Konflikt er lik uforenlige mål	57
b. Kompromiss eller fred?	58
c. En metode for å overskride konflikter	59
d. Konflikttransformasjon uten bruk av vold	60
e. Både-og / vinn-vinn	62
10. Megling, forsoning, oppheving	63
a. Megling	63
b. Forsoning av traumer	63
c. Oppheving av konflikt	64
11. En generell metode som kan anvendes på alle nivå:	
mikro-, meso-, makro- og meganivå	65
12. Fredsmuseer – et freds- & konflikt-perspektiv	66
13. Fredsøkonomi – en livsfremmende økonomi	67
14. Fredsbusiness: menneske og natur foran marked og kapital	70
15. Dypkultur og dypstruktur	72
a. Dypkultur, dypstruktur, dypnatur	72
b. Syv veier til et livssyn i en globaliserende tidsalder	73
16. Lær av historien: murens fall; USA-imperiets fall; og etter det?	76
DEL III: INNFLYTELSE	79
3xK for gode prosesser: konstruktiv, kreativ, konkret	80
1. Fredsforskning – et eget vitenskapelig område	81
2. PRIO Peace Research Institute Oslo	82
3. FNs manual for meglere og konflikthandledere	84
4. Hvordan ser en god unnskyldning ut?	88
5. Fredsmegling blant annet i Ecuador – Peru, i Irak, for Kurderne, i Sør Korea – Nord Korea	90
a. Ecuador – Peru: et grenseområde blir to-stats sameie	90
b. Fred i Midtøsten – er det mulig?	91
c. Sør-Korea – Nord-Korea: først folket, så statene	95
6. TFF – Transnational Foundation for Peace and Future Research	96
7. Transcend International	97
8. Hardangerakademiet, nordisk senter for fred, utvikling og miljø	98
9. Sabona – verdensfred i sandkassen	100
10. Galtung Institutt für Friedenstheorie und Friedenspraxis	104
11. Fra «Criminalizing War» til «Abolishing War»	105
Etterord – utblikk	110
Å skape en fredskultur kan læres	112
Bibliografi pr. juni 2020	114
Andre kilder	114
Billedreferanser	115

Forord av Jan Øberg

Jan Øberg er dansk freds- og fremtidsforsker og forfatter, bosatt i Sverige. Han er stifter og leder av Den Transnasjonale Stiftelse¹ og av Freds- og Fremtidsforskning i Lund, og tidligere generalsekretær for Det danske Fredsfond i København. Han har vært aktiv deltager og er rådsmedlem i Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø.

Jeg traf Johan Galtung for første gang i 1968. Jeg var 17 år gammel og gikk på Aarhus Katedralskole i Danmark. Den gamle skoles rektor var Aage Bertelsen, én av lederne av den hemmelige redningsaksjon av 7000 danske jøder over til Sverige og forfatter til bogen Oktober 1943.

Bertelsen var desuden Danmarks viktigste pacifist og skolemand, forfatter til klassikeren «Her Er Dit Våben,» (1962) den største danske fremstilling av ikkevold og pacifisme. Han var dybt engageret i spørsmålet: Hvordan kan studier og forskning bidrage til fred? Så hvem andre at indbyde end pioneren Galtung til at forelæse på sin skole?

Som sterkt samfundsengageret teenager forstod jeg at den dér Galtung med den turkise skjorte, ruskindsjakke, slips og lidt længere lyst bølget hår havde en elegance, dynamik og udstråling udover det sædvanlige: Kundskab, formidlingsevne og vision i ét. Han fangede!

Der skulle gå 7 år inden jeg løb ind i ham igen. Jeg studerede sociologi på Lunds Universitet og dér fandtes en anden af mine mentorer i fredsforskningen, den omvandrende encyklopædi med eksamen i filosofi, matematik og sociologi, Håkan Wiberg (1942–2010). Han og Johan kendte allerede hinanden godt; det, der senere blev til Lund University Peace Research Institute, LUPRI, var blevet startet i 1963 af Wiberg og en række forskere i Lund med Johan som hovedinspiration.

¹ <https://transnational.live/jan-oberg/>

Wiberg kørte i de tidligere 1970'ere et kort kursus på Sociologen om freds- og konfliktforskning. Jeg lærte at se verden som ét samfund, makro i tid og rum. En dag i 1974 sagde han: «Tag med ned til Dubrovnik og tag nogle kurser på Inter-University Centre, IUC. Centret ledes af Johan Galtung.»

Siden da har vi arbejdet sammen om nok så meget i freds- og fremtidsforskningen – f.eks. militarisme, menneskelig sikkerhed og alternativt forsvar. Galtung, Wiberg og Øberg publicere for nogle år siden godt 2000 A4 sider i en blog om det tema, der mere end noget andet binder os sammen: «Yugoslavia: What Should Have Been Done?»

Under mine år som chef for LUPRI (1983–1989) var Johan en frekvent gæsteforelæser. Jeg har været gæsteprofessor på institutter rundt om i verden i hans fodspor. Vi har set institutter gå op og gå ned og jeg var med tidligt i Hardangerakademiet. Johan har været «Associate» i Den Transnationale Stiftelse for Freds- og Fremtidsforskning, TFF, som jeg er medstifter og chef for siden 1986. Mængder af hans artikler findes på transnational.live

Kort sagt, en uhyre givende, trofast intellektuel og personlig relation over en menneskealder. Det er mig en glæde og ære at skrive dette lille forord til endnu en velfortjent bog om Johans aldeles enestående indsats for freden – gennem forskning, formidling, politik – og venskab.

Lund, 16. juni 2020

“ Jeg har ofte hørt at «det interessante med deg Johan, er at du verken er marxist eller anti-marxist, kommunist eller anti-kommunist, verken liberal eller anti-liberal, du prøver å forstå». Det er en god beskrivelse, og du skal ha store vanskeligheter med å finne vanlige etiketter. De passer ikke på meg. Jeg gjør noe annet.

J. Galtung

Hvordan boken fungerer

Johan Galtung blir ansett for å være verdens nestor² i freds-forskning³, grunnleggeren av fredsstudier som akademisk disiplin, «oppfinneren» av en vitenskapelig metode for å skape fred.

Denne boken presenterer fredsforsker Johan Galtungs liv og virke i tre deler:

Del I, LIVET handler om Johan Galtung som verdensborger. Denne delen er skrevet av Susanne Urban med hjelp av Andreas Galtung, et av Johan Galtungs fire barn.

Del II, TEORIENE gjengir noen av Johan Galtungs banebrytende bidrag til å bygge fred med fredelige midler – i et språk for «folk flest».

I samarbeid med filosofen Arne Næss har Johan Galtung sammenfattet og systematisert Gandhis politiske metode, etikk og filosofi, slik at andre kan følge i Gandhis mektige ikkevolds-fotspor.

Galtung viser at konflikt og vold ikke er det samme. Han skiller mellom tre ulike typer vold: direkte, strukturell og kulturell vold. Han utvikler Transcendmetoden, som overskrider polariserende konflikter og skaper samhandling til felles beste. Galtung setter opp en enkel formel for fred – og legger frem effektive verktøy for å avskaffe krig.

Del to av boken er holdt tett opp til Johan Galtungs artikler, bøker og forelesninger. Arbeidet til Johan Galtung strekker seg over mer enn 70 år. Derfor vil noen av de eldre formuleringene være justert i henhold til Johan Galtungs nyere foredrag.

Del III, INNFLYTELSE vurderer Galtungs innvirkning for videre tenkning og handling. Johan Galtung «oppfant» ikke bare fredsforskningen etter århundrer med krigsskoler og militærakademier, men leverte også et vell av transdisiplinære og overraskende innspill innen blant annet økonomi, journalistikk og livssyn. Konstruktiv, kreativ og konkret som få.

I denne tredje delen vil Johan Galtungs virke bli sett gjennom øynene til mennesker som fører hans livsverk videre.

“Ikke bry deg om gjentagelser – de skader ikke.

J. Galtung

2 da.glosbe.com/da/da/Nestor Nestor: aldersformand; mentor; emeritus; senior; ældre; alderspræsident; doyen; grand old man

3 Freds- og konfliktstudier er et samfunnsvitenskapelig felt som identifiserer og analyserer voldelig og ikke-voldelig atferd samt de strukturelle mekanismene som deltar i konflikter (inkludert sosiale konflikter), med tanke på å forstå de prosessene som fører til en mer ønskelig menneskelig tilstand.

Innledning

Utålmodig, provoserende og produktiv i sin jakt på fred gjennom forskning, publisering og kommentering, fyller Johan Galtung 90 år 24. oktober 2020. Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø ønsker å hedre «oppfinneren» av fredsforskning som akademisk disiplin, ved å gi ut et festskrift: *Galtungs metode for fred*.

Fred har vært den tykke røde tråden i det Johan Galtung har foretatt seg gjennom en lang livsreise. Johan Galtungs brede produksjon på over 160 bøker og 1000 artikler kan ikke favnes i noen få utvalgte eksempler. I tillegg til en enorm produksjon av bøker, forskning og artikler, og en hektisk reisevirksomhet mellom forelesninger og møter, er det en imponerende liste over institusjoner han har satt i gang – helt fra begynnelsen av sin lange akademiske karriere.

De som har vært så heldige å ha opplevd Johan Galtung forelese, vil med glede tenke på den levende måten han snakker på; fritt og uten manus, veldig strukturert og pedagogisk, rikelig krydret med anekdoter.

Selv om denne populærvitenskapelige publikasjonen på ingen måte kan yte Johan Galtungs liv og lære rettferdighet, vil den gi noen glimt av hans tankeverden – og kanskje vekke nysgjerrighet til å lære mer.

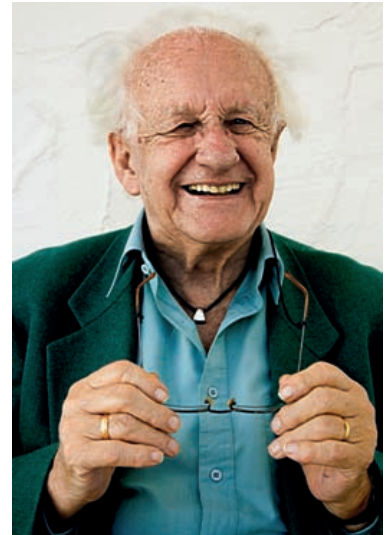
Galtungs metode for fred

– skrevet og redigert av Susanne Urban

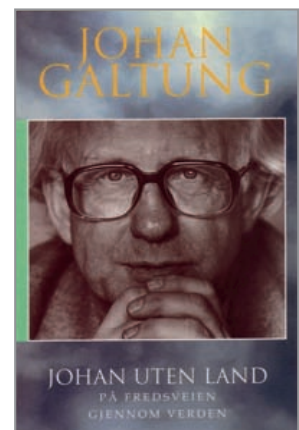
Jeg som har tatt på meg å trekke ut essensielle glimt fra artikler og bøker, forelesninger og seminarer, har fulgt med Johan Galtung siden årtusensiftet. Jeg har gjennomført ulike fredskurs i regi av Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø, tidligere Nordisk fredsakademi, og har deltatt aktivt på de årlige sommersymposiene med Johan gjennom 20 år. Det har gitt meg unike anledninger til å møte en verdensstjerne personlig.

I 2018 begynte jeg å tenke på å gjøre fredsforsker Johan Galtungs livsverk bredt tilgjengelig. Johan selv kommenterte det slik: «Hvis du fokuserer på tankene og ikke på personen, er det i orden for meg.»

Jeg er kosmopolitt med foreldre fra Wien. Født i Bagdad, vokst opp i Tripolis, Buenos Aires, Alger – og Wien. Jeg har stor glede av å kunne lese artikler på norsk, tysk, engelsk, fransk, italiensk og spansk. Det kommer godt med når en prøver å favne om Johan Galtungs virke.

© Oberg PhotoGraphics 2010

1. Hvem er Johan Galtung?

“ Galtungs virksomhet er så stor og så variert at det er vanskelig å tro at det kommer fra ett menneske.

*Kenneth Boulding,
fredsforsker*

For å sette tonen for hvilket privilegium det er å ha kommet nær en så usedvanlig kapasitet som Johan Galtung – er det like greit å begynne med utmerkelsene. De er fra akademiske læresteder i ulike land på flere kontinenter – og de spenner over fag som juss, sosiologi, filosofi, retts sosiologi, samfunnsvitenskap, fremtidsstudier, faglitteratur – og selvfølgelig fredsstudier.

Priser og utmerkelser⁴

- 2016 The 2016 Claes Nobel World Betterment Award, Atlanta USA
- 2016 International Sociological Association Lifetime Future Award, NYC USA
- 2016 Gandhi-King Community Builders Award, Morehouse, Atlanta USA
- 2013 Parque de la Paz Johan Galtung, Alfaz del Pi, Spania
- 2012 Premio Albatros della cultura, Napoli, Italia
- 2011 Abdul Ghaffar Khan International Peace-Builders Award, USA
- 2011 Erik Byes Minnepris, Kristiansand, Norge
- 2010 The Demilitarized Zone DMZ Korean Peace Prize
- 2009 Æresmedlemskap i Miljøpartiet De Grønne, Norge
- 2007 Marburg Golden Book, Tyskland
- 2005 Augsburg Golden Book of Peace, Tyskland
- 2005 Premio Hidalgo (internasjonal pris for å forsvare romfolkets rettigheter), Madrid, Spania
- 2001 Morton Deutsch Conflict Resolution Award (første mot-taker) St. Louis
- 2001 Norsk Sosiologforenings hederspris, Oslo
- 2000 Brageprisen (faglitteratur/sakprosa beste fagbok) for selvbiografien 'Johan uten land'
- 1995 Alo'ha International Peace Award (Honolulu)
- 1993 Bajaj International Prize for promoting Gandhian Values, (Mumbai)
- 1990 Sokrates-Prisen, Vuxenuppläring, Stockholm
- 1988 Norsk Humanistpris, Humanetisk Forbund, Oslo
- 1988 Phi-Beta-Delta International
- 1987 Right Livelihood Award⁵ («Alternative Nobel Peace Prize»)

Madrid 2017: æresdoktorgrad nr.10 [Transcend]

4 Kapittelet er skrevet i samråd med Andreas Galtung, Johans første-fødte

5 The Right Livelihood Award ble stiftet i 1980 i Stockholm for «Å ære og understøtte modige mennesker som løser globale problemer». Prisen har blitt kjent som «Den alternative nobelprisen», etter at Nobel-Stiftelsen avviste å etablere en miljøpris.

- 1986 Laureate, The Academy of Humanism
 1986 Soka Gakkai International Peace and Culture Award
 1986 Award, New Jersey Consortium for Global Education
 1986 Award, Canadian Peace Research & Education Association
 1982 Honorary Gandhi lecture, Ahmedabad, 1982
 1981 Alternative Reith lecture Disarmament and Peace,
 Newcastle
 Medaille d'or, Academie Internationale de Lutèce, 1978-
 soc. sci.
 1975 Alternative Rosenkær Prize, Copenhagen
 1973 Honorary mention, State of Hawaii, Honolulu

Æresdoktorgrader og Æresprofessorater

Tiende æresdoktorgrad⁶: Dr honoris causa, Universidad Madrid Complutense, (Spania) 2017 – fred
 Dr h.c., Universidad Autonoma de Puebla (Mexico) 2006 – juss
 Dr h.c., Universidad de Alicante (Spania) 2002 – sosiologi
 Dr h.c., Fern Universität Hagen (Tyskland) 2000 – filosofi
 Dr h.c., Università di Torino (Italia) 1998 – rettssosiologi
 Dr h.c., Universität Osnabrück (Tyskland) 1995 – fremtidsforskning
 Dr h.c., Soka University, Tokyo (Japan) 1990 – fred/buddhisme
 Dr h.c., Uppsala University (Sverige) 1987 – sosiologi
 Dr h.c., University Cluj-Napoca (Romania), 1976 – fremtidsforskning
 Dr h.c., University of Tampere, 1975 – fredsforskning
 Honorarprofessor, Universität Witten/Herdecke (Tyskland) 1993
 Honorary professor, Sichuan University, Chengdu (Kina) 1986
 Honorarprofessor, Freie Universität Berlin (Tyskland) 1984
 Profesor honorario, Universidad de Alicante (Spania) 1981

-
- 10 æresdoktorgrader og flere æresprofessorater mottatt mellom 1975 og 2017
 - Mottager av den alternative Nobelprisen Right Livelihood Award i 1987
 - Mottager av mangfoldige priser innen mange ulike fagfelt bla. i Norge, Spania, USA og India
-

Medlemskap

Medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi, sosiologi, Oslo 1979

Æresmedlem Third World Forum, 1975

I tillegg kommer en lang rekke gjesteprofessorater, internasjonale konsulentstillinger samt engasjement som foreleser for globale konsern.

6 En æresdoktorgrad (tittel Dr. honoris causa forkortes Dr.h.c.) tildeles til svært fremtredende, gjerne utenlandske, akademikere, som anerkjennelse av et livsverk av stor betydning.

→ CONVICTIONS FOR PEACE ←

It is both possible and meaningful to be

→ anti-hitlerism without being anti-German ←

→ anti-stalinism without being anti-Russian ←

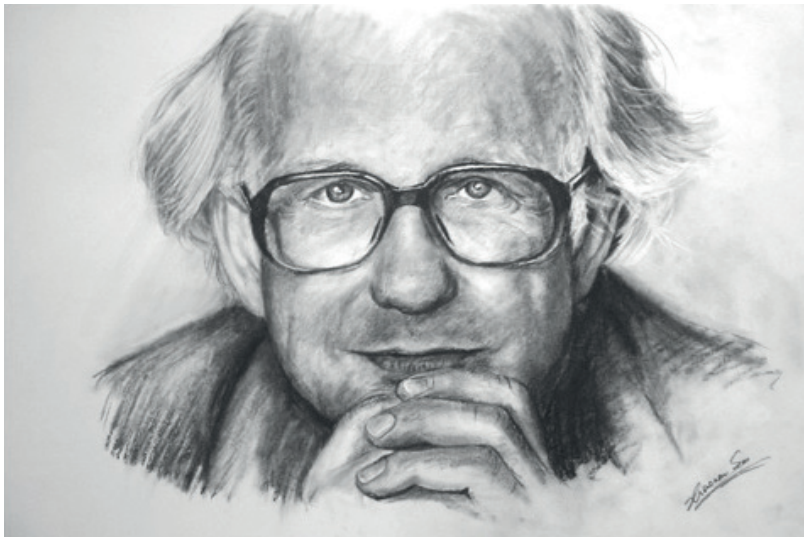
→ anti-US-imperialism without being anti-American ←

→ anti-expansionist-zionism without being anti-semitic ←

→ anti-quislingism without being anti-Norwegian ←

→ anti-Japanese-militarism without being anti-Japanese ←

I have stood and will continue to stand by these convictions

Johan Galtung

Founder of the Academic Discipline of Peace Studies

Transcend International, tegning ved Xiaonan

2. Uokråke for fred – Galtung i samfunnsdebatten

Fra Wikipedia

Galtung er kjent som en frittalende samfunnsdebattant på den politiske venstresiden, og har ofte inntatt markante ståsteder som gjentatte ganger har blitt møtt med kritikk. Spesielt hans kritiske uttalelser om USA og Israel har vært omstridt i noen miljøer, og hans vurderinger av Sovjetunionen og venstreorienterte land som Cuba og (senere) Venezuela har møtt en del motstand.⁷

Fra Store norske Leksikon⁸

Johan Galtung er en av Norges mest kjente samfunnsforskere. Som medstifter og mangeårig leder av Institutt for fredsforskning i Oslo (PRIO), redaktør for tidsskriftet *Journal of Peace Research* og professor i konflikt- og fredsforskning ved Universitetet i Oslo har han satt sterkt preg på utviklingen av sosiologi og fredsforskning både i Norge og internasjonalt. Gjennom sitt omfattende faglige og fredspolitiske forfatterskap og sitt aktive engasjement i samfunnsdebatten på en rekke områder har han vunnet internasjonal anerkjennelse. Men Galtung er også omstridt, dels for sine standpunkter og løsningsforslag (som mange oppfatter som utopiske), dels for sin debattstil (som kan virke arrogant).

Uglesett hjemme, anerkjent i utlandet¹⁰

Ved Atle Andersson, 28.12. 2002, Bergens Tidende. I Norge oppleves Johan Galtung av mange som en arrogant kverulant. I utlandet er han dypt respektert og oppfattes som en akademisk fargeklatt som man lytter til, sier Terje Dale, prosjektleder og regiansvarlig for dokumentaren Galtungs reise.

Denne boken er for deg som tar en av Johan Galtungs viktigste anbefalinger på alvor: vil du vite noe, gå til kilden – og gjør deg opp en egen mening.

“ Når man skal sette seg inn i konflikter må man nødvendigvis lytte til begge sider. I 1977 sa jeg opp min stilling og flyttet utenlands. [...] Jeg hadde kritisert USA, dermed ble jeg stemplet som kommunist...⁹

J. Galtung

7 https://no.wikipedia.org/wiki/Johan_Galtung 08.04.20

8 https://snl.no/Johan_Galtung 08.04.20

9 <https://spania.no/alicante/alfaz-del-pi/johan-galtung-alfaz-landsvikere-frontkjempere/> 13.04.20

10 <https://www.bt.no/nyheter/innenriks/i/2px1R/krig-mot-irak-vil-utloese-hevn-i-500-aar> 08.04.20

Del I

Livet

Del I *Livet* er skrevet i samråd med Andreas Galtung, Johans førstefødte.

1. Slekt av offiserer og medisinerere

“ I spisestuen hang anebildene – malt i storstuen i deres hjem på Torsnes i Hardanger i 1652. Norsk lavadelsfamilie fra vikingetiden med sitt adelskap bekreftet av danskekongen i 1648. Der var admiralen Lauritz, hans kone ... og den lille gutten med ranglen. Johan Vincent, som jeg er oppkalt etter.

J. Galtung

Mange av Galtungs forfedre- og -mødre i flere generasjoner var leger og sykepleiere. Da han ble født i Oslo 24. oktober 1930, sa en venn av familien: «En lege er født». På én måte er Galtung riktignok lege, men pasientene hans er ikke individer, men hele samfunn med deres sykdommer. Ved å benytte medisinenes faguttrykk har han utviklet en metode med

- **diagnose** (hva som er kilden til lidelse),
- **prognose** (hva som sannsynligvis vil skje uten inngrep) og
- **terapi** (hva som kan gjøres for å redusere vold og lidelse) for konflikter rundt om i verden.

Galtung-familiens våpenskjold
Danmarks Adels Aarbog 1916
[Anders Thiset]

I spisestuen hang anebildene [bilde lånt av A. Galtung]

2. Inspirasjon fra far

Mye ros, mye klem, lite skjenn

«Far – to brede skuldre som jeg red på, Alltid like interessert. Alltid oppmuntrende. Og alltid fylt opp av én enkel tanke om hvordan barn skal oppdras: Spill opp til det positive! Når barn gjør feil, det gale, til og med det onde, påpek det, men gjør ikke for mye ut av det. Mye ros, mye klem, lite skjenn.

– Du skjemmer ham bort, August! – sa onkler og tanter. Far smilte, varmt.»¹¹

Å redde livet til okkupanter

9. april 1940, da Johan Galtung er ni år gammel, fører det tyske krigsskipet Blücher en krigsflåte inn i Oslofjorden for å erobre Oslo og okkupere Norge. Skipet har over 2000 soldater og matroser om bord. Det blir truffet av en torpedo. Et flammehav bryter ut og skipet synker. Mange av soldatene svømmer i land, med brannskader i halsen. Johans far er øre-nese-hals kirurg. Han opererer febrilsk dag og natt for å redde livet til så mange av soldatene som mulig. Johan spør sin far: «Blir du ikke noen ganger fristet til å la skalpellen din gli litt?» Faren svarer: «Absolutt ikke! Det er en leges viktigste plikt, å redde liv, uten å gjøre forskjell på folk.»

Dette etterlater et dypt inntrykk på lille Johan.

Stor bekymring for far i konsentrasjonsleir

I 1944 blir faren til Johan hentet av nazistene i hjemmet sitt i Erling Skjalgssons gate på Frogner. Sammen med andre fremtredende nordmenn blir han ført til konsentrasjonsleiren Grini. Hver dag frykter familien å høre nyheten på radioen: «Som gjengjeldelse for engelsk bombing, ble Dr. Galtung henrettet i dag.» Men heldigvis, 9. April 1945, på femårsdagen for tyskernes innmarsj i Norge, en måned før krigens slutt, kommer faren hjem igjen, uskadd.

Dette forsterker Johans vilje til å arbeide for forebygging av krig.¹²

“ Belønne det gode veldig, ikke gå så dypt inn på det mindre vellykkede. Det lærte jeg av far.

J. Galtung

Overlege August Andreas Logn Jensen Galtung

“ Far kom ut, helt uten hat. Det gjorde inntrykk på meg.

J. Galtung

11 Johan Galtung 2000, *Johan uten land – på fredsveien gjennom verden*

12 <https://blogs.prio.org/2019/05/inspiration-from-a-father-johan-galtung-interviewed-by-henrik-urdal/>

3. Et kall for livet

Oppvekst og utdanning i Oslo

Johan Galtung vokser opp i Oslo, på Frogner. På folkeskolen tar han mål av seg til å bli lege som sin far. Etter eksamen artium på reallinjen 1948 og på engelsklinjen 1949 begynner han å studere matematikk ved Universitetet i Oslo, men blir snart – under innflytelse av bl.a. professorene Sverre Holm og Arne Næss – trukket inn i samfunnsfagene. Holm formidler en smittende sosiologisk gründerånd, som Galtung svarer på med slik iver at han blir Holms hjelpelærer i metode; Næss formidler en logisk, saklig tilnærming til samfunnsvitenskapene og en demokratisk og pasifistisk holdning.

Helsingfors stadsbibliotek [ark. Theodor Høyjer]

“ Jøss – det var interessant, tenkte jeg. ‘Freds-studier finnes ikke.’ Og tanken slo meg, at det kanskje kom til å bli mitt livsverk. Da var jeg 20 år.

J. Galtung

Ingenting om fred på hovedbiblioteket!

I 1951 studerer Johan Galtung med et stipend i Helsingfors/Helsinki. Han spør på biblioteket om bøker innen fredsforskning. Bibliotekaren har ingen, og skriver til Sveriges hovedbibliotek, som har en mye større samling. Svaret kommer: «Det finnes ingen slike bøker.» Johan synes dette var rart. Det var tusenvis av bøker om forskning på krigs- og militærstrategi, hvorfor skulle det ikke finnes noen bøker om forskning på fred?

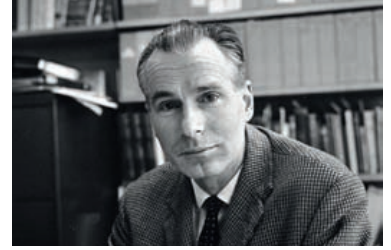
Fredsforskning, en ny og tverrfaglig vitenskapsgren

Fredsforskning er en manglende disiplin, og han bestemmer seg for at dette blir hans livs kall. Johan Galtung har bidratt med selvstendig forskning og innsikt innenfor mange intellektuelle områder. Han har gitt ut over 160 bøker og over 1600 bok-kapitler og artikler i vitenskapelige og populærvitenskapelige tidsskrifter. 41 av bøkene hans er oversatt til 35 språk, i totalt 135 bokoversettelser¹³. Han er den hittil mest siterte forfatteren innen fredsstudier.

13 <https://vof.no/johan-galtung-verdenskjent-forsker-og-fredsmekler/>

4. Militærneker/samvittighetsfange

1954, i en alder av 24 år blir Johan Galtung fengslet som militærneker av samvittighetsgrunner. Han hadde utført 12 måneders sivil tjeneste, like lenge som den gjengse verneplikten. Han gikk med på å tjene de lovpålagte seks tilleggsmånedene som siviltjener, hvis han kunne jobbe for fred, men det ble nektet. I fengsel skriver han sin første bok, *Gandhis politiske etikk*, sammen med sin mentor, filosofen Arne Næss.

Mentoren Arne Næss, norsk filosof som har etablert begrepet 'dyp-økologi'. [Laurvik, NTB-Scanpix]

5. Oslo – New York tur retur

1956, Johan gjør ferdig hovedfaget i matematikk og vier seg deretter til samfunnsfagene.

1957 blir han Mag.art. i sosiologi med en avhandling og senere bok om fengselet som sosial institusjon: *Fengsels-samfunnet: Et forsøk på analyse*.

Samme året forlater Galtung tryggheten i samfunnsvitenskap som enkeltdisiplin og blir assistentprofessor for matematisk sosiologi ved Columbia University i New York. Han er da 27 år gammel, og yngre enn mange av studentene. Han får to anerkjente mentorer: sosiologene Paul Lazarsfeld og Robert Merton. Han får tilbud om fast stilling, men drar tilbake til Oslo.

1959, i spissen for en gruppe yngre norske samfunnsforskere, tar Johan Galtung (29 år gammel) initiativ til etableringen av PRIO. Peace Research Institute Oslo ble det første av flere titalls fredsinstitutter over hele verden som Galtung har hjulpet å etablere.

Gjennom hele sitt liv går Johan Galtung inn i ulike vitenskapelige perspektiv. Dette gjør ham bedre i stand til å forstå og forklare fredsbegrepets ulike fasetter.

Siden sin første hjelpelærerstilling har han undervist tusenvis av studenter. På mange universiteter og institutter rundt om i verden har Johan Galtung inspirert tilhørere til å vie livet til fred.

Johan Galtung foreleser i Kina [TranscendMediaService]

6. Familieliv – ekteskap med to fremragende kvinner

“ Jeg husker at noen spurte et av barna mine om det er vanskelig å ha en sterk far. Poden svarte: 'Vel, han er veldig sterk, men en fordel er at han reiser så mye, så han kommer i små doser!'

J. Galtung

Johan og Fumi – Alfaz del Pi 2010
© Oberg PhotoGraphics 2010

Johan Galtung gifter seg med norske Ingrid Eide som 26-åring i 1956. Ingrid Eide er sosiolog med omfattende internasjonal yrkeserfaring, blant annet fra UNESCO og som direktør i UNDP, FNs program for kvinner og utvikling. Hun er sentral i Internasjonal kvinneliga for fred og frihet i Norge. Dessuten norsk politiker (Arbeiderpartiet Ap) og vararepresentant til Stortinget for Ap Oslo; i Oslo bystyre for Ap; 1973–76 statssekretær i Kirke- og undervisningsdepartementet. Sammen har de to barn: Andreas, født 1958, professor i juridiske fag, forfatter, musiker og maler; har illustrert Johans barnebok *En flyve-appelsin forteller* (2003), og Harald, født 1962, elektroingeniør.

Johan Galtung er 39 år gammel da han gifter seg for andre gang, med japanske Fumiko Nishimura. De har vært gift siden 1969 og har to barn sammen: En sønn, Fredrik (freds-riket, fredens rike), født 1970, administrerende direktør og medgründer av TrueFootprint (hjelp til effektivisering av bærekraftsinvesteringer), Transparency International (antikorrupsjon) og Integrity Action (overvåking av utviklingsprosjekter og tjenester). En datter, Irene (gresk eirene, fred), født 1977, doktorgrad i jus med en avhandling om mat som menneskerettighet. Hun har bidratt til boken *Abolishing war*.

7. Verdensborger med hjem på tre kontinenter

Galtung finner et hjem i Frankrike/ Sveits, USA, Spania og Japan. Med leilighet i Kyoto står han bokstavelig med én fot i vestlig kultur (på parkett) og med den andre i Østen (på tatami-matter).

I Norge har han en hytte. I mange år kommer Johan og Fumi Galtung jevnlig til Norge og besøker hytten i Jondal/ Hardanger, der Galtung-slektens røtter ligger.

Johan og Fumi Galtung velger den lille kystkommunen Alfaz del Pi i Alicante, Sør-Spania, som hovedbase i 1972. Byen har hedret Johan ved å oppkalle en park i hans navn 'Johan Galtung park for fred'. I 2015 åpner Johan Galtung International Center of Conflict's Solutions i Alfaz del Pi.

Johan Galtung er bosatt i Kuala Lumpur i Malaysia i årene 2014–2015, der han blir Tun Mahathir-professor i 'Global fred' ved International Islamic University Malaysia¹⁴.

PARQUE 'por la paz' JOHAN GALTUNG. Johan Galtung park for fred i Alfaz del Pi, Costa Blanca, Sør-Spania

14 <http://www.iium.edu.my/kulliyah/AIKOL/tun-mahathir-chair-for-global-peace>

Tidslinje

1930

24. oktober, Johan Vincent Galtung blir født, sønn av Helga Holmboe (1890–1967) og overlege August Andreas Galtung (1881–1964)

1951

Innkalling til verneplikt; siviltjeneste

1954–55

24 år, i fengsel som militærneker av samvittighetsgrunner. Første bok blir gitt ut, *Gandhis politiske etikk*, skrevet sammen med mentor Arne Næss

1956

Johan gjør ferdig hovedfaget i matematikk og vier seg deretter til samfunnsfagene

1956–68

Gift med Ingrid Eide; 2 barn – Andreas (f.1958) og Harald (f.1962)

1957

Magistergrad i sosiologi Universitetet i Oslo med *Fengselssamfunnet*, en avhandling og senere bok om fengselet som sosial institusjon

1957–1959

Etter å ha mottatt magister artium grad (mag. art.) innen humaniora og samfunnsvitenskap, flytter Galtung til Columbia University i New York

1959

International Peace Research Institute (PRIO) grunnlagt sammen med Ingrid Eide, Erik Rinde og Mari Holmboe Ruge. Som direktør i 10 år så han instituttet utvikle seg fra en avdeling innen Norsk institutt for samfunnsforskning til et uavhengig forskningsinstitutt

1964

Det første akademiske tidsskriftet viet til Peace Studies ser dagens lys: *Journal of Peace Research*, og samme år er Galtung involvert i etableringen av International Peace Research Association

1969

Gift med Fumiko Nishimura; 2 barn – Fredrik (f.1970) og Irene (f. 1977)

1967

Fremtids- og trendforskning: *Images of the World in the Year 2000*, verdens første fremtidsforskerkonferanse; fremtidsforskeren Robert Jungk og Johan Galtung redigerer foredragene i boken *Mankind 2000*, (1969)

1969–77

Som innehaver av det nyopprettede professoratet i konflikt- og fredsforskning ved Universitetet i Oslo søker Galtung å etablere et eget teori-grunnlag for fredsforskning. Han begynner snart å utvikle teorier selv. Mange av dem får stor innflytelse – som skillet mellom positiv og negativ fred, begrepet «strukturell vold» og teoriene om konflikt og konfliktløsning. Særlig innflytelsesrik blir teorien om imperialismens mekanismer (1971)

1971

Prosjekter om utdanning og økonomisk vekst i den «tredje verden»: *Members of Two Worlds*

August Andreas og Helga Galtung med barnebarn Andreas

Ingrid Eide

1977

Makrohistoriske studier: *On the last 2500 Years in Western History and some Remarks on the Coming 500*

Han sier opp sitt professorat i Oslo i 1977 og innehar siden professorat ved flere andre universiteter

1977–82

FN-universitetet i Genève, der Galtung blir prosjektadministrator. Han bor i Schweiz og i Frankrike og er konstant på verdensturné

1984–93

Flere professorater, bl.a. ved Freie Universität i Berlin, 1985–87, Princeton University i USA 1986–99, Universität Witten/Herdecke i Tyskland 1987–1993, University of Hawaii

Galtung skriver flittig, og han påtar seg utallige engasjementer, fra studentersamfunn i Oslo, Trondheim og Tromsø – til House of Lords i London

1985

Forelesning om Gandhis politiske etikk for House of Lords i London

1987

Right Livelihood Award – den Alternative nobelprisen ... «for hans systematiske og tverrfaglige studium av forhold som kan føre til fred.»

1990

Fredsmegling mellom Ecuador og Peru som resulterer i en bi-nasjonal sone og opprettelse av en nasjonalpark med felles forvaltning

1993–2000

Galtung underviser som æresprofessor i fredsstudier ved University of Hawaii

1993

Johan Galtung og Fumiko Nishimura etablerer Transcend International, en organisasjon for konfliktmegling

2000

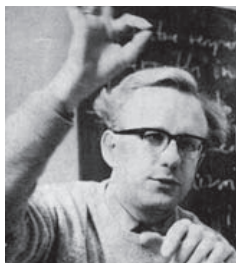
Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø blir etablert som Nordisk fredsakademi, og finner et fast tilholdssted på Jonatunet i Jondal i Hardanger i 2014. Det tar mål av seg å være et sted i Norge som en gang kommer til å ivareta arven etter Johan Galtung

2001

«Conference of Foreign Ministers 1991–2001» i det tsjekkiske utenriksdepartementet. Galtung blir invitert til konferansen, sammen med en rekke tidligere utenriksministre fra ulike land. Konferansen markerte tiårsdagen for Sovjetunionens sammenbrudd

2008

Transcend Network for Peace, Development and Environment blir etablert på initiativ av prof. Galtung

Johan Galtung underviser ca.1965

Foto fra omkring 1980 [Store Norske Leksikon]

2014–15

Base i Kuala Lumpur, som den første 'Tun Mahathir-professor i verdensomspennende fred' ved Det internasjonale islamske universitetet i Malaysia. Boken *Abolishing War – Criminalizing War, Removing War Causes, Removing War as Institution*

2017

Bok *The art of Peace – Global Peacestudies 101: Theory and Practice*

2017

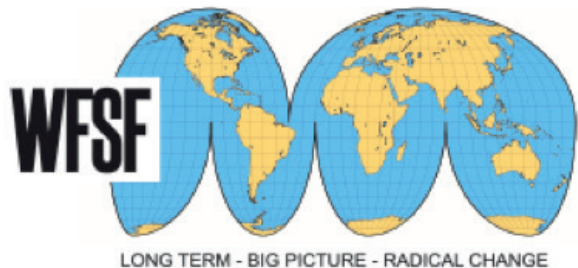
Humankind 2050 – Peace • Development • Environment; 22nd WFSF World Future Studies Federation World Conference avholdt ved Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø, Jondal

2020

24. oktober: Johan Galtung 90 år

Right Livelihood Award
1987 [rightlivelihood.org]

World Future Studies Federation

Del II

Teorier

1. På tvers av fag og kulturer

Johan Galtungs arbeide består mye av å lære å bruke metoder fra ulike fagområder, for så å anvende dem på fred og konfliktstudier.

Johan Galtung har gjennomført en betydelig forskningsinnsats på mange ulike felt og har gitt originale bidrag ikke bare til fredsstudier, men også når det gjelder menneskerettigheter, menneskelige grunnbehov, utviklingsstrategier, en bærekraftig verdensøkonomi, makrohistorie, teori om sivilisasjoner, føderalisme, globalisering, teori om diskurs, læren om sosiale problemer, dypkultur, fred og religioner, samfunnsvitenskap, metodikk, sosiologi, økologi og fremtidsstudier. På 1960-tallet begynner Johan Galtung å studere fred med utgangspunkt i sosiologi, statsvitenskap og internasjonale relasjoner.

På 1970-tallet kommer tiden for å utdype fredsstudiene med konsepter fra religionstudier, økonomi og pedagogikk.

På 1980-tallet utforsker Johan Galtung historikernes lære om metoder, og bidrar til å definere makrohistorie som en tilnærming som gir bedre innsikt i store historiske trender. En av artiklene hans har tittelen *De siste 2500 årene i vestlig historie og noen merknader til de kommende 500*.

På 1990-tallet fokuserte Galtung på jungianske og freudianske psykologiske tilnærminger til konflikt og fred. Dessuten på antropologiske og sivilisatoriske faktorer for konflikt, vold og fred. Et av høydepunktene fra forskningen hans ble publisert under tittelen *A Theory of Civilization: Overcoming Cultural Violence* i 2012.

2. Den lille forskjellen – en begrepsavklaring

En tydeliggjøring av noen begreper brukt i Johan Galtungs fredsteori

Motsetninger er ikke problem, men like gjerne drivkraften til utvikling.

Konflikt er ikke vold, men kan føre til vold, hvis flere parter har uforenlige mål. Som regel har en konflikt flere enn 2 parter.

Konflikt er først og fremst uforenlige mål, ikke uforenlige parter.

Konfliktløsning er en åpen prosess der en gjennom god kommunikasjon og rydding i begreper og standpunkter overskrider (transcenderer) konflikten på en kreativ måte, for å oppnå positiv fred, det vil si samarbeid om felles mål.

Dialog er ikke debatt; dialog er å lytte, å stille spørsmål – og noe annet enn debatt; en debatt skal du vinne. Derfor heller panelsamtale enn paneldebatt.

Kompromiss og fred er ikke det samme: en enighet om et minste felles multiplum kalles kompromiss. Alle gir, alle tar, og til slutt kan det hende at ingen av partene er fornøyde. Varig fred består ofte i et samarbeid for en bedre framtid, en løsning som i utgangspunkt ikke lå opp i dagen.

Ikke bland sammen
KONFLIKTER og VOLD

“ Jeg tror fred er et verb, som min kone Fumiko sier det, og skapes gjennom tusener, millioners velinformerte fredsbyggeres arbeid. Fred er å ville.

J. Galtung

3. På Gandhis skuldre: første bok – Gandhis politiske etikk – sammen med Arne Næss

De nødvendige og tilstrekkelige årsakene til fred og rettferdighet har vært hovedfokus for Johan Galtung helt siden starten av studiene. Galtung skrev boken *Gandhis politiske etikk* sammen med filosofen Arne Næss. Dette var første gang Gandhis etikk ble satt i system i en vitenskapelig sammenheng. Det er for denne tidlige og banebrytende prestasjonen at Johan Galtung internasjonalt blir omtalt som «fredstudiens far».

“ Da Gandhi ble skutt 30. januar 1948, fant jeg meg selv gråtende – til min store forundring og forferdelse. Jeg var 17, og 17-åringer gråter ikke. I hvert fall ikke gutter. På et vis hadde Gandhis budskap truffet meg så dypt at jeg reagerte på denne uventede måten.

J. Galtung

Fengselsopphold fører til den første boken

I 1954 sitter Johan Galtung seks måneder som samvittighetsfange i norsk fengsel for å nekte militærtjenesten. Han går med på å avtjene de lovpålagte seks tilleggs-måneder for siviltjeneste dersom han kunne jobbe for fred – men det blir nektet. I fengsel skriver han sin første bok *Gandhis politiske etikk* sammen med sin mentor, økosofen Arne Næss. Galtung var da 24 år gammel. Denne utgivelsen blir starten på et verdensomspennende, livslangt arbeid for fred, med over 160 bokutgivelser på en rekke språk i et titalls land.

Det er ingen vei til fred. Fred er veien.

Mohandas Karamchand Gandhi ble født i 1869 i Gujarat, nordvestlige India – og myrdet av en Hindu-fundamentalist i 1948. Han ble gift som 13-åring med Kasturba. Gandhi utdannet seg til advokat i London. Han dro til Sør-Afrika for å praktisere, men ledet snart indernes kamp mot rasisme og for likestilling i landet¹⁵. I Sør-Afrika utviklet han sin metode for aktiv ikkevold. Med praktisk erfaring fra ikkevolds-aksjonisme dro han så tilbake til India for å bidra i kampen om uavhengighet fra Storbritannia.

Den første systematiseringen av Gandhis ikkevoldslære

Gandhi leverte aldri selv en enhetlig, gjennomarbeidet framstilling av sine tanker, men han levde sin lære i praksis, og eksemplets makt er stor: det var Gandhis evne til handling som først og fremst gjorde ham til den inspirerende lederen han ble.

Sosiolog, samfunnsforsker og samfunnskritiker Johan Galtung og filosofen Arne Næss lyktes med å sammenfatte og systematisere innholdet i Gandhis politiske metode, etikk og filosofi. Den framstår som et hierarkisk oppbygget normsystem. Boken *Gandhis politiske etikk* utkom første gang i 1955 og ble ajourført av forfatterne i 1994.

15 På slutten av 1800-tallet var inderne en tallrik folkegruppe i det som senere skulle bli Sør-Afrika. Som nyutdannet advokat ble Gandhi involvert i en rekke kampanjer for å sikre inderne like rettigheter som sør-afrikanere av europeisk avstamning. Under hans ledelse nektet tusenvis av indere å bli innført i et eget register for å betale en særskatt som bare indere var pålagt. Inderne i Sør-Afrika snakket ulike språk og tilhørte ulike religioner, men Gandhi klarte å forene tamiler og gujaratiere, så vel som hinduer og muslimer til felles ikkevolds-kamp. I 1913 ble blant annet inderes ekteskap gjort lovlige og særskatten for indere avskaffet.

Er denne lille mannen i det hvite, selvspunnete lendekledet av betydning for oss idag?

Mot og fantasi

Det kan hende at senere århundrer vil se Gandhi som et lyspunkt i det grusomme tyvende århundre, som den første som slo gjennom voldsanvendelsens lammende trollring, og hadde mot og fantasi nok til å finne ikke-voldelige former for atferd i menneskelige konflikter. Gandhis verdenshistoriske innsats besto i å utarbeide og anvende en metode for å oppnå politisk og sosialt definerte mål.

Ordliste

Gandhi brukte eldgamle begreper for å tenke nye tanker:

Ahimsa: Sanskrit¹⁶ – ikke-vold i meget vid betydning (himsa: vold); ahimsa er den høyeste loven.

Satyagraha: ikkevoldelig livsholdning, sammensatt av sanskritordene Satya (sannhet, kjærlighet) og Graha (fastholde, synonym for kraft og motstand). For Mahatma Gandhi betød satyagraha mye mer enn passiv motstand og ble uttrykk for styrken i praksisen av konfronterende ikkevold og andre ikke-voldelige metoder.

Militær tankegang: «heller drepe enn å bli drept selv»

Sathiagraha: «heller bli drept enn selv å drepe»

Swaraj: selvstyre, herredømme over seg selv, uavhengighet i vid forstand

Swadeshi: lokalt, den ånden i oss som får oss til å gjøre bruk av våre nærmeste omgivelser framfor de fjernere; – det som hører til eller er laget i ens eget land, ens egen bygd (jfr. selvforsyning/matvaresikkerhet)

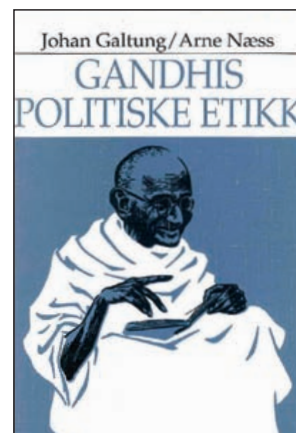
Brahmacharya: selvkontroll

Ghandis «silent Monday» – en fullstendig taushet som kunne gjøre det mulig å lytte til den indre stemme (samvittighet/intuisjon)

Gandhis politiske etikk viser Gandhis lære som en hierarkisk oppbygget metode for å oppnå politisk og sosialt definerte mål.

“Ikkevolds-prinsippets avgjørende målestokk er at det ikke blir noe nag igjen etter en konflikt transformert uten bruk av vold. Fiender omvendes til slutt til å bli venner.

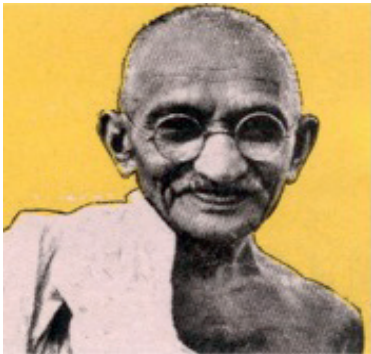
M.K. Gandhi

16 Sanskrit er et av de eldste språkene i den indoeuropeiske språkfamilien, over 3000 år gammelt.

“ Det nedverdiggende og tåpelige i en konflikt kan få sanne statsmenn til å slå ut med armene og erklære at «nå har vi ikke tid å krangle mer, det er viktigere oppgaver å gripe fatt i».

M.K.Gandhi

Gandhis satyagrahanormer

Satyagraha er i seg selv mer en livsform enn en kampform. «... I do not ask to see the distant scene: one step is enough for me.» Det vil si at en ikke trenger å ha bestemt seg innledningsvis for hvor langt en vil gå i ikkevoldskampen. Galtung og Ness lister opp 15 normer, N1-N15.

Grunn-norm: Du skal ikke øve vold eller ville øve vold mot noe levende vesen, men handle og ha til hensikt å handle til dets beste.

- N 1 Overhold ikkevold (ahimsa) i tanke og sinn
- N 2 Identifiser deg med dem du kjemper for!
- N 3 Gi kampen et positivt innhold! «akkurat som militær trening er nødvendig for væpnet opprør, er trening i konstruktivt arbeid nødvendig for sivil motstand»
- N 4 Utvid ikke målet for kampen!
- N 5 Vis tillit til motstanderen!
 - møt motstanderen personlig
 - døm ikke motstanderen hardere enn deg selv
- N 6 Vær villig til kompromiss¹⁷! Satyagraha er et alvorlig tiltak, det er en form for strid og er derfor i seg selv et onde. Men derav følger at den snarest mulig bør bringes til opphør, og en av betingelsene for det er at en er villig til kompromiss.
- N 7 Du skal ikke slå ihjel!
- N 8 Tving ikke motstanderen – omvend ham! («convert», forandre)
 - rett kampen mot sak, ikke mot person
 - utnytt ikke motstanderens svakheter
 - provoser ikke motstanderen
- N 9 Velg midler som svarer til målet!
 - kjøpslå ikke! (ingen hestehandel¹⁸)
 - vær ikke avhengig av hjelp utenifra

17 Galtung selv utviklet senere en 5-steps-metode for konflikthåndtering, der kompromiss er ett av 5 mulige utfall; den absolutt beste løsningen består ikke i kompromiss, men i en kreativ overskridelse av konflikten, der partene finner sammen i arbeidet mot et felles mål

18 Hestehandel: forhandling hvor partene går på akkord med sine prinsipper, uttalte ønskemål e.l. for å få i stand en avtale

N10 Vær offervillig!

N11 Overhold ikkevold (ahimsa) i tale og skrift!

- lev deg inn i motstanderens synspunkter
- skjul ikke planer
- innrøm dine feil

N12 Få offeret i sikkerhet fra overgriperen!

N13 Utfør ikke sabotasje!

N14 Vær mest mulig lojal!

N15 Velg vold framfor feighet!¹⁹

Gandhis moralske rangering av kamphandlinger

Den sterke ikkevold.

Den svake ikkevold.

Vold med et sinnelag av ahimsa.

Den feiges ikkevold.

Vold, kombinert med hat.

Det edleste er, når den sterke velger ikkevold. Det setter store krav til utøveren å ta risikoen å bli skadet.

Ikke-voldelige aksjonsformer

Målet for en Satyagraha-kampanje er å vekke både Satyagraha-gruppen og motstanderen til samarbeid om en felles sak.

En Satyagraha-kampanje består i å gjennomføre et passende utvalg av ulike aksjonsformer. Utvalget skal være progressivt, men hvilken form en skal starte og slutte med er et skjønnsspørsmål. Noen av dem kan bare brukes under spesielle forhold, og flere kan føres videre samtidig, selv om en trapper opp aksjonene etter hvert.

“ Be the change you wish to see in the world.

M.K.Gandhi

19 Gandhi mente at mer mot kreves av ikkevold enn til voldelige handlinger. «Jeg kan under ingen omstendigheter tåle feighet. La ingen si, når jeg er borte, at jeg lærte folket å være feige ... Jeg vil langt på vei foretrekke at du døde tappert ved å slåss, enn at du døde i ussel angst ... å flykte fra kamp er feighet og uverdigg for en kriger ... feighet er verre enn vold fordi feige aldri kan velge ikkevold» <https://www.indiatoday.in/featured/story/gandhi-jayanti-non-violent-mahatma-gandhi-preferred-violence-over-cowardice-212996-2013-10-02>

Ikkevoldelige aksjonsformer kan brukes med ulik styrke: mild, sterk og ekstrem

Milde aksjonsformer

3. Demonstrasjon: «Die-in» eller «Lie-in», hvor folk legger seg ned på bakken og spiller død; Extinction Rebellion med Norges-rekord i Bergen 30.08.2019

1. Forhandlinger	Avgjørende: <ul style="list-style-type: none">• viljen til å komme motparten i møte• møte motstanderen personlig, ikke bare mellom lederne, men med bredest mulig basis
2. Voldgift, forlik	Begge parter framstiller saken for en tredjepart som er akseptert av dem begge
3. Agitasjon, demonstrasjoner, ultimatum	

Sterke former

5. skolestreik: Greta Thunberg (13 år) i streik foran Riksdagen i Stockholm for å få de voksne til å gjøre noe mot klimaendring inspirerte ungdommens protest-bevegelse i 2018

4. Hartal – arbeidsnedleggelse	Utvidet demonstrasjon/ arbeidsnedleggelse for kort tidsrom
5. Streik og generalstreik	
6. Streikevakt	Intensiverer en streik ved å kontrollere arbeidsnedleggelsen, sperre adgang til arbeidsplassen, påklage streikebryteri
7. Økonomisk boikott	
8. Sosial utestengning²⁰ (Social boycott)	Avskjærer en part fra fellesskapets goder
9. Dharna/ sit-down streik	Meget gammel indisk demonstrasjonsform: en setter seg ned, på huk eller på bakken og sier at en ikke flytter seg før en har fått sine krav innfridd; det er viktig å velge rett sted
10. Hizrat/ flytte vekk	masse-emigrasjon fra området motstanderen har innflytelse over

²⁰ Sosial boikott: eksempel fra Mumbai under Koronapandemien 2020: Den sosiale boikotten vil hindre de som bryter portforbudet i å bruke fellesområdene i landsbyen, vanlige brønner, borebrønner og kraner, samt å kjøpe mat fra lokale butikker. De får ikke lov til å delta på sosiale arrangementer i landsbyen, og andre vil heller ikke delta på arrangementene deres. Prester vil ikke få utføre seremonier og ritualer for dem. <https://theprint.in/india/with-social-boycott-and-fines-covid-19-is-the-new-untouchability-in-maharashtra-villages/388746/>

Ekstreme former

11. Faste	
12. Skattenekting	Eks.: Fredsskatt er en form for økonomisk militærnekting der en andel av skattepengene omdirigeres til fredsbygging
13. Ikke-samarbeid (non-cooperation)	
14. Sivil ulydighet (civil disobedience) <ul style="list-style-type: none">• defensiv sivil ulydighet (mot spesielt nedverdiggende, nedbrytende og totalitære lover)• offensiv sivil ulydighet	«Å undertrykke sivil ulydighet vil være å forsøke å sette samvittigheten i fengsel» <i>M.K.Gandhi</i>
15. Parallelt styre	Trening i lydighet og disiplin overfor gruppens egne institusjoner – kommer godt med når kampen er avsluttet

11. Faste/sultestreik: Heller dø av sult enn å bli sendt hjem til Afghanistan. 59 Afghanere sultestreiker foran Domkirken i Oslo mot avslag på asylsøknaden 30.05.2006, Aftenposten [Solrun Dregelid]

12. Skattenekting: Peacetax seven i Storbritannia nekte å betale for krigføring gjennom skatteseddelen av samvittighetsgrunner; saken føres i domstolene. [PeaceTaxSeven]

14. Sivil ulydighet: Miljødronningen mot monstermaster i Hardanger: Politiet stilte mannsterke for å fjerne aksjonister som utøvde sivil ulydighet i juli 2011. Synnøve Kvamme stilte i bunad for å understreke alvoret i protestene [Vidar Herre, avisa Hordaland]

Poverty is the worst form of violence

Hva var det Gandhi gjorde?
Han ga de underernærte,
lutfattige og underkuete mot
til å tro på seg selv.

“ First they ignore you,
then they laugh at you,
then they fight you,
then you win.

M.K.Gandhi

Hvordan spre en ikkevolds-bevegelse?

Hver lokalavdeling skal umiddelbart opprette et korps av frivillige som vier seg til ikkevold i tanke, ord og handling. Videre bør det lages en instruksjonsbok i trening, etc. som er tilrettelagt for alle.

Satyagraha som supplement

Satyagraha kan betraktes som et supplement til det militære forsvar, ikke som en motsetning, mener forfatterne Galtung og Næss.

Gandhis metode var ikke ment å direkte motarbeide personer eller institusjoner han mente hadde uheldig innflytelse, men å forsøke å gjøre dem overflødige ved å vise at det finnes alternativer, at noe annet og bedre kan innsettes i stedet.

Satyagraha er «å holde fast ved sannheten»

Hvilken sannhet? Gandhi visste det ikke selv, men nettopp i hans erkjennelse av uvitenhet ligger noe av det som gjør Gandhis lære evig aktuell. Gandhi understreket menneskers uvitenhet og feilbarhet. En voldshandling er ugjenkallelig – derfor: ikke vold.

Gjennom hele menneskehetens historie har det vært slike mennesker som har overvunnet sin mangel på selvtillit, pekt på enkeltmennesket, og sagt: Du trenger ikke mektige venner, du trenger ikke våpen – Du har i deg kraften som trengs... Tro på deg selv!

Enhver politisk og sosial bevegelse går gjennom fire stadier: fortielse, latterliggjøring, motstand – og seier. Vil Gandhis etikk gjennomgå en slik utvikling i vesten?

4. Fredsforskning: fredsarbeid som akademisk disiplin

a. Konflikt er ikke lik vold

Galtung hevder i sitt teoretiske arbeid at konflikt kan oppstå på fire nivå:

- innen en person eller mellom personer
- mellom etniske grupper, kjønn, generasjoner eller samfunnsskisser
- mellom stater
- og mellom sivilisasjoner eller flere statlige regioner, slik som den kalde krigen

Å bygge fred

Galtung beskriver konflikt som uforenlige mål, og introduserer begrepet fredsbygging (peacebuilding). Med dette søker han å bidra til å fremme «fredsbyggende strukturer» som tar for seg røttene til konflikt, og som innebærer «kapasitetsbygging» på lokalt nivå for å skape fred.

Galtung er kjent som fredsforskningens far, og da særlig for sitt arbeid med konseptet strukturell vold og distinksjonen mellom negativ og positiv fred.

Freds- og konfliktstudier

er et samfunnsvitenskapelig felt som identifiserer og analyserer voldelig og ikke-voldelig atferd samt de strukturelle mekanismene som er involvert i konflikter (inkludert sosiale konflikter), med tanke på å forstå de prosessene som fører til en mer ønskelig menneskelig tilstand. Dette i motsetning til militære studier, som har som mål å effektivt oppnå seier i konflikter, først og fremst med voldelige midler for å tilfredsstillere en eller flere, men ikke alle involverte parter. Fagfelt knyttet til fred- og konfliktstudier kan blant annet omfatte filosofi, statsvitenskap, geografi, økonomi, psykologi, sosiologi, internasjonale relasjoner, historie, antropologi, religionsstudier, kjønnsstudier og journalistikk. Relevante underdisipliner av slike felt, for eksempel fredsøkonomi, kan også anses å tilhøre freds- og konfliktstudier.

“ Uforenlighet er en definisjon på konflikt. Måten vi oppfatter et begrep på bestemmer hvordan vi tenker om en sak. Konflikt kan defineres som uforenlige mål. Dermed er det målene som er fokus, og ikke uforenlige mennesker eller land.

J. Galtung

Beslektet stoff: *Del II, 5.*
Fred med fredelige midler

“ Flere dør av kurerbare sykdommer og utnyttelse, enn av kriger.

J. Galtung

[Peter Urban]

“ Å krenke naturens behov krenker også våre menneskelige grunnbehov.

J. Galtung

b. Fire former for vold: direkte, strukturell, kulturell – og vold mot naturen

Johan Galtung har definert tre typer vold: direkte, kulturell og strukturell vold.

- **Direkte vold er når 'jeg slår deg'.**

Vold er direkte når den fører til skader eller dødsfall. Den kan også være direkte når det skjer unødvendige krenkelser av grunnleggende menneskelige behov og liv – som ved beleiringer, sanksjoner, diskriminering eller undertrykkelse.

- **Strukturell vold** er når mennesker sulter på grunn av skjevfordeling.

Vold er strukturell når et system er tuftet på utnyttelse. Da oppstår en hierarkisk struktur der privilegerte «upperdogs» mottar mer ressurser for å tilfredsstille sine behov enn underprivilegerte «underdogs». Strukturell vold kan føre til de undertrykkedes elendighet, for eksempel underernæring, sykdom og død. Mens direkte voldshandlinger blir erkjent som faktum, er 'strukturell vold' fortsatt et kontroversielt begrep. «Det var ikke meningen!» Nettopp. Derfor strukturell, uten konkret gjerningsperson.

- **Kulturell vold** oppstår når ulike kulturelle aspekter som religioner, ideologier, språk, kunst eller naturvitenskap, brukes for å rettferdiggjøre direkte og strukturell vold. Eksempelvis drepte og torturerte Inkvisisjonen i religionens navn. Et nyere eksempel er den Islamske Stat.

- **Vold mot naturen**²¹

Senere har Galtung lagt til vold mot naturen som en fjerde kategori. Naturen har to grunnbehov: mangfold og symbiose (sameksistens). Grunnleggende krenkelser mot naturen er reduksjon av artsmangfoldet, utarming av ressurser, forurensning gjennom klimagasser og klimaendringer. Utarming av naturen og forurensning har alltid rammet de lavere klasser hardest; det som er nytt er at klimaendringer nå truer hele menneskeheten og alt liv på jorden.

21 *The Art of Peace – Global Peace Studies: Theory and Practice*, Galtung 2017

løynefallende – og mindre løynefallende vold

Direkte fysisk eller verbal vold er lett synlig. Strukturell vold og kulturell vold er krefter som er mer usynlige, men ikke mindre voldelige. De er røttene til direkte vold og inkluderer ulike samfunnspolitiske og kulturelle samfunnsformer: voldelige strukturer som undertrykkelse, utnyttelse, marginalisering eller også fremmedgjøring. En voldskultur legitimerer vold som henger sammen med rasisme, patriarkat eller seksisme.

En selvforsterkende, negativ spiral

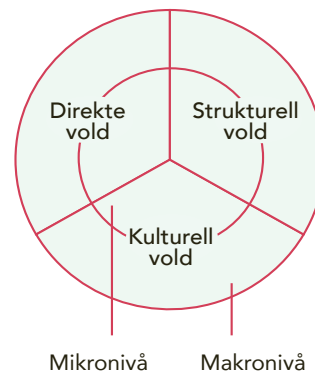
Direkte vold forsterker strukturell og kulturell vold, på samme måte som den kulturelle og strukturelle volden forsterker og legitimerer direkte vold. Det mest grelle eksempelet for denne mekanismen skjer under krig/ borgerkrig, der de som har det verst fra før får det enda verre med hensyn til mangel på mat, helse, skolegang, trygghet. Det er en ond sirkel. Med våpnene vi har til rådighet (atomvåpen, radioaktive våpen med utarmet uran, kjemiske våpen) truer dagens voldsspiral å ødelegge alt liv på jorden.

EN HELHETLIG FORSTÅELSE AV VOLD

Ulike former for vold

Direkte: bruk av fysisk eller psykisk makt
Strukturell: sosioøkonomisk eller politisk system

Kulturell: legitimerende trekk ved religion, kultur, ideologi, kunst, vitenskap og språk

Ulike nivåer

Kollektiv, mellommenneskelig og selvpåført (WHO)

Mega, makro, meso og mikro (Galtung)

“ Det trengs to for tango og kjærlighet, for vold og konflikt, og for fred.

J. Galtung

HVA ER POSITIV FRED?

Beslektet stoff: Del II, 5.b
Diagnose-prognose-terapi

c. Negativ og positiv fred

Fred er et forhold, ikke en egenskap til en part eller en aktør. Vold er forhold med noe dårlig som flyter mellom partene; noe sårende og skadelig.

Positiv fred

Positiv fred er forhold der noe godt flyter mellom partene. De er gode for hverandre. Positiv fred består av holdninger, institusjoner og strukturer som skaper og støtter opp under fredfulle samfunn.

Negativ fred

Negativ fred er når det ikke er vold eller redsel for vold. Negativ fred er verken positiv fred eller vold. Ingenting flyter, eller det som flyter er nøytralt, verken godt eller dårlig. Den Gyldne regelen, i negativ versjon, er nok for negativ fred: Ikke gjør mot andre det du ikke vil de skal gjøre mot deg. Passiv, fredelig, sameksistens.

Eksempel: Negativ fred kan være konfliktmegling som fører til våpenhvile, mens den positive freden bare kan skapes av felles prosjekter knyttet til årsakene bak volden.

Forhold er komplekse

Få forhold er så enkle at de er bare gode eller dårlige. Vanligvis er det en blanding, med tvetydigheter. I denne blandingen er det to oppgaver for fredspraksis: å redusere den negative flyten og øke den positive. Heller enn å endre den andre parten eller seg selv, endre flyten mellom partene.

Rettferdighet og likeverd

Først når et undertrykkende regime og andre væpnede grupper legger ned sine våpen, og de autoritære og totalitære elementene i et regime kollapser, vil sivilbefolkningen ha en mulighet til å bygge fred.

Vold kan defineres som direkte/ strukturell/ kulturell. Da er det viktig å forstå at fred ikke bare er fraværet av direkte vold, men også fraværet av strukturell vold. Vi kan beskrive dette som sosial rettferdighet og en likhetsfremmende fordeling av makt og ressurser.

Negativ fred kontra positiv fred

Fred må være mer enn bare fraværet av en voldelig konflikt (dette betegnes som negativ fred). Stater, eller en hvilken som helst gruppe i en konflikt, må søke samarbeid og gjensidig støtte for å oppnå en situasjon med positiv fred.

Johan Galtung bygger videre på tidligere definisjoner av disse begrepene ved Jane Addams²² (1907) og Martin Luther King Jr. (1963)²³

“ Håndter traumer og konflikter – og få negativ fred. Bygg prosjekt mellom likeverdige parter – og få positiv fred.

J. Galtung

Negativ fred er passiv, fredelig samekstistens. Volden har opphørt, men årsakene bak volden og traumene den har skapt er ikke nøstet opp i. Positiv fred er aktiv, et arbeide som pågår over tid. Negativ og positiv fred kan sees på som to forskjellige oppgaver, som må løses samtidig. Positiv fred er alt som kommer i tillegg til at voldshandlinger stanses.

“ På tidspunktet en våpenhvile inngås, er arbeidet med å bygge fred bare i ferd med å begynne. Aktiv og konstant fredsbygging trengs for å oppnå en bærekraftig fred som varer utover våpenhvilen.

J. Galtung

22 https://books.google.ca/books?id=gVwrAVfjYJMC&dq=william+james+positive+peace&source=gbs_navlinks_s Jane Addams, grunnleggeren av Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, uttrykte i boken *Newer Ideas of Peace* (1899) idéen om fred som mer enn bare «fravær av krig». Hun skriver om fred som en dynamisk sosial prosess som vokser ut av fattigkvarterene.

23 «Negative peace is the absence of tension to a positive peace which is the presence of justice» Martin Luther King <http://www.iwj.org/resources/2016-advent-reflections/a-positive-peace>

NÅ! SKAL VI IKKE HELLERE
PRØVE EN PROCES, HVOR TO
ELLER FLERE PARTER MED FORSKELLIGE
KRAV GENNEM EN KOMMUNIKATION
FORSØGER AT SKABE ET RESULTAT?

5. Fred med fredelige midler

a. Konflikttransformasjon, forsoning, fredsbygging

Konflikttransformasjon er et hovedfokus for profesjonelt fredsarbeid, i tillegg til forsoning som helbreder virkningene av tidligere vold, og fredsbygging som hindrer fremtidig vold.

“ Fred er til vold, det helse er til sykdom.

J. Galtung

b. Diagnose – prognose – terapi; kontrafaktisk historie

Fredsarbeid i praksis

Fredsarbeid har som formål å redusere vold og bygge fred. Det ligner på helsearbeid som har som mål å redusere sykdom og bygge helse. Fredsarbeid henvender seg til sinn og ånd gjennom dialoger som sikter mot å endre holdninger og oppførsel. Det samme gjør helsearbeid, som tar opp menneskesinnet og ånd gjennom samtaler, og tar seg av kroppen gjennom berøring, medisiner og operasjoner – alt med sikte på å forbedre tilstanden.

Som på det individuelle planet kan begrepene diagnose-prognose-terapi også anvendes på samfunnsnivå:

- **Diagnose** er analyse av den underliggende dykkulturen, dypstrukturen, dypnaturen, uforsonede traumaer og uløste konflikter, mellom ulike parter med ulike mål og problemer
- **Prognose** er en forutsigelse om hva som vil skje i tilfelle intervensjon, eller mangel på intervensjon
- **Terapi** er behandling – å bygge fred med medfølelse og likeverd, med forsoning og løsning. Som i formelen for fred.

$$\text{FRED} = \frac{\text{LIKEVERD} \times \text{EMPATI}}{\text{uforsonet TRAUMA} \times \text{uløst KONFLIKT}} \quad \dots \text{må økes} \quad \dots \text{må minskes}$$

- **Kontrafaktisk historie**

Senere la Galtung til terapi av fortiden, eller 'kontrafaktisk historie': hva kunne ha blitt gjort annerledes tidligere, av hvem – for å forhindre eller redusere vold? Dette kan gi verdifulle lærdommer for fremtiden.

Beslektet stoff: Del III, 6. TFF
– Transnational Foundation for
Peace and Future Research

Diagnose, prognose, terapi

I analogi med medisinsk terminologi analyserer Johan Galtung konflikter med tanke på

- diagnose (kilder til en konflikt),
 - prognose (sannsynlig utvikling uten inngrep),
 - terapi (foreslåtte tiltak for å forhindre eller redusere vold).
-

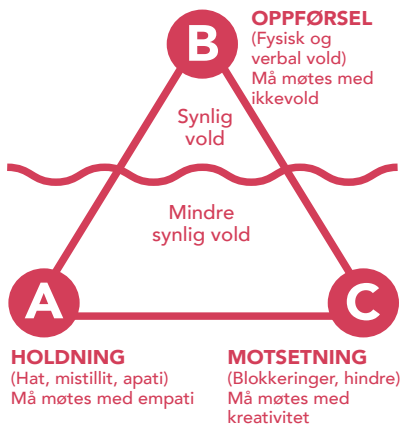
c. A-B-C-trekanten for konflikttransformasjon: Attitude-Behaviour-Contradiction / Conflict

Konflikt-struktur og konflikt-dynamikk

Konflikt-struktur og konflikt-dynamikk er komplekse prosesser. Imidlertid har alle konfliktsituasjoner visse grunnelementer til felles. En måte å anskueliggjøre forholdet mellom disse elementene er en «konflikttrekant» organisert etter holdninger, atferd og motsetninger. Galtung var den første til å legge fram denne modellen for å forstå konflikter.

ABC TREKANT (SYNLIG OG USYNLIG VOLD)

Vold må reduseres for å fremme negativ fred

Arbeide for å løse konflikter ved å endre holdninger og kontekst, utover det å redusere vold, fremmer positiv fred

En konflikt innebærer

- A Holdninger (Attitude): 'fiendebilder' og 'venne-bilder'
- B Oppførsel (Behaviour): voldelig eller ikkevoldelig, verbal og fysisk
- C Motsetninger (Contradiction/ conflict): uforenlige mål – illustrert ved ABC-triangelet

Hva trengs for å transformere en konflikt?

- A Holdninger som hat, mistenksomhet og apati må møtes med empati
- B Oppførsel med vold i ord og handling må møtes med ikkevold
- C Motsetninger, blokkeringer og tilsynelatende overveldende hindringer må møtes med kreativitet

Konflikter vil sjelden være helt 'løst'

Det er ikke slik at konflikter ganske enkelt forsvinner. Men konflikter kan og må transformeres fra å bli utkjempet med voldelige midler til å bli ført med fredelige midler, f.eks. gjennom dialog. Konflikter kan i så henseende ha en konstruktiv funksjon ved å hjelpe å skape en ønsket endring.

Vold starter lett, og sprer seg lett

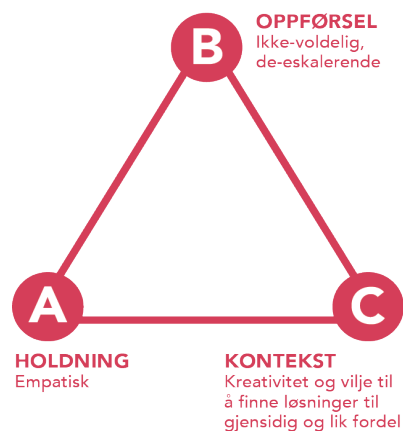
Vold kan starte på et hvilket som helst hjørne i A-B-C- trekanten – og overføres lett til de andre hjørnene. Med en institusjonalisering av en voldelig struktur og en internalisering av voldskultur²⁴, har direkte vold også en tendens til å bli institusjonalisert, repeterende, ritualistisk, som en vendetta.

Fred fremmes med en fredelig innstilling og fredelige midler

Det trekantede volds-syndromet bør kontrasteres med en freds-trekant. Det gjelder å skape en positiv spiral der kulturell fred gir strukturell fred, med rettferdig samhandling i gjensidig avhengighet, vennlighet og med kjærlighet.

En slik positiv trekant fremmes ved å jobbe på alle tre hjørner samtidig.

ABC TREKANT (FRED)

24 Institusjonalisering og internalisering: som eksempler kan anføres militæret som institusjon og gjengannelser med internalisert æreskodeks. Internalisering er en psykologisk prosess hvor ytre normer, ideer og andre personers innstillinger og egenskaper som opprinnelig ikke finnes hos personen, opptas og oppleves som del av personens selvbilde. Store norske leksikon mai 2020

6. Fredskultur som alternativ til voldskultur

a. Løsning erstatter seier – fredsbevaring, fredsskaping og fredsbygging

“ Vi har en helsekultur tuftet på personlig hygiene og samfunnshygiene²⁶. Vi trenger en fredskultur tuftet på konflikthygiene. Konflikthygiene vil være for fred det personlig hygiene er for kroppen.

J. Galtung

Johan Galtung innfører begrepet 'fredsbygging' i 1975, i sitt banebrytende arbeid *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding* / Tre tilnærminger til fred: Fredsbevaring, fredsskaping og fredsbygging²⁵. I denne artikkelen postulerer han at «fred har en struktur som er annerledes – og kanskje går utover fredsbevaring og ad hoc-fredsarbeid. Mekanismene som fred er basert på, bør bygges inn i strukturen og være til stede som et reservoar som systemet selv kan bruke aktivt. Mer spesifikt, må det finnes strukturer som fjerner årsaker til kriger, og tilbyr alternativer til krig i situasjoner der kriger kan oppstå.» Disse studiene er de intellektuelle forløperne til dagens konsept for fredsbygging: et forsøk som tar sikte på å skape bærekraftig fred ved å ta tak i «røttene» for voldelig konflikt og påkalle partenes egne ressurser for fredelig konflikthåndtering og konfliktløsning.

Galtung setter opp tre tilnærminger til fredsarbeid i praksis

1. **Fredsbevaring/ Peacekeeping:** gjennom å skille partene fra hverandre.
2. **Fredsskaping/ Peacemaking:** å skape fred gjennom konfliktløsning
3. **Fredsbygging/ Peacebuilding:** gjennom felles prosjekter, en samlende visjon.

Tilnærming 1 – fredsbevaring, vil ha negativ fred som minstemål; tilnærming 2 og 3 – fredsskaping og fredsbygging – skaper positiv fred.

25 Johan Galtung, *Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking, and Peacebuilding in Peace, War and Defense: Essays in Peace Research*, Vol II (Copenhagen: Christian Ejlertsen, 1976), 297–298

26 Ordet hygiene kommer fra gresk *hygieia*, som betyr «sunn». God hygiene er bra for helsen og forebygger sykdom. Vi tar vare på vår personlige hygiene for å kjenne velvære og få en følelse av god helse. Samfunnshygiene dreier seg om de tiltakene som offentlige myndigheter har ansvar for, og som er forebyggende helsetiltak for hele befolkningen.

b. Handlinger, og mangel på handling

Mennesker og natur blir skadet, liv går tapt på grunn av mangel på mat, ren luft og omsorg, eller på grunn av uaktsomhet og forsømmelse. Ingen å klandre – bare ofre for unnlattelses-synder. Hvis en erstatter dette med aktive gjerninger, som å løfte mennesker ut av fattigdom med mat til overkommelige priser, omsorg, helse – og reparere ødelagt natur gjennom grønn politikk, vil menneskelig lidelse opphøre.²⁷

c. En fredskultur med infrastruktur for fred

Vi må bevege oss fra dagens voldskultur til en fredskultur med sterke strukturer og institusjoner for fred. Fredskultur, det rakt motsatte av voldskultur, bygger på fem elementer:

1. **Dialog** for å lære, ikke debatt for å vinne
2. **Likeverd** – med rettferdig fordeling av bieffektene av en samhandling; fredsbusiness
3. **Harmoni** – fremmet av undervisning som gir bevissthet om egne og andres livssyn og mål; fredsundervisning bidrar til å skape interesse og forståelse.
4. **Oppheving av traumer** – forsoning²⁸, helbredelse, avslutning; å rydde opp i fortiden, å ønske vold ugjort, og samarbeide om en bedre fremtid: fredsjournalistikk vil kunne bidra til å forsonere traumer
5. **Konfliktløsning** – å skape nye virkeligheter ved å gjøre legitime mål forenlige; fredsjournalistikk

Et «opplegg» for å skape fredelige samfunn.

Galtung konkluderer med at fred har en struktur – og at fred trenger en infrastruktur. Han oppfordrer til å fremme bærekraftig og robust fred ved å etablere mekanismer og institusjoner for å bevare, skape og bygge fred.

FNs bærekraftsmål nr.16: fred, rettferdighet og sterke institusjoner

Fredskultur, det rakt motsatte av voldskultur, bygger på fem elementer:

1. Dialog
 2. Likeverd
 3. Harmoni
 4. Forsoning av traumer
 5. Løsning av konflikter
-

“ Samfunnet kan endres fra innsiden ved hjelp av utdanning. Et godt utviklet konflikthygiene-program på skolen kan bidra til et sunnere og mer inkluderende samfunn – ved å begynne med barna.

*Synnøve Faldalen,
Konflikthåndterings-pedagog*

²⁷ J.Galtung s.20, *The Art of Peace*, 2017

²⁸ Trauma reconciliation, på engelsk, tilsvarer på norsk: forsoning, harmonisering, skvære opp, å føre sammen igjen, å reparere, å løse

d. Fredsdepartement

“ Et fredsdepartement kan komme på kollisjonskurs med utenriksdepartementet og forsvarsdepartementet som kan argumentere med at fredsdepartementet sår tvil om landets holdning i sikkerhetsspørsmål, eller under delikate forhandlinger; og at de allerede gjør jobben gjennom diplomati og forsvarsarbeid. En begynnelse kunne være at fredsministeren har en rådgivende rolle med rett til å delta i regjeringsmøter.

J. Galtung

$$\text{FRED} = \frac{\text{LIKEVERD} \times \text{EMPATI}}{\text{TRAUMA} \times \text{KONFLIKT}}$$

Beslektet stoff: Del II, kap.7 – En formel for fred

Ikff-Bergen i 1. mai tog for fredsdepartement [Lise Engdahl]

Det trengs et eget fredsdepartement²⁹ som samler kompetanse og koordinerer så mange av alternativene til et våpenbasert forsvar som mulig.

Et departement har seksjoner

Formelen for fred innebærer fire oppgaver. Én seksjon for hver oppgave gir et konkret bilde av et mulig fredsdepartement:

- **En seksjon for konfliktanalyse og konfliktløsning** – innelands langs bruddlinjer som kjønn og etnisitet, klasse og nasjon; globalt mellom okkupanter og okkuperte, hvite og ikke-hvite, de som har og de som ingenting har; sivilisasjoner. Her er det mye å gjøre, både hjemme og globalt, gjennom FN og andre mellomstatlige organisasjoner.
- **En seksjon for forsoning av traumer** – innad i nasjoner finnes alltid sår fra statsbyggingsprosessen. Dette kan være folkemord og andre overgrep, både statlige og mellom ulike befolkningsgrupper. Globalt finnes store smerter som henger igjen etter kolonialisme, pågående imperialisme og kriger. En større FN-gren der alle land deltok kunne fokusert på forsoning av slike traumer.
- **En seksjon for harmoni** gjennom empati, som et større fag gjennom hele skolegangen: hvordan ser verden ut fra andre synsvinkler – undervist med kompetanse i konfliktløsning og traumeforsoning. På globalt nivå har det vært oppgaven for UNESCO³⁰, men det trengs også i skoleverket.
- **En seksjon for likeverdig samarbeid** – fredsbygging er positivt, å forebygge vold er negativt; begge trengs, men en positiv tilnærming er mindre tynget av anklager og skyld. Innenriks gjelder dette alt fra ekteskapsrådgivning til sosiale konflikter langs bruddlinjer; på globalt nivå gjelder det fra unioner av naboland, til dialog og gjensidig læring mellom ulike sivilisasjoner.

Innenriks og utenriks oppgaver i hver av de fire seksjonene

Hva med bare to seksjoner, en innenrikspolitisk og en utenrikspolitisk? Det ville sementert fast det hele innenfor nasjonalstatens rammer. Da er det bedre å beholde den enhetlige strukturen og sammenhengen gitt gjennom fredsformelens fire oppgaver. På denne måten kan innenrikspolitiske og utenrikspolitiske erfaringer lettere dra veksel på hverandre.

29 J. Galtung *A Theory of Peace* s.153

30 UNESCO er FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon. UNESCOs mandat er å bidra til fred og sikkerhet ved å fremme samarbeid mellom nasjoner innenfor de fire fagområdene.

Fred tatt på alvor

Enda sterkere enn et direktorat vil et fredsdepartement gi et tydelig signal om at fred blir tatt på alvor. Fredsbygging vil gjennom en fredsminister på regjeringsnivå ha en talsperson i regjeringsmøter, og slik kommunisere tanker fra fredsbevegelsen og andre stemmer som vanligvis ikke blir hørt.

Det er på tide med et fredsdepartement³¹

I FN blir et fredsdepartement foreslått så tidlig som i 1961. I Norge lanserer Johan Galtung sammen med professor Anders Bratholm en beskjeden versjon i form av et fredsdepartement underlagt statsministerens kontor – «Slik at det beste ikke blir det godes fiende» – i 1964.

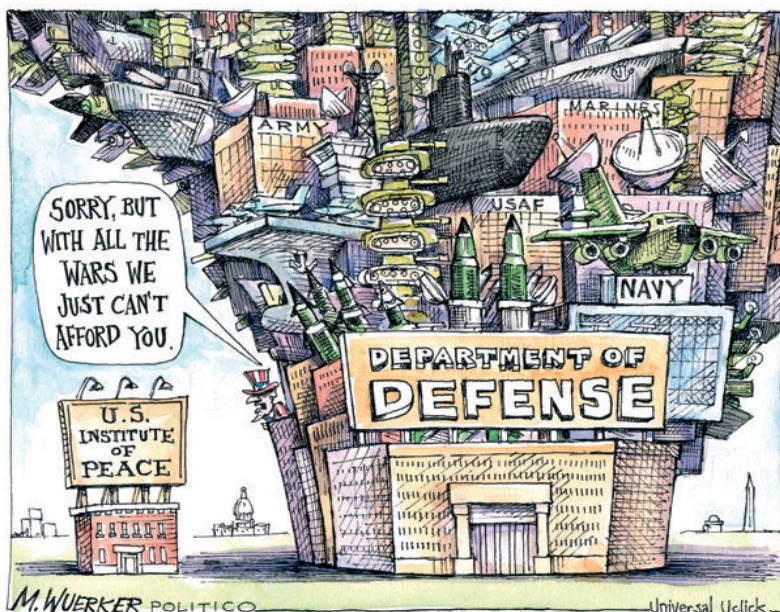
Fredsdepartementet vil også ha en forskningsavdeling som vil utarbeide forslag til stortingsproposisjoner, en avdeling for nedrustning, kontorer for fredsrelevante aspekter innenfor internasjonal bistand, samt Norec (Fredskorpset)³², internasjonal rett, internasjonal fredsbevaring og ikkevoldelig motstand mot okkupasjon.

I Norge er det blant annet IKFF Internasjonal kvinneliga for fred og frihet/ WILPF-Norway som arbeider for en etablering av et fredsdepartement.

I 1972 ble Norge det første landet i verden til å opprette et miljøverndepartement. Siden den gangen har rundt 60 land etablert lignende miljødepartementer. Dette har styrket arbeidet for å ivareta miljøinteresser. Nå er det på tide med et fredsdepartement – som i Costa Rica, i Nepal, eller Etiopia. Fredsdepartementet er en idé om en statlig institusjon det er på høy tid å realisere.

“ Et fredsdepartement vil gi et tydelig signal om at fred blir tatt på alvor.

J. Galtung

31 For å lese mer om å etablere et fredsdepartement, gå til nettsiden til Internasjonal kvinneliga for fred og frihet ikff.no

32 Norec, tidligere Fredskorpset, er et norsk forvaltningsorgan som legger til rette for utveksling av mennesker mellom bedrifter og organisasjoner i Norge og land i Afrika, Asia og Sør-Amerika. Det er underlagt Utenriksdepartementet.

e. Et militært forsvar som rent forsvars-forsvar

“ Et land som baserer sin sikkerhet på fred er ikke bare tryggere, men også en gave til verden.

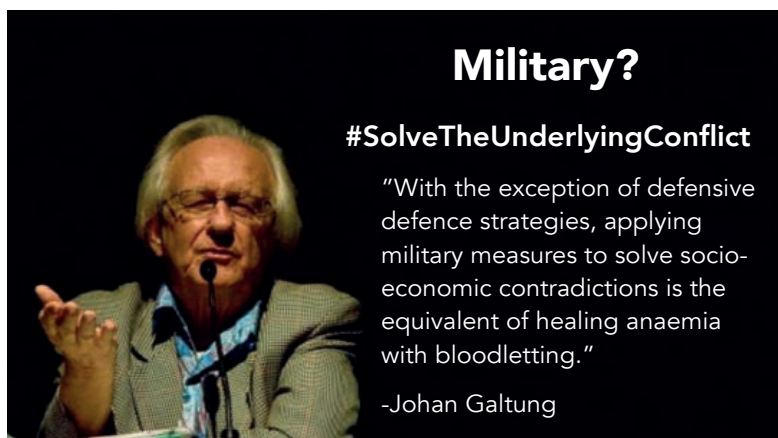
J. Galtung

Ikke offensivt, ikke-provoserende, med våpenarsenal begrenset til våpnene en ville tolerert hos andre. Supplert blant annet med et ikke-militært-forsvar som trener befolkningen i massiv sivil ulydighet og ikke-samarbeid, i tilfelle et illegitimt påtvunget regime. Galtung skiller mellom disarmament (nedrustning) og transarmament³³ (omrustning) – fra militært til sivilt forsvar.

Et land som baserer sin sikkerhet på fred vil være et land med lav sannsynlighet for å bli angrepet.

En stat som står utenfor blokkdannelser er nyttig for andre, den kan påta seg en meglerrolle i konflikter og bidra til å bearbeide traumer. Med høy score på empati og likeverdig samarbeid, uten angrepsvåpen, men med et godt forberedt defensivt og ikke-militært forsvar, med et fredsdepartement i spissen.

Et land som skårer høyt på disse punktene er ikke bare tryggere, men også en gave til verden, omgitt av voksende vennskapssirkler. Sveits og Nepal er forbilder i så henseende.

33 Transarmament på engelsk, omrustning på norsk: overgangen fra en militærbasert til en sivilbasert forsvarspolitik. I motsetning til nedrustning innebærer omrustning erstatning av ett forsvarsmiddel med et annet, framfor nedrustning eller det å gi opp militær kapasitet.

7. En formel for fred – for å bygge direkte, strukturell og kulturell fred

Ønsket:

En bevegelse fra vold → til negativ fred (fravær av vold og redsel for vold) → til positiv fred (samarbeid om felles mål).

Utgangspunkt:

Røtter til vold: mangel på positiv fred, traumer, konflikter.

En formel:

For å bygge positiv fred må traumer forlikes, konflikter løses. Det blir fire oppgaver:

$$\text{FRED} = \frac{\text{LIKEVERD} \times \text{EMPATI}}{\text{uforsønt TRAUMA} \times \text{uløst KONFLIKT}}$$

Det gjelder å øke empati og likeverd.

Det gjelder å minske traumer og konflikt.

For traumer fra tidligere vold: forlik.

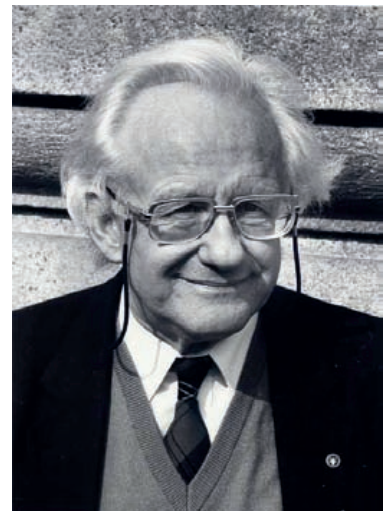
For å forhindre vold fra nåværende og fremtidige konflikter: konfliktløsning gjennom depolarisering og de-dominans (svekke en parts herredømme over andre).

Hvorfor er fred så viktig?

For å redusere menneskelig lidelse og øke menneskelig velferd. Fred mellom mennesker er som helse for kroppen.

“ Med fred mener vi evnen til å transformere konflikter med empati, uten vold, og på en kreativ måte – en prosess som aldri tar slutt.

J. Galtung

Right Livelihood award
[Orla Connolly]

8. Fredsjournalistikk vs. krigsjournalistikk

Redaktører og journalister tar valg – om hva de skal rapportere om og hvordan de skal rapportere det. Fredsjournalistikk³⁴ skaper muligheter for samfunnet for øvrig til å bli oppmerksom på og verdsette ikke-voldelig respons på konflikt. Fredsjournalistikk har siden midten av 1990-tallet blitt til et nytt, tverrfaglig felt for journalister i alle deler av verden – for sivilsamfunns-aktivister, universitetsforskere og andre som er interessert i mediernes rolle under konflikter.

En sammenligning av freds- og krigsjournalistikk³⁵

Freds- / konfliktjournalistikk	Krigs- / voldsjournalistikk
I Freds- / konfliktorientert undersøker konfliktdannelse og opphav – hvorfor?	I Krigs- / voldsorientert fokus på konfliktarena – hvor?
X antall parter, Y antall mål, Z antall saker Generell vinn-vinn orientering Åpen form, åpen tidshorisont	2 parter, 1 mål (å vinne) En generell null-sum orientering Begrenset sted, begrenset tidsrom
Åpen forståelse av årsaker og virkninger Også i historien/kulturen Gjør konflikter klare og forståelige Gir alle parter en stemme	Årsaker og virkninger forstås innenfor konfliktens begrensninger «Hvem kastet den første stein» Tilsløring og hemmelighold av kriger «Vi og dem»-journalisme
Empati, forståelse Ser voldelig konflikt/krig som problem	Propaganda-stemme Ser «dem» som et problem for «oss»
Fokus på kreativitet innenfor konflikter	Fokus på den som har overtaket i krigen
Menneskeliggjøring av alle sider Proaktiv: forebygging før vold i det hele tas i bruk Fokus på den usynlige delen av vold (strukturelle og kulturelle skader)	Demonisering av «dem» Reaktiv: venter på vold før den beretter Fokus bare på den synlige delen av vold (drepte, sårede og materielle skader)
II Sannhetsorientert	II Propagandaorientert
Avdekker usannheter på alle sider Avdekker alle forsøk på å tilsløre/ skjule	Avdekker «deres» usannheter Støtter opp under «våre» tildekkinger/løgn
III Orientert mot folk flest	III Elite-orientert
Fokus på lidelse overalt Fokus på kvinner, eldre, barn Gir stemme til de stemmeløse Navngir alle som begår ugjerninger Fokuserer på mennesker – freds-skapere	Fokus på «våre» lidelser Fokus på funksjonsfriske elitemenn Er talerør for makteliten Navngir helst «de andres» gjerningsmenn Fokus på en freds-skaper-elite
IV Løsningsorientert	IV Seiersorientert
Fred = ikkevold + kreativitet	Fred = seier + våpenhvile
Fremhever fredsinitiativer, også for å unngå mer krig Fokuserer på struktur, kultur Det fredelige samfunn	Skjuler fredsinitiativer før en seier er forestående Fokuserer på avtaler, institusjoner Det kontrollerte samfunnet
I kjølvannet: løsning, gjenoppbygging, forsoning (Re-solution, Re-construction, Re-conciliation)	Går videre til neste krig, kommer tilbake om den gamle blusser opp igjen

34 <https://www.transcend.org/tms/>

35 J. Galtung *A Theory of Peace* s.165

Hva skriver media om?

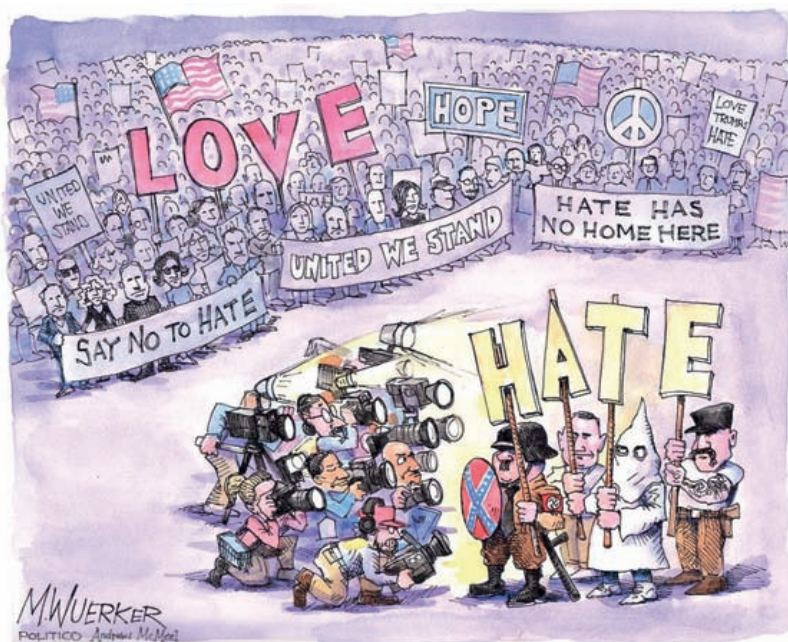
I 1973 publiserer Johan Galtung og Mari Holmboe Ruge en artikkel³⁶ om hvordan forskjellige sider ved en hendelse øker sannsynligheten for at den blir valgt som nyhetshistorie av journalister. Den er fortsatt gyldig i dag – og gir dårlige kår for reportasjer om det møysommelige arbeidet det er å bygge og bevare fred.

“ Fredsjournalistikkens oppgave er profesjonell rapportering, som gjør en sak forståelig. Fredsjournalisme er helt enkelt god journalistikk.

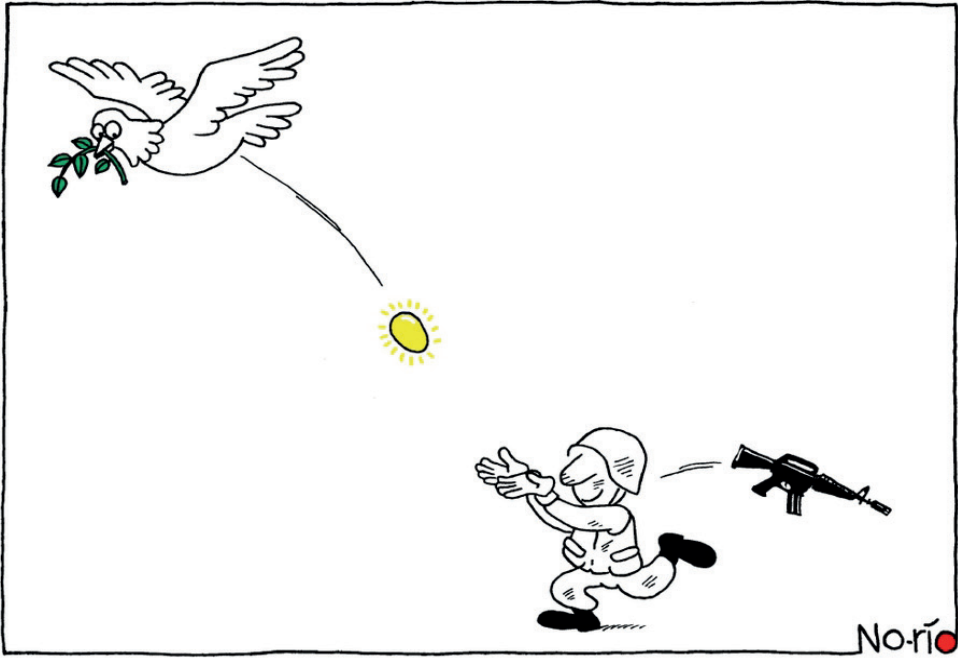
J. Galtung

Nyhetsverdien avhenger av

- Umiddelbarhet, aktualitet: har det nettopp skjedd?
- Gjengkjennelighet: er det nært til oss i Norge?
- Størrelse: er det en stor hendelse som berører mange?
- Hyppighet: skjer det ofte?
- Utvetydighet: er det klart og definert?
- Forutsigbarhet: forventet vi at det skulle skje?
- Overraskelse: er det en sjelden og uventet hendelse?
- Kontinuitet: har den tidligere blitt definert som nyhet?
- Elite-nasjoner eller -folk: store land eller kjendiser?
- Personfokus: er det en historie av menneskelig interesse?
- Negativitet: er det dårlig nytt?

36 Utenriksnyhetenes struktur https://www.idunn.no/nmt/2002/01/utenriksnyhetenes_struktur

9. Kronen på verket: Transcend- metoden – konflikttransformasjon med fredelige midler

a. Konflikt er lik uforenlige mål

For å forhindre vold og utvikle det kreative potensialet i en konflikt, må det skapes transformasjon

Det er den sentrale tesen i Transcendmetoden³⁷. Utgangspunktet er å forstå konflikt som uforenlige mål. Det er altså et problem som skal løses, heller enn at uforenlige parter (personer, land etc.) skal finne ut hvem som skal bestemme over hvem.

Målkollisjon er kjernen i enhver konflikt. Å omforme en konflikt krever å overskride målene til motstridende parter, definere andre mål, løfte konflikten ut av det opprinnelige sporet, og flytte den til en mer lovende plattform. Dette oppnås gjennom dialog basert på empati, ikkevold og felles kreativitet.

Det å la være å transformere konflikter fører til vold.

En konflikt har sin egen livssyklus

De fleste konflikter er sammensatte og involverer mange aktører, mål og spørsmål. Uforenlige mål kan avle motsetninger som – kombinert med hatefulle holdninger og voldelig oppførsel – genererer konflikt.

Voldelige kulturer (som legitimerer vold), voldelige strukturer (som fremmer utnyttelse og fremmedgjøring), samt voldelige aktører kan lett produsere enkle konflikter. Hvis disse får lov til å utvikle seg fritt, kan de utarte til å bli meta-konflikter. Metakonflikter handler om i hvorvidt og hvordan en skal engasjere seg i en konflikt, og berører i liten grad det egentlige grunnlaget for uenigheten.

“ Konflikt som mulighet:
bruk energien en konflikt
skaper for å komme fram
til kreative løsninger.

J. Galtung

Transcendmetoden viser hvordan konflikter kan transformeres gjennom fokus på kulturer, strukturer og aktører. Ved å finne positive mål for alle parter og kreative måter å kombinere dem på, kan konflikter bli til positive endringsfaktorer.

³⁷ Transcend, transcendere: overskride, fra latin transcendere 'overstige', sammensatt av trans; se trans-, og scandere 'stige, klatre'

Konfliktløsning

kan gi 5 mulige utfall

Løsning 1) og 2): å vinne eller tape

Løsning 3) er utsettelse

Løsning 4) er ulike kompromisser

5) Femmerløsningen overskrider konflikten og skaper en vinn-vinn-situasjon

“ I nesten alle uoverensstemmelser kan du oppheve problemene ved å bringe inn noe nytt.

J. Galtung

b. Kompromiss eller fred?

Fire tradisjonelle måter

Det er fire «vanlige» men utilfredsstillende måter at konflikter mellom to parter håndteres:

1. A vinner, B taper
2. B vinner, A taper
3. Løsningen blir utsatt fordi verken A eller B føler seg klar til å avslutte konflikten
4. Det oppnås uklare kompromisser mellom ulike krav og mål som er involvert, noe verken A eller B er fornøyd med

En femte vei: vinn-vinn

Galtung prøver å bryte med disse fire utilfredsstillende måter å håndtere konflikt ved å finne en «femte vei»:

5. Både A og B føler at de vinner når begge tør å forvente mer av fred enn kun at det blir slutt på volden. Femmerløsningen overskrider konflikten og skaper en situasjon der alle parter er sett og hørt, og hvor løsningen åpner for en ny virkelighet som ivaretar alle parters legitime³⁸ mål.

Transcendmetoden insisterer dessuten på at det å overskride en konflikt må sikre at grunnleggende menneskelige behov – som overlevelse, helse, frihet og identitet – blir respektert.

38 Legitimt = rettmessig, som kan bli åpent forsvart og begrunnet med lovgivning eller andre anerkjente regler.

c. En metode for å overskride konflikter

Riktig rekkefølge

Galtung har iaktatt at det å «samle konfliktpartene rundt bordet» for direkte forhandlinger, som de fleste meglere prøver å gjøre, kan virke mot sin hensikt. Dette fordi det lett kan utløse en strøm av gjensidige beskyldninger og krangel, som ofte kan forverre en konflikt i stedet for å løse den.

Gjennom 'eksperimenter med fred' har Galtung funnet frem til en tilnærming i tre trinn – Transcendmetoden. Den viser seg å være mer effektiv og gi mer langvarige resultater enn prosesser som skaper vinnere og tapere:

Trinn 1: Kartlegging gjennom individuelle dialoger

Individuelle dialoger må føres med alle de ulike partene som er direkte og indirekte involvert i en konflikt. Megleren må strebe etter å forstå deres mål, frykt og bekymringer, og vinne tillit.

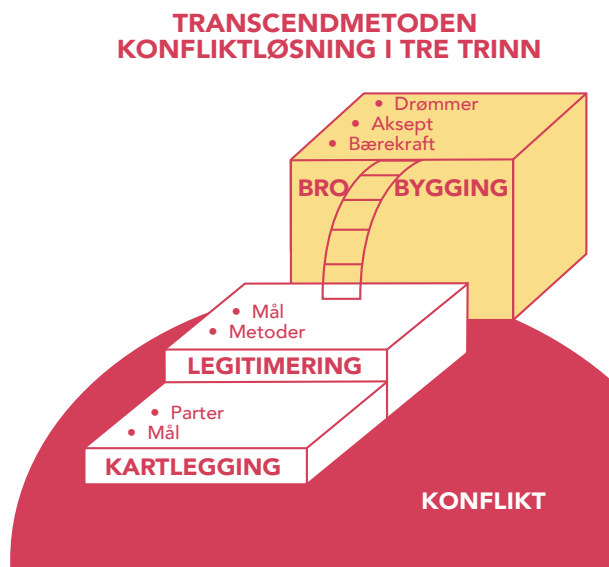
Trinn 2: Legitimering

– skille mellom legitime og illegitime mål

Legitime mål søker å tilfredstille menneskelige grunnbehov, mens illegitime mål krenker andre menneskers behov. For eksempel er selv-bestemmelse et legitimt mål, å herske over andre er det ikke. Det vi måtte kreve av andre parter, må vi selv også være villige å gi.

Trinn 3: Brobygging

Brobygging over gapet mellom alle legitime, men tilsynelatende motstridende mål er en forutsetning for å skape en ny virkelighet. Det gjøres ved å finne gjensidig aksepterbare og ønskede løsninger, som fremmer kreativitet, empati og ikkevold.

Transcendmetoden for fredsbyggende kommunikasjon

For å kartlegge konflikten begynner med å snakke med *alle* parter hver for seg. Strukturer samtalen etter fire steg:

1. Positiv framtid: hva er drømmen?
 2. Positiv fortid: er det noe som var bra før?
 3. Negativ fortid: hvor gikk det feil vei?
 4. Negativ framtid: hva er det verste som kan skje
- Og til slutt en ny runde på 1. Hva er drømmen?
- Først når alle parter er klare, møtes alle rundt bordet til felles dialog.

“ Dialog trumfer debatt: Hovedverktøyet for å overskride en konflikt er empatisk, respektfull dialog som utforsker bruddlinjene.

J. Galtung

Beslektet stoff: Del III, 9. Sabona – verdensfred i sandkassen

“ Fred skapes gjennom samarbeid til gjensidig og lik fordel.

J. Galtung

Seks premisser nedfelt i tankegodset til ulike verdensreligioner ligger til grunn for Transcendmetoden. Disse inkluderer:

- Konflikt må betraktes som en kilde til både vold og utvikling
 - Partene står i gjensidig årsaks-sammenheng og har delt ansvar
 - Dialog er nøkkelen
-

d. Konflikttransformasjon uten bruk av vold

Det er mange metoder for å løse en konflikt uten vold

Galtungs Transcendmetode er basert på dialog, empati, ikke-vold og kreativitet. Den har som mål å bidra til å bringe parter sammen i en selvopprettholdende positiv prosess. Målet er at partene blir i stand til å håndtere sine konflikter på egenhånd, uten bruk av vold, og uten hjelp eller innblanding utenfra.

Transcendmetoden kan brukes i alle typer konflikter

For å være effektiv må «fredsarbeidere» læres opp og trenes i å bruke den. Metoden er oppsummert og forklart i opplæringsmanualen til FNs katastrofehandteringsprogram³⁹.

Overskridelse med utgangspunkt i dykkultur

Positive aspekter fra ulike verdensreligioner har inspirert til en prosess for fredsbygging med fredelige midler. Seks utgangspunkt er tatt inn i FNs manual for konflikttransformasjon med fredelige midler – Conflict Transformation by Peaceful Means (The Transcend Method) © United Nations 2000 – her i en norsk oversettelse.

Utgangspunkt I: I henhold til hinduistisk tankegang, husk – Konflikt som ødelegger og konflikt som skaper; konflikt som kilde til vold, og konflikt som kilde til utvikling. Konflikttarbeideren har en tredje rolle – som skal ivareta en transformasjon av konflikten ved å unngå vold og fremme utvikling.

Utgangspunkt II: I henhold til buddhistisk tankegang, husk – Alt har felles opprinnelse, alt vokser side om side ut av gjensidig årsak og virkning. Konflikter har ingen begynnelse eller slutt, vi deler alle ansvaret; ingen enkeltaktør (som stats-overhoder) bærer alt ansvar (monopol) og ingen enkeltaktør bærer all skyld.

Utgangspunkt III: I henhold til kristelig tankegang, husk – Ansvaret for konflikt-transformasjon ligger hos enkeltmenneskene og det er hvert enkeltindivids ansvar å bestemme seg for å handle for å fremme fred framfor vold – og følge prinsippet om håp.

Utgangspunkt IV: I henhold til taoistisk tankegang, husk – Alt er yin og yang, godt og ondt; det er stor sannsynlighet for at en handling en velger kan ha negative konsekvenser og at en handling en valgte bort kunne fått positive konsekvenser; derav behovet for reversibilitet, å bare gjøre det som kan bli omgjort.

39 UNs Disaster Management Training Programme DMTP
https://www.transcend.org/pctrcluj2004/TRANSCEND_manual.pdf

Utgangspunkt V: I henhold til islamsk tankegang, husk – Styrken som kommer fra å samles rundt et felles mål, noe som også innbefatter det konkrete ansvaret for alles velferd.

Utgangspunkt VI: I henhold til jødisk tankegang, husk – Sannheten ligger i dialogen for å komme fram til formelen for sannhet – mer enn i den endelige ordlyden; dialog har ingen begynnelse og ingen slutt.

Transcendmetoden i kortversjon

Premissene fra ulike verdensreligioner har inspirert Transcendmetoden for fredsbygging med fredelige midler. Prosessen kan oppsummeres slik:

1. Kartlegg konflikten: alle parter, alle mål, alle problemer
2. Bring inn glemte parter med viktige standpunkter
3. Ha veldig empatiske dialoger med alle parter enkeltvis
4. Hver konfliktarbeider kan spesialisere seg på én av partene
5. Identifiser akseptable, legitime mål hos hver av partene
6. Bring inn glemte mål som kan åpne opp for nye perspektiver
7. Kom fram til brobyggende mål som kan aksepteres av alle parter
8. Finn korte, fengende målformuleringer
9. Hjelp til å definere oppgaver for alle parter i henhold til det definerte målet; løs målet ut av sin opprinnelige sammenheng og knytt det til noe annet ved å bringe opp glemte mål og parter
10. Verifiser hvordan det å nå målet vil oppfylle målene til de andre partene
11. Trekk deg tilbake fra denne konflikten, gå til den neste – men fortsett å være tilgjengelig

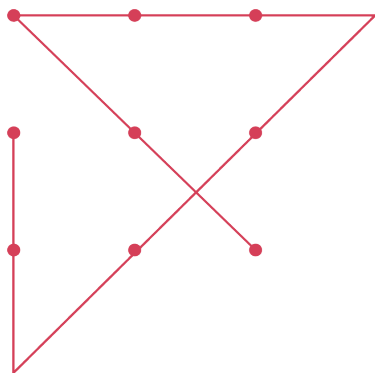
Beslektet stoff: Del III, 3. FNs manual for meglere og fredsarbeidere – treningshåndboken fra FNs katastrofemanagement-program

Ni punkter skal forbindes med fire streker uten å løfte pennen fra arket ...

e. Både-og / vinn-vinn

Transcendere = brobygging mellom legitime målsettinger

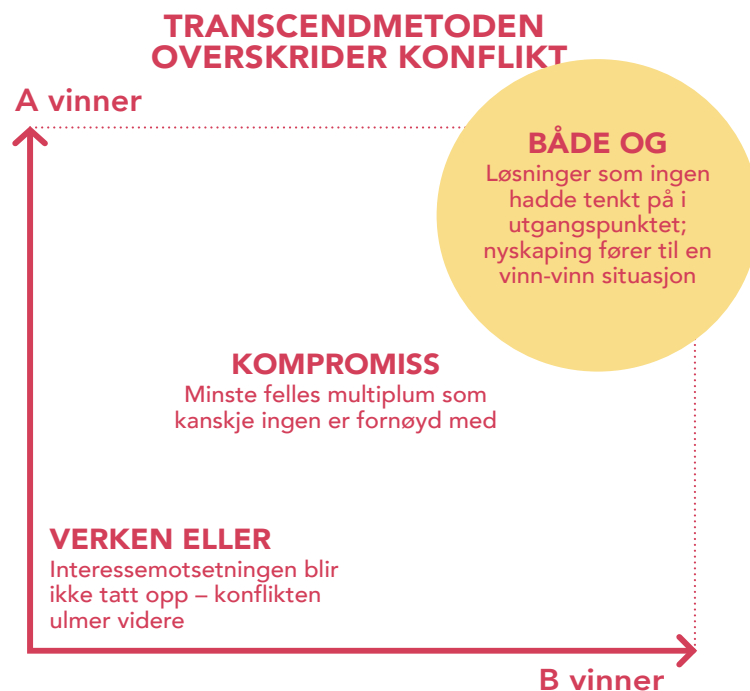

Ni punkter skal forbindes med fire streker uten å løfte pennen fra arket: det lykkes gjennom overskridelse – kreativiteten ligger i å utvide området som tas i betraktning.

	I Konvensjonell metode	II Transcendmetode
setting	parter og meglere alle rundt samme bordet	meglerne med partene én og én
metode	forhandling, debatt	søking, dialog: 1- kartlegging 2- legitimering 3 - brobygging
mål	kompromiss	overskridelse, ny virkelighet «både og og og og og»

Koster lite, bringer mye

En metode med et vinn-vinn fokus innebærer ikke store kostnader, for det meste lønn og opplæring av «fredsarbeidere». Transcendmetoden brukt til konfliktløsning på ulike nivå kan spare samfunnet for store omkostninger og frigjøre ressurser til andre prosjekter.

10. Megling, forsoning, oppheving

a. Megling

Før megling: identifiser de underliggende konfliktene og traumene som må bli (opp)løst og forsonet.

Megling trinn 1: å skape visjoner, basert på én til én dialoger for visjoner om en ny virkelighet

Megling trinn 2: visjonsdialoger, i form av arrangementer og festligheter

Megling trinn 3: realisering av visjoner, som konkret fredspolitikk

“ Min kone Fumiko Nishimura er den som har lært meg mest om fred og konflikt.

J. Galtung

b. Forsoning av traumer

Traumer er sår fra fortidens vold. I arbeidet med forsoning av traumer (reconciliation)⁴⁰ – er det ulike momenter å ta hensyn til:

- Forsoning av traume innebærer å belyse og rydde opp i fortiden for å bygge en fremtid.
- Også overgriperen/ voldsutøverer kan være traumatisert og lide under skadene hen har voldt andre.
- Å ønske volden ugjort, å utdype hvorfor det skjedde, og vurdere fremtidige prosjekter.
- Noen metoder legger skyld på utenforliggende faktorer; kompensasjon; unnskyldning-og-tilgivelse.
- Andre metoder satser på tilståelse-straff; gjennfødsel
- Transcendmetoden satser på tilståelse-anger-kompensasjon med amnesti⁴¹ som mål; fokus på utdanning for å skape nye muligheter.
- Noen metoder bruker meditasjon (i overgriperens indre) og megling mellom partene.
- En metode er delt sorg, felles gjenoppbygging, å løse opp traumer i fellesskap.
- Ho’oPono Pono er en polynesisk konfliktbearbeidingsmetode som også tar hensyn til unnlattelsesynder, noe som er sjeldent i vestlig rettssystem.

AKE prinsippet for forsoning

- **Ansvar:** Jeg har gjort noe som jeg helst skulle sett var ugjort.
 - **Konkret:** Dette var helt konkret hva jeg sa/ gjorde – hvordan kom det dithen?
 - **Endring:** Det er lettere å bære konsekvensene av en negativ handling om en får en forsikring om at det ikke vil gjenta seg.
-

40 Galtung 2012, *A Theory of Peace: Building Direct Structural Cultural Peace* s.61

41 Amnesti – av gresk amnestia, 'glemsel; Amnesti, beslutning om at personer som har forøvet visse arter straffbare handlinger (særlig politiske) eller er dømt til visse arter straff, skal fritas for tiltale eller straff.

“ Obs! Hvis noe fortsatt skurrer, må dypkultur og dypstruktur tas inn i arbeidet med å løse konflikt og forsone traumer.
J. Galtung

Beslektet stoff: *Del II, kap.14, Dypkultur, -struktur, -natur*

c. Oppheving av konflikt

Momenter for å oppnå forlik, (re-solution):

- En definisjon av konflikt er uforenlighet, motsetning
- Konflikt(opp)løsning må skape akseptable (legitime) mål og bærekraftige langtidsløsninger
- Tre aspekter av konflikt: holdning, oppførsel, motsetning
- Fire faser i megling: positiv og negativ – både for fremtid og fortid
- Konflikthåndtering kan føre til fem mulige utfall: enten, eller (enten vinner den ene, eller så vinner den andre), verken-eller, kompromiss, både-og (vinn-vinn)
- Vanlig tilnærming: alle parter samlet, debatt/ forhandling/ kompromiss
- Transcend-tilnærming: en om gangen, dialog, overskridelse = ny virkelighet
- Transcend-prosess: kartlegge konflikt, legitime mål, bygge bro
- Transcend-mål: 3xK konstruktiv-kreativ-konkret megling
- Nødvendige egenskaper for å megle: empati, ikkevold, kreativitet

11. En generell metode som kan anvendes på alle nivå: mikro-, meso-, makro- og meganivå

Fred med naturen – vårt eksistensgrunnlag

Transcendmetoden for konflikt-transformasjon er gyldig på alle fem nivå der uforenlige mål kan oppstå:

- **grunnlaget:** fred med naturen
- **mikronivå:** mellom personer (psykologenes domene)
- **mesonivå:** mellom sosiale grupper, på tvers av skillelinjer (felt for sosiologer og statsvitere)
- **makronivå:** mellom stater, nasjoner (internasjonale og interstatlige relasjoner)
- **meganivå:** mellom regioner, sivilisasjoner

Fem nivåer av positiv fred

– parter som er gode mot hverandre:

- Likeverd: samarbeid om gjensidig og lik fordel, også vennskap
- Harmoni: deling av gleder og sorger, høy medfølelse, også kjærlighet
- Institusjoner for likeverd: ekteskap, fellesskap
- Fusjon: total fred i en ny aktør, alles fred med alle⁴²
- I det hinsidige: i andre eller utenfor denne verden; himmelen/ nirvana/ paradiset; Mutually Assured Bliss.

Dette står i opposisjon til parter som skader hverandre

Fem nivåer av vold:

- Såre/skade, fysisk/symbolsk: polarisering mellom blokk-dannelser, overklassedominans
- Hat: sorg ved andres glede, glede over andres sorg
- Institusjon for å såre, skade og hate – i organisert form: krig
- Fusjon: total krig som tilstand, borgerkrig – alle mot alle
- I det hinsidige: i andre, eller utenfor denne verden; helvete, gjensidig forsikret ødeleggelse (Mutually Assured Destruction MAD⁴³).

Det kan sees sammenhenger mellom militærdoktriner som MAD og forestillinger om ragnarokk/Armageddon/apokalypse. Det er farlige arketyper lagret i mange menneskers underbevissthet som motstykke til forestillinger om himmelen/nirvana/paradis.

42 Fusjon = sammensmelting: alles fred med alle i en ny aktør – EUs visjon er et eksempel.

43 Gjensidig ødeleggelse / mutually assured destruction (MAD), er en militærstrategisk doktrine. En fullskala bruk av kjernefysiske våpen fra to eller flere motstridende sider ville føre til nær fullstendig utslettelse av både angriper og forsvarer. Det er basert på teorien om avskrekking, som betyr at trusselen om bruk av kraftige våpen mot fienden hindrer fiendens bruk av samme type våpen. 'Mutually assured Bliss' er Galtungs motforslag.

“ En fredsteori uten fred med naturen er tomprat.

J. Galtung

“ Det viser seg at konflikt-håndtering er konflikt-håndtering. Uansett om det er i barnehagen, i Norge, eller i Midtøsten.

*Hege Bakke Andresen,
styrer i verdens første
Sabona barnehage*

12. Fredsmuseer – et freds- & konflikt-perspektiv

1. Diagnose: De fleste fredsmuseer er antikrigsmuseer

Utstillingene beskriver for det meste krigens skrekk og gru, og ikke fredens velsignelser; som et helsemuseum fokusert på sykdom og måter å dø på, og ikke helsens velsignelser for kjærlighet, arbeid og utvikling.

“ Det er en unnlattelses-synd mer enn en ugjer-ning å lage antikrigs-museer under navnet 'fredsmuseer'.

J. Galtung

2. Prognose: Ingen verktøy for å hindre krig og bygge fred

Antikrigsmuseer kan gi de besøkende en dyp følelse av at krig er dårlig, som et anti-sykdomsmuseum for helse. Men de utstyrer ikke publikum med verktøyene for å forhindre krig og bygge fred.

3. Terapi: Noen ønsker for et fredsmuseum

- Et fredsmuseum skal informere om fred, hvordan man kan håndtere motsetninger ikke-voldelig og kreativt; fred er mer enn lite eller ingen vold
- Det kan vise vold, krig og fred i form av «krigsgener», det vil si vise hva som fører til krig. Derfra avlede en vei til fred: krigsbegrensninger gjennom forebyggende lover og regler, gjennom regler for krig, samt våpenkontroll; å avskaffe krig ved å nekte krigstjeneste; ingen penger til våpen; en hippokratisk ed for forskere⁴⁴
- Det kan også fokusere på «fredsgener» – forhold som fremmer fred og fordragelighet
- Fredsmuseer skal bidra til verdensfred gjennom utdanning
- Et hovedfokus bør være på bruddlinjene mellom grupper: mennesket/ natur, kjønn, generasjoner, etnisitet, klasse, utgrensing, nasjon, stat; det er sterkt misvisende hvis det kun fokuseres på vold og nasjonal sikkerhet
- Et fredsmuseum skal vise menneskelig, sosial og global normaltilstand med lite eller ingen vold; vi må minnes om at normalt liv er harmonisk, vennlig og kjærlig
- Det bør gjøres veldig tydelig at alle kan bidra til fred, ikke bare Buddha-Kristus-Gandhi-skikkelser
- Vis fred som skapt av mennesker, ikke som gave fra eliter
- Et fredsmuseum bør vise fred som prosesser med fredelig konfliktransformasjon og en fredelig strukturell omstilling
- Hva kunne ha blitt gjort annerledes tidligere, av hvem – for å forhindre eller redusere vold? Kontrafaktisk historie ville bli en viktig del av et fredsmuseum gjennom dialoger med unge mennesker under utdanning

44 Hippokratisk ed for leger, første paragraf blant flere: En lege skal verne menneskets helse. Legen skal helbrede, lindre og trøste. Legen skal hjelpe syke til å gjenvinne sin helse og friske til å bevare den. Legen skal bygge sin gjerning på respekt for grunnleggende menneskerettigheter, og på sannhet og rettferdighet i forholdet til pasient og samfunn.

13. Fredsøkonomi

– en livsfremmende økonomi

Fra en drepende til en levende økonomi

«Når en natur som er så overdådig som vår, og en menneskehet som jobber så hardt, deler en verden med så mye miljødeleggelser, forakt for menneskelige behov, mangel på likeverd, ulikhet og økonomiske kriser, da må noe grunnleggende være galt».

Galtung poengterer at det ikke bare er økonomisk praksis som bør kritiseres, han sporer årsakene til problemene tilbake til økonomiens grunnleggende teorier og modeller.⁴⁵ Ifølge Galtung forutsetter utvikling av en fredsskapende økonomi strukturelle endringer. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig å dempe de negative symptomene innenfor rammene av dagens økonomiske system.

Diagnose

Seks utviklingstrekk

Galtung nevner seks utviklingstrekk som ligger til grunn for de alvorlige utfordringene økonomien og samfunnet står overfor: økonomisme, (alle verdier regnes om i penger), globalisering (tap av oversikt), masseproduksjon (lokale småprodusenter blir erstattet av sentraliserte masseprodusenter), privatisering (helhetlige fellesløsninger smuldrer opp), aksjeeiere (overskuddet flyter oppover til eierne), produktivitet (økt produktivitet reduserer antall arbeidsplasser).

Økende fremmedgjøring

- Naturen er redusert til en økonomisk ressurs
- Menneskene er redusert til produsenter og konsumenter
- Samfunnet er redusert til et marked for omsetning av produkter
- Verden er redusert til et globalt marked
- Tidshorizonten er redusert både bakover og fremover
- Kulturen er redusert til salgbare produkter

Resultatet av fremmedgjøringen er at økonomien er i en tilstand av stadig konflikt med både samfunn og miljø.

“ When a nature so generous as ours and a humankind working so hard share a world with so much environmental degradation, insults to human needs, inequity, inequality, and economic crises, then something basic must be wrong.

J. Galtung

45 Fra forordet i boken *Peace Economics*, Galtung 2012

“Dagens globaliserte finansøkonomi representerer en ‘kasino-kapitalisme’, som er mye verre enn det som skjer på et vanlig kasino, fordi gamblerne setter andres penger på spill. De putter gevinsten i egen lomme mens tapene blir overført til andre.

J. Galtung

Fredsskapende økonomi

- er forankret i partnerskap med naturen
 - tilfredsstiller grunnbehov for alle
 - er desentralisert
 - setter menneskelig utvikling framfor vekst
 - følger prinsipper for rettferdig handel
 - lar ikke pengespekulasjoner overstyre handel med ressurser, produkter, varer og tjenester
 - støtter samfunnsutvikling basert på åndelige behov og felleskap
-

Prognose

Negative faktorer: Hvor går grensen? *The Limits to Growth*⁴⁶

- En økonomi som fører til økologisk kollaps
- En økonomi der vekst blir regnet som positiv uansett, om det er innen våpenproduksjon, kreftoperasjoner eller salg av miljøgifter.

Positive faktorer kan finnes i

- en økonomi som fremmer personlig initiativ
- tilbud og etterspørsel som faktor for produksjon

Terapi

Det trengs strukturelle endringer for å etablere en fredsskapende økonomi:

- **Partnerskap med naturen**

Økonomien må være forankret i partnerskap med naturen – det vil si at økonomiske mål og virkemidler må koordineres med miljømessige rammebetingelser og sosiale og kulturelle mål og verdier.

- **Grunnbehov må tilfredsstilles for alle: desentralisering**

Den viktigste forutsetningen for fredssøkonomi er at alle mennesker får tilfredsstilt sine grunnleggende behov. For å klare det må store deler av økonomien desentraliseres slik at lokalsamfunn, regioner og nasjoner i størst mulig grad blir selvforsynt med matvarer. Nærhet mellom produksjon og forbruk øker ansvarligheten hos produsenter og betalingsviljen hos kundene. Lokalsamfunn blir sentrum for planlegging.

- **Menneskelig utvikling framfor vekst**

En økonomi som prioriterer menneskelig utvikling og livskvalitet må erstatte kravet om vekst. Konkret innebærer det at vi forlater målsetningen om vekst i bruttonasjonalprodukt BNP og i stedet fokuserer på tiltak som bidrar til utvikling av den menneskelige utviklingsindeksen HDI (Human Development Index).

- **Prinsipper for rettferdig handel må innføres**

Tilfredsstillelse av grunnleggende behov hos mennesker som mangler kjøpekraft må prioriteres framfor profittmaksimering. Dette for å unngå at økende ulikhet mellom fattige og rike (globalt og nasjonalt) vil føre til alvorlige interessekonflikter – og vold.

46 *The limits to Growth* er en rapport opprinnelig utgitt i 1972 på oppdrag av Romaklubben. Ut fra datamodeller for befolkningsvekst, forbruk og ressurstilgang forsøkte forskere å beregne hvor lang tid vi har før menneskelig forbruk kom til å overskride jordklodens fysiske begrensninger.

- **Balanse mellom finans- og realøkonomi⁴⁷ må etableres**

Forenklet formulert: Jo mindre andel av alle pengetransaksjoner som er basert på realøkonomiens varer og tjenester, jo større er risikoen for en finansiell kollaps når spekulasjonsøkonomien går over styr.

'Living Economy' er fredsskapende økonomi

En levende økonomi oppstår når mye av det som produseres går til lokalt forbruk samtidig som det som forbrukes er produsert lokalt. Eksempelvis bør maten i økende grad tilberedes basert på lokale råvarer. Som virkemiddel for å fremme økt produksjon og forbruk av lokale varer og tjenester bør det åpnes opp for bruk av lokal valuta og tidskuponger, som for eksempel bytte av arbeidstimer.

“ Vi har den økonomien og de økonomene vi fortjener gitt våre sosiale og globale strukturer, vår kultur, og vår historie.

J. Galtung

Den levende økonomien bygger på fem grunnprinsipper:

- Produksjon for behov, ikke for grådighet (Quality of life)
- Kretsløpsbaserte verdikjeder (Eco-cyclus)
- Produksjon skal erstatte det som forbrukes (Steady-state-economy)
- Stimulere utvikling av lokale markeder (Slow food)
- Ingen bedrifter/organisasjoner må bli for store (Human scale)

Dette kapittelet er skrevet i samråd med Professor Ove Jakobsen, Senter for økologisk økonomi og etikk, Handelshøgskolen i Bodø, og bygger på en av hans artikler i *Pengevirke*.

Bibliografi:

- *Pengevirke* 2015/1 artikkel v/ Prof. Ove Jakobsen / Niccolò Caranti – Own work, CC BY-SA 3.0
- *Peace Business, Humans and Nature Above Markets and Capital* v/ J.Galtung, J.Santa Barbara og F.C.Dubee 2009
- *Peace Economics: From a Killing Economy to a Living Economy* 2012 v/ J.Galtung

47 En viktig todeling av økonomien er delingen i realøkonomi og pengeøkonomi eller finansøkonomi. Realøkonomi handler om forhold som ressurser og produkter, det vil si tilbud (produksjon) og etterspørsel etter varer og tjenester, i motsetning til pengeøkonomi, som handler om finans- eller pengeøkonomiske forhold som gjeld og fordringer.

14. Fredsbusiness: menneske og natur foran marked og kapital

Økonomi (economics) og næringsliv (business) referer til ulike nivå

Økonomi er husholdning for å drive et samfunn.

Business er å drive butikk.

De viktigste hensyn som driver fram fredsbusiness⁴⁸ er:

- Svikt i dagens bedriftsøkonomiske paradigmer når det gjelder å imøtekomme grunnbehovene⁴⁹ til verdens befolkning på grunn av urettferdig ressursfordeling.
- Vårt overforbruk som langt overstiger klodens bæreevne, drevet fram av dagens økonomiske og forretningsmessige paradigmer.

Peacebusiness/ forretningsliv for fred følger fire prinsipper

1. Ikkevold i bedriftskultur og bedriftstrukturer: flat struktur, transparens
2. Rettferdighet: til gjensidig og lik fordel
3. Respekt for naturen: opprettholde og styrke naturen
4. Ikke overdrevet overskudd: invester og distribuer

Fredsbusiness

Å møte grunnleggende menneskelige behov på en rettferdig og bærekraftig måte er forskjellig fra profittmaksimering: denne forskjellen i formålet er et grunnleggende skille mellom det nåværende forretningsparadigmet og peacebusiness.

Hvorfor trengs fredsbusiness?

I stedet for å stole på å generere overskudd først, og deretter overlate det til myndighetene eller store virksomheter å omfordele verdiene på en rettferdig måte, er hovedfokus for fredsbusiness å dekke grunnleggende menneskelige behov.

48 Jack Santa Barbara, Fred Dubee, Johan Galtung 2009, *Peacebusiness*

49 Grunnbehov (basic needs) Betegnelse for behov som mennesker i første rekke søker å få dekket – som mat, rent drikkevann, helse, klær og bolig. Begrepet har med tiden blitt utvidet til også å omfatte utdanning, gode sanitærforhold, rett til å delta i beslutningsprosesser og grunnleggende menneskerettigheter. (Kilde: Bistandsleksikon)

Fredsbusiness vs. voldsbusiness

En sammenligning mellom myk og hard business viser ulik fokus:

Område	Fredsbusiness / myk forretningsvirksomhet	Voldsbusiness / hard forretningsvirksomhet
Utvikling <ul style="list-style-type: none"> • Bunnlinje • Eksternaliteter (bivirkninger negative og positive) • Økonomi 	<p>Oppfylle grunnleggende behov Solidaritet med alle</p> <p>De trengendes behov</p> <ul style="list-style-type: none"> • overlevelse • trivsel • identitet • frihet <p>Svært bevisst på å</p> <ul style="list-style-type: none"> • dele det positive • redusere det negative <p>internaliserer bivirkninger</p> <p>Tar stilling til bivirkninger Alternativ økonomi</p>	<p>Økonomisk vekst Matche tilbud og etterspørsel</p> <p>Fortjenesten til de grådige</p> <ul style="list-style-type: none"> • draps-økonomi • mennesker i elendighet • identitet erodert • kun ett system <p>«Bevisstløs»</p> <ul style="list-style-type: none"> • beholder det positive for seg selv • skyver det negative til andre <p>eksternaliserer</p> <p>Tatt ut av sammenhengen Vanlig økonomi</p>
Miljø	<p>Forbedre naturen</p> <ul style="list-style-type: none"> • kretsløpskontroll • lukkede kretsløp • naturen har egenverdi 	<p>(For)bruke naturen</p> <ul style="list-style-type: none"> • sektor kontroll • vekst • naturen er til for mennesket
Fred Forretningsstruktur <ul style="list-style-type: none"> • rettferdighet • relasjoner Forretningskultur <ul style="list-style-type: none"> • grunnleggende tema • verbal atferd • verdi Håndtering av konflikt Globalt styresett	<p>Uansett hvilke fordeler jeg får fra andre, utvider jeg de til å gjelde for «oss alle»</p> <p>Integrert i ulike kretsløp Flat struktur Ulike bedriftsbransjer</p> <p>Samarbeid Dialog, åpenhet Felles brainstorming Møter behov</p> <p>Ved å overskride/ transcendere uforenligheter</p> <p>Iht FNs bedriftsforsamling⁵⁰: ansvarliggjøring overfor mennesker og myndigheter</p>	<p>Fordeler for meg, ikke for «de andre», blant annet i prispolitikken</p> <p>Stor avstand topp-bunn Hierarki Transnasjonale selskaper</p> <p>Konkurransen Debatt, sverting, bedrag Presser den andre i et hjørne Skaper økte krav og behov</p> <p>Ved å kontrollere holdninger Ved å kontrollere adferd</p> <p>Business sett som adskilt fra samfunn og regjeringer; kun ansvarlig overfor virksomheten</p>

50 <https://www.un.org/en/sections/resources-different-audiences/business/index.html>

15. Dypkultur og dypstruktur

a. Dypkultur, dypstruktur, dypnatur⁵¹

På 1990-tallet fokuserte Galtung på jungianske⁵² og freudianske⁵³ psykologiske tilnærminger til konflikt og fred.

Første fokus: underbevisstheden

«Dyp» betyr under-bevisst, u-bevisst, ikke-artikulert. Ifølge Freud er det u- og under-bevisste lagerplassen for det ubehagelige, tyngtet av skam og skyld, fortrent av sinnet. I tillegg til Freuds fortrenning finnes også det motsatte: det opplagte, det så banale, så naturlig-normale at vi tar det for gitt, så allmenngyldig at vi ikke oppfatter det bevisst. For eksempel: «En sak har to sider», «På den ene siden, på den andre siden». Innlysende. Og feil. Jugoslavia hadde minst 27 «sider» eller parter, 15 innenfor og 12 utenfor selve landet. Men underbevisstheden kan være tilbøyelig til å få oss til å tenke bare to, se bare to – som «Oss mot dem», snakke om bare to – og handle deretter.

Det er underbevisstheden som styrer – men u-uttalt, ikke artikulert

Tosomheten, dualisme er en arketypp som strukturerer måten vi tenker på, ifølge psykoanalytikeren C.G. Jung. Oppfattelsen av at «Det er slik ting er» styrer våre tanker, vår symbolske og konkrete måte å snakke på, hva vi gjør og hva vi ikke gjør. Derav følger at når to synspunkter er identifisert i en konflikt, er dualiteten oppfylt og søking etter mer stopper opp.

Tre pilarer for fredsteori og -praksis

- Dyp-kultur, innenfor enkeltmennesket, underbevisst på grunn av fortrenning eller så opplagt at det ikke stilles spørsmål
 - Dyp-struktur, rundt enkeltmennesker, som samhandlingsmønstre.
 - Dyp-natur, både i og rundt enkeltmennesker, ofte ikke erkjent.
-

51 Johan Galtung, *The Art of Peace – Global Peacestudies 101: Theory and Practice* 2017 og *Deep Culture, Deep Structure, Deep Nature – Three Pillars of Peace Theory and Peace Practice* 2017

52 Carl Gustav Jung (1875–1961), var en sveitsisk psykolog og psykiater som grunnla den analytiske psykologien. Denne utgjør en egen dybdepsykologi som skiller seg fra den rene psykoanalysen.

53 Sigmund Freud (1856–1939) var en østerriksk nevrolog og psykolog, kjent som grunnlegger av psykoanalysen. Freud har hatt stor innflytelse langt utenfor sitt eget fagfelt; mange av hans ideer og begreper har gått inn i språket, og mange forfattere og kunstnere har latt seg inspirere av hans teorier om drømmer, fortrenning og seksualitet.

Andre fokus: det kollektivt underbevisste

«Dyp» betyr kollektiv (delt) underbevissthet av individer i en gruppe: en nasjon, en stat, en sivilisasjon, en region, et kjønn, en generasjon, en klasse, etc. Som en «Zeitgeist» – tidens ånd i en generasjon til en viss tid. Det som gjelder mange enkeltmennesker kan bli delt i det kollektivt underbevisste. Dypstrukturen og «vår natur» regulerer oss også, men uten at vi merker det. Bevissthet er ikke der av seg selv, vi må få kunnskap om den gjennom sosiologi eller biologi. Uvelkommen kunnskap kan fortrenses – som sammenhengen mellom det å røyke og kreft: «Nyt nå, betal senere».

En skjult håndbok for konflikthåndtering

Dypstruktur refererer til at vi ikke er oss bevisst hvor mange ulike sosiale strukturer som er mulige – som for eksempel hele spekteret mellom hierarkier og flat struktur.

I og med at de fleste samfunn ikke kommer med håndbøker for konfliktransformering må vi se etter underforståtte manualer, når vi fokuserer på felleskapets evner til å håndtere konflikt. De kan ligge i dypkulturen, i Freuds individuelle underbevissthet, og i den kollektive underbevisstheten til C.G. Jung.

b. Syv veier til et livssyn i en globaliserende tidsalder⁵⁴

Tro og religion er viktige deler av et samfunns dypkultur. Religion blir skjøvet fram i mange maktkamper og konflikter. Det er derfor interessant å vurdere ulike religioners sterke og svake sider i et fredsbygging-perspektiv. Kanskje vi har noe å lære av hverandre?

Plakat for sommerkonsert
Friedensburg Schlaining,
Østerrike, friedensburg.at

“ Et livssyn skal gjøre livet synlig, og hva vi synes om livet.

J. Galtung

⁵⁴ Johan Galtung, *Syv veier til et livssyn i en globaliserende tidsalder*
Skrifter fra Hardangerakademiet for fred utvikling og miljø, nr. 6 2015-2017

Et forsøk på å lage et livssyns-kartenes kart

Tabellen viser 16 religioner og annen tro som ulike – teismer med opplysning av svake og sterke sider

... - teisme	Religion og annen tro	– Svake sider + Sterke sider
Mono-	Jødedom	– Jøder som utvalgt folk med et lovet land + Dialogen som sannhet; intellektualitet
Mono-	Ortodoksi	– Den ene rette tro; Patriarkatet – Patriarken + Optimisme på lang sikt: Kristus er oppstanden!
Mono-	Katolisisme	– Den ene universelle tro; Vatikanet – Paven + Synderen som bekjenner synden tilgis; Forbønn
Mono-	Protestantisme	– Den ene tro: Faderen; Den Hellige Ånd; Dogmer + 3 SAM: Samvittighet – Samfølelse – Samaritanisme
Mono-	Islam	– Den ene universelle tro; Gjengjeldelse + Nærhet – Deling – Grunnbehov – Fred; Få dogmer
Mono-	Stat Shinto	– Shinto Solgudinnen som Japans mor; For mye stat + Eklektisisme med konfusianisme-buddhisme
Poly-	Hinduisme	– Kastesystemet her og i det hinsidige + Fødsel-Liv-Død; Mangfold
Pan-	Buddhisme	– Forenlig med statstro og aggresjon + Relasjoner-nettverk; Ikkevold; Engi ⁵⁵ ; Tetralemma ⁵⁶
Pan-	Daoisme	– Forenlig med fatalisme og apati + Holisme; Dialektikk; Yin/ Yang; Dynamikk
Pan-	Konfusianisme	– Autoritært-føydalt; For eldre-utdannede-menn + Både plikter og rettigheter for både oppe og nede
Pan-	Kami Shinto	– Lokalguden som sentrum; For mye lokalisme + Lokalsamfunnet som byggestein
Pan-	Polynesisme	– Forenlig med fatalisme + Alo'ha ⁵⁷ i alt; Kosmos-Natur-Mennesker
A-	Humanisme	– Mennesker på bekostning av natur og samfunn + Protagoras ⁵⁸ ; Menneskerettigheter; Demokrati
A-	Naturisme	– Natur på bekostning av mennesker og samfunn + Mangfold og symbioser
A-	Liberalisme	– Individets rett på bekostning av samfunn og natur; Vekst uten likevekt som mål; For sterkt marked + Individets frie valg av verdi og handling
A-	Marxisme	– Samfunn på bekostning av mennesker og natur; For sterk plan + Fordeling; Klassekamp; Historie som dynamikk; Menneskers grunnbehov

55 Engi: tesen om at alt eksisterer bare takket være årsak og virkning.

56 Tetralemma: vi er vant med å velge mellom to alternativer – enten – eller. I et tetralemma (Gk. Tetra = fire, lemma = antakelser) blir det lagt til to tilleggssposisjoner som leder oss ut av denne situasjonen, nemlig *både-og* og *ingen av delene*.

57 Alo'ha = kjærlighet, fred, omtanke (Hawaiisk)

58 Protagoras fra Abdera var en gresk filosof, regnet som den betydeligste av sofistene, kjent for setningen «Mennesket er alle tings målestokk»

Hvis vi ser på strukturene som ligger bak disse religionene og -ismene, ser vi at monoteisme legger opp til en pyramide med en Gud på toppen. Polyteisme flater ut toppen, mens Panteisme disponerer for en sirkel. Ateisme legger til rette for anarki og bruker gude-substitutter fra opplysningstiden: Menneske – Natur – Nasjonalisme – Marked – Plan.

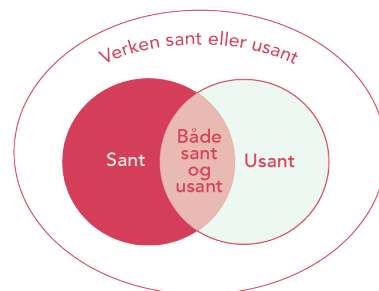
Tabellen på motsatt side er Johan Galtungs stikkordsmessige framstilling av innholdet som utdypes i den tynne boken *Syv veier til et livssyn*.

Et livssyn er en lære og en tro på livet

I ulike sivilisasjoner finnes ulik visdom – eller ulike visdommer. Man kan lære noe av dem alle, og flette lærdommen sammen. Ikke bare lære om Kina, men av Kina – som har et annet syn på vestlig humanisme og -ismer generelt. Ingen har monopol på livssyn. Alle har bidrag.

Offentlig dialog og gjensidig læring basert på sterke sider trengs. Den dialogen foregår nok i dag inni flere millioner, kanskje milliarder mennesker.

TRETRALEMMA

Det finnes et fredsbudskap i alle religioner og trosretninger

16. Lær av historien: murens fall; USA-imperiets fall; og etter det?

“ Troen var smuldret bort.
*J. Galtung om
Sovjetunionen*

“ I 1941 var jeg en liten norsk elveåring under tysk okkupasjon. Hitler seiret overalt, nesten hele Europa var okkupert, Sovjetunionen var invadert. De andre aksemaktene, Italia og Japan, seiret like mye. Og min far påsto – «Hitler er sjanseløs, han kommer til å tape – merk mine ord – rundt påske eller jul». Det så jo ikke slik ut, så jeg spurte min far: hvordan kan du si noe slikt? Han så på meg med sitt 'hvor mye kan en liten gutt forstå'-blikk – og sa med et smil: «Fordi han ikke vet hvordan og når han skal gi seg.» Jeg glemte aldri disse ordene.

J. Galtung

“ Magien er borte,
tiden for post-imperium
bygging er inne.
J. Galtung om USA

Hvordan forutsi slutten på Sovjet-riket?⁵⁹

Ved å bruke et helhetlig syn på ulikevekt i maktforhold: Russland overførte mye rikdom til periferien men monopoliserte militærmakt og beslutninger. Motsetningen mellom myten om en kommunistisk utopi og sovjetstatens virkelighet ble for stor. Kommunistisk ideologi var offisiell tale men ikke troverdig, da idealet ikke klarte å materialisere seg. Derfor sterke krav om uavhengighet i satellittstatene.

Imperier viser et mønster i deres livssyklus

Hva har Romerriket for 2000 år siden og vestlig imperialism etter andre verdenskrig til felles? De er to eksemplarer av samme art. Deres livsløp viser så mange likheter, at en kan vente seg at når det gikk nedover med Romerriket til det til slutt falt – så er det sannsynlig at det også kommer til å skje med senere imperier.

USA-imperiets fall: med et smell eller et klynk?⁶⁰

Hvordan forutsi nedgangen og fallet av USAs herredømme? Ved å fokusere på ulikevekt i makt-forhold. Motsetningene mellom virkeligheten og den amerikanske drømmen er enorme:

- **Økonomisk:** mellom vekst og fordeling; mellom real-økonomi og finansøkonomi.
- **Finansielt:** mellom produksjon-distribusjon-forbruk og naturen.
- **Militært:** mellom USA-statsterrorisme og terrorisme (krigen i Irak, krigen i Afghanistan, krigen mot terror).
- **Politisk:** Latin Amerika-Karibia samler seg; i Afrika øker motstanden mot USAs militære tilstedeværelse.
- **Kulturelt:** Mellom USAs-jødisk-kristne tradisjon og Islam; USAs krav om å være enestående utvalgt av Gud blir avvist.

59 Galtung, J., 2009, *The Fall of the US Empire – And Then What? TUP*

60 T.S.Elliot *This is the way the world ends ... Not with a bang but a whimper.*

«I love the US republic, and I hate the US Empire»

Det er mildt sagt kontroversielt i 2009, da Galtung gir ut boken *The Fall of the US Empire – And Then What?* Der forutsier han fallet av USA-imperiet på 2020-tallet. «Militære nederlag i bevisst framprovoserte kriger vil generere politisk tap av innflytelse og irrelevans eksternt, noe som kan utløse et sjelesøk internt. Vietnamkrigen var bare et forspill. Irak, Afghanistan, Libya følger manuset. Israel kan bli en byrde for USA. Undertittelen av boken lyder *Etterfølgere, regionalisering eller globalisering? USAs fascisme eller amerikansk blomstring?* Og som alltid har Galtung konstruktive, kreative og konkrete forslag til å løse flokene.⁶¹

Regionalisering: 7 regioner – og etter det?

Hypotese: det systemet som kommer til å etterfølge de for-ente staters imperium kommer ikke til å bli et imperium ledet av en stor stat som Kina, og heller ikke globalisering ledet av stormaktene og transnasjonale selskaper (med litt hjelp fra FN). Men en verden av regioner – med EU som én av dem – med egne valuta, arméer, utenrikspolitikk, og for de fleste en identifiserbar kultur-sivilisasjon. Det finnes allerede fire regioner som samler 100 av FNs 193 medlemsstater.

Følgende områder ser ut til å gjennomgå regionaliseringsprosesser:

Shanghai Cooperation Organisation (SCO, 6 medlemmer, 3 observatører), Latin America and the Caribbean (LA, 33 land) og Organisation of the Islamic Cooperation (OIC med 56 medlemmer, fra Marokko til Filippinene).

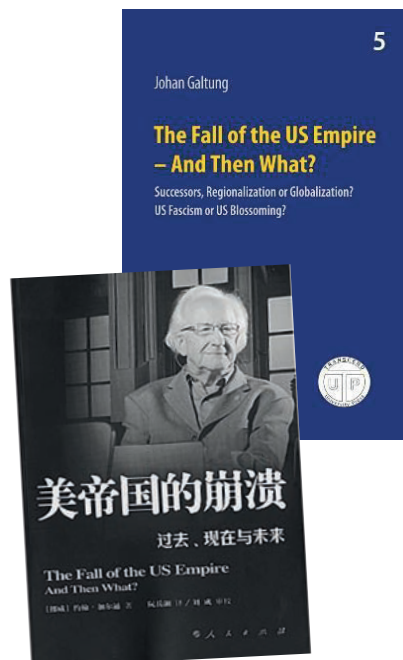
Hvorfor regionalisering? Fordi rask transport og kommunikasjon i sanntid opphever (transcenderer) landegrenser, og fordi ulik kulturell nærhet og ulik tilhørighet sperrer for muligheten at hele verden globaliseres om til én enkel stat.

Regioner

Fire regioner som samler 100 av FNs 193 medlemsstater: den Europeiske unionen (EU, 27 stater), den Afrikanske unionen (AU, 55 stater), South Asian Association for Regional Cooperation, SAARC, (8 stater), ASEAN (Association of Southeast Asian Nations, 10 stater).

“ Vi er enda ikke modne for å se bort fra landegrenser – men én dag kan det være mulig: Verden som én nasjon – Menneskeheten. Det vil komme. Senere.

J. Galtung

61 https://www.democracynow.org/2010/6/15/i_love_the_us_republic_and

Del III

Innflytelse

3xK for gode prosesser: konstruktiv, kreativ, konkret

Uansett om det er i barnehage, skole, i arbeidsliv eller internasjonale relasjoner, må en god prosess være

3xK:
KONSTRUKTIV
KREATIV
KONKRET

1. Fredsforskning

– et eget vitenskapelig område

Praktisk anvendelse

Johan Galtung 'oppfant' ikke bare fredsforskningen etter årtusener med krigsskoler og militærakademier, men har også levert et vell av transdisiplinære og overraskende innspill innen økonomi, journalistikk og livssyn. Konkret, konstruktiv og kreativ som få.

I denne tredje delen av boken vil Johan Galtungs virke bli sett gjennom øynene til de som fører livsverket hans videre.

Verdens første professor i faget

Johan Galtung forbindes først og fremst med PRIO, som har vært modell for fredsforskningsinstitutter i mange andre land. Men han har også vært med på å forme andre institusjoner⁶², blant annet

- Folkereisning Mot Krig (formann 1961–62)
- Stockholm International Peace Research Institute SIPRI (rådsmedlem fra 1966)
- Inter-University Centre i Dubrovnik (direktør 1973–77)
- World Future Studies Federation (formann 1974–77)
- I 1998 begynte Galtung å utvikle et globalt nettverk for praktisk fredsarbeid, Transcend, bestående av om lag 100 ledende akademikere, aktivister, og fredsmeklere

“ Fred snakker til hjertet, studier til hjernen. Begge er nødvendige, ja, rett og slett uunnværlige. Men like uunnværlig er en fungerende forbindelse mellom hjerne og hjerte. I et nøtteskall er det dette fredsstudier og fredspraksis dreier seg om.

J. Galtung

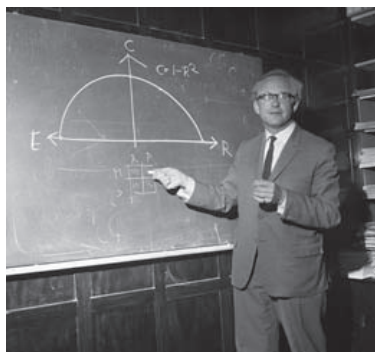
Beslektet stoff: Del II, 4.
Fredsforskning

⁶² https://nbl.snl.no/Johan_Galtung Store norske leksikon

2. PRIO Peace Research Institute Oslo

Peace Research Institute Oslo – PRIO

Institutt for fredsforskning er et forskningsinstitutt grunnlagt 1959 av en gruppe norske forskere med Johan Galtung i spissen. Instituttet regnes som «verdens eldste og viktigste senter for fredsforskning». PRIO utgir *Journal of Peace Research*, et internasjonalt anerkjent tidsskrift.

Johan Galtung på Peace Research Institute Oslo (PRIO) i 1968.
[Henrik Laurvik / NTB / Scanpix]

Institutt for fredsforskning (PRIO⁶³ Peace Research Institute Oslo) er et frittstående forskningsinstitutt lokalisert i Oslo.

En gruppe yngre norske samfunnsforskere, Ingrid Eide, Erik Rinde og Mari Holmboe Ruge med Johan Galtung i spissen tok initiativ til etableringen av Institutt for fredsforskning i 1959. Instituttet var opprinnelig en avdeling ved Institutt for samfunnsforskning, og ble et uavhengig institutt i 1966⁶⁴.

Instituttet har spilt en sentral rolle i utviklingen av fredsforskning og konfliktforskningen internasjonalt, og regnes som «verdens eldste og viktigste senter for fredsforskning».

Fredsjournalistikk på toppnivå

Instituttet utgir *Journal of Peace Research*, det fremste tidsskriftet innen fredsforskning, og et av de høyest rangerte tidsskriftene internasjonalt innen statsvitenskap og internasjonale studier.

PRIO redigerer også tidsskriftet *Security Dialogue* og er vertskap for redaktørene for tidsskriftene *Journal of Military Ethics* og *International Area Studies Review*.

En uavhengig stiftelse med internasjonal stab

PRIO-instituttets stab er utpreget internasjonalt sammensatt, med rundt 75 tilknyttede forskere, gjesteforskere, praktikanter og studenter (2020).

PRIO finansieres hovedsakelig gjennom Norges forskningsråd og bevilgninger fra Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, i tillegg til midler fra internasjonale organisasjoner som EU og Verdensbanken, samt fra private stiftelser.

63 Kapittelet er basert på PRIO sin hjemmeside <https://www.prio.org/About/>, PRIO stories <https://blogs.prio.org/2019/05/inspiration-from-a-father-johan-galtung-interviewed-by-henrik-urdal/>

64 Johan Galtungs beretning om 60 minneverdige og nyttige lærdommer fra lanseringen av verdens første institutt for fredsforskning kan leses i *Launching Peace Studies The First PRIO Years* utgitt i 2010 av TRANSCEND University Press Popular.

Betingelsene for fredelige forbindelser mellom nasjoner, grupper og individer

Ifølge vedtektene er dette målet for PRIOs forskning.

Forskningen er tverrfaglig, med utgangspunkt i en rekke ulike disipliner innenfor samfunnsvitenskap og humaniora, inkludert statsvitenskap, sosiologi, sosialantropologi, psykologi, rettsvitenskap, geografi, historie, religionshistorie og filosofi. Resultatene av forskningen publiseres fortrinnsvis i fagfelle-vurderte akademiske tidsskrifter.

Ressurser og samarbeid

Doktorgradssamarbeid

På doktorgradsnivå samarbeider PRIO med Universitetet i Oslo og NTNU om en tverrfaglig forskerskole i fred og konfliktstudier.

Kyrossenteret

PRIO driver Kyrossenteret i Nikosia på Kypros. Gjennom forskning, nettverk, prosjekter og dialogfora oppmuntrer Kyrossentret til samarbeid mellom gresk-kyprioter og tyrkisk-kyprioter, og arbeider for å styrke det regionale samarbeidet i det østlige Middelhavet generelt.

Senter for borgerkrigsstudier

Fra 2003 til 2012 var PRIO vertskap for CSCW Centre for the Study of Civil War.

Norsk initiativ mot spredning av håndvåpen

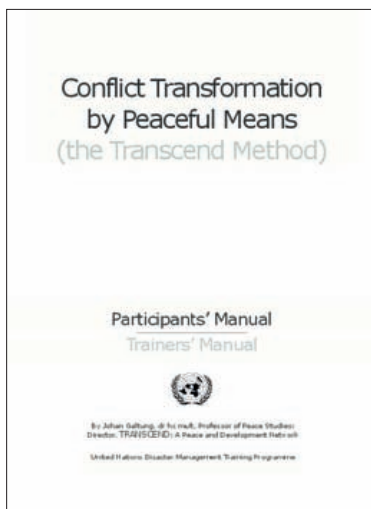
Norwegian Initiative on Small Arms Transfers (NISAT) er et samarbeidsprosjekt mellom PRIO, Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp.

3. FNs manual for meglere og konfliktarbeidere

“ Symptombehandling er ikke helbredelse. Poenget med øvelsen er å vise en alternativ visjon av det som kunne ha skjedd, ikke bare for å spare liv, men for å skape en varig løsning på en konflikt.

J. Galtung

Transcendmetoden i praksis

Den følgende prosessen er gjengitt i FNs treningsmanual for fredsarbeidere⁶⁵ med utgangspunkt i et konkret eksempel, Lima-gisselskrisen, transformert gjennom Transcendmetoden. Gisseltakingen på den japanske ambassaden i Lima (Peru) skjedde 17. desember 1996. Fjorten medlemmer av den peruanske Tupac Amaru Revolutionary Movement (MRTA) tok hundrevis av mennesker som gisler: diplomater, militære tjenestemenn og næringslivstopper som deltok på en fest til ære for den japanske keiseren Akihitos 63-årsdag. Gisseltakingen ble avsluttet etter 126 dager, 22. april 1997, ved at alle gislene ble befrikket av en kommando-operasjon⁶⁶, unntatt én, som ble drept; alle Tupac Amaru-gisseltakerne ble drept, samt to av kommandosoldatene.

Case-study med utgangspunkt i virkelig hendelse

Øvelsen som ble brukt da FN-manualen ble testet i 1997 tar utgangspunkt i denne Lima-gisselaksjonen. Eksempelen viser hvordan konflikten kunne ha blitt løst ved å bruke Galtungs metode.

Eksempelen brukes for å vise avstanden mellom vanlig praksis og andre mer ønskelige prosesser og resultater.

Kontrafaktisk historie kan gi verdifull læring for fremtiden: Hva kunne ha blitt gjort annerledes, tidligere, av hvem, for å hindre eller redusere vold?

65 Galtung, J., 2000, *Conflict Transformation by Peaceful Means (The TRANSCEND Method)-Participants' and Trainers' Manual*, United Nations Disaster Management Training Programme <https://www.transcend.org/tms/2017/11/conflict-transformation-by-peaceful-means-the-transcend-method/>

66 Over 100 bevæpnede peruanske soldater stormet området og klarte å overraske gisseltakerne mens de spilte fotball i ambassadens mot-takelseshall. Ifølge flere gisler inne i ambassaden ble flere av gisseltakerne utsatt for summariske henrettelser av kommandosoldatene. Fagfolk bekreftet senere at åtte av gisseltakerne var skutt i bakhodet. Soldatene ble frikjent av militære domstoler. Dette ble pålagt til menneskerettighetskommisjonen IACHR. Den peruanske staten ble anklaget for brudd på menneskerettighetene.

Eksempel på mulig konfliktløsning med utgangspunkt i Lima-gissel-aksjonen 1996–1997

Liste over involverte parter og deres krav:

1. Tupac Amaru Revolutionary Movement MRTA (14 geriljamedlemmer):
 - løslatelse av 450 MRTA-medlemmer fra fengsel (kravet ble til slutt redusert til 30)
 - å fortsette væpnet kamp fra jungelen
2. De gjenværende 72 gisler (hundrevis var allerede frigitt)
 - løslates, uskadde
3. Den peruanske regjeringen (President Fujimori):
 - ikke gi etter for terrorisme
 - løslat gislene, uskadde
4. MRTA-medlemmer i fengsel:
 - å bli satt fri
 - å fortsette kampen
5. Regjeringen i USA:
 - ingen må gi etter for terrorisme, heller ikke den peruanske regjeringen
 - løslat gislene, uskadde
6. Den japanske regjeringen:
 - løslat gislene, uskadde
 - respekt for japanske rettigheter også utenfor landegrensene

Glemte involverte: parter som ble oversett i forhandlingene

- det peruanske folket som søker veier ut av elendighet
- verdensopinionen og medias oppmerksomhet

“ Transcend-metoden koster lite og har som mål å fjerne roten til konflikt. Vi har en konflikt når parter streber etter uforenlige mål. Transcend-metoden prøver å finne en måte for hver av partene å nå sine legitime mål og overskride konflikten. Å ta for seg årsakene som ligger til grunn for konflikten kan forhindre at konfrontasjonen dukker opp igjen.

J. Galtung

Beslektet stoff: Del II, 9. Kronen på verket – Transcendmetoden

Johan Galtung 2017 [TrancendMediaService]

“ Det er selve eksistensen av grenseoverskridende ideer som er grunnleggende viktig. Vellykket konflikttransformasjon og bygging av bærekraftig fred krever konstruktive, kreative og realistiske forslag.

J. Galtung

Et ambisiøst mål kunne vært å redusere/avskaffe fattigdommen

Hvis alle partene justerte noe på kravene, kunne alt falt på plass:

1. **Tupac Amaru MRTA (14 geriljamedlemmer)** legger ned våpnene, blir med i den politiske prosessen i et demokratisk samfunn, med tilgang til media og valgprosessen
2. **Gislene** løslates, og engasjerer seg i å bidra til å avskaffe fattigdom
3. **Den peruanske regjeringen** forbedrer forholdene i fengslene og letter straffeutmålingen ved å gi opplæring i lokalt sosialarbeid, anerkjenner MRTAs bestrebelser til å bli en ikke-voldelig bevegelse, og tar grep for å avskaffe fattigdom
4. **MRTA-medlemmer i fengsel** sier seg villige til å delta på praktiske kurs i fengslene for å bli sosialarbeidere i landsbyene de kommer fra
5. **USAs regjering** bidrar med ressurser og ekspertise for prosjekter til bekjempelse av fattigdom
6. **Den japanske regjeringen** bidrar med ressurser og ekspertise for prosjekter til bekjempelse av fattigdom, og arrangerer fremtidige mottagelser for Keiserens bursdag i hoteller med flere utganger ...

Alle må med

For å lykkes i disse i samtalene mellom de ulike partene, ville følgende også vært nyttig:

- A. Direkte forhandlinger mellom MRTA og den peruanske regjeringen
- B. Direkte forhandlinger mellom fangene og regjeringen
- C. Gislene og fanger møtes og danner en felles pressgruppe
- D. MRTA og gislene fører samtaler om det peruanske samfunnet

I tillegg ville en trent meglere med tillit hos partene, for eksempel Fidel Castro eller Paven.

Press fra «Det peruanske folket» og «Verdensopinionen» ville også kunne bidratt positivt til prosessen for varig fred.

Viktige grep for en fredsarbeider

- Identifiser positive elementer i partene og selve konflikten for å skape potensiale for videre utvikling. Legg vekt på felles røtter og ansvar, i stedet for å fordele skyld og uskyld.
- Vær kreativ og foreslå alternative handlingsforløp. I fellesskap finn et kort motto som er lett å huske, for eksempel 'bærekraftig utvikling', som kanskje ikke yter sakens kompleksitet rettferdighet, men som letter kommunikasjon.
- Krev ikke samtykke, engasjement eller samarbeid fra parter som ikke er klare. På samme vis ikke «vri» på konflikten ved å skyve dagsordenen for langt bort fra partenes umiddelbare bekymringer.
- Ikke manipuler. Vær åpen og ærlig med deg selv og andre om mål og følelser, husk at konfliktarbeiderens oppgave er å styrke.
- Ikke døm. Behold konfidensialitet, og trakt ikke etter offentlig oppmerksomhet eller takknemlighet.
- Idealisme i hjertet og realisme i hjernen: Husk at konfliktarbeid er det umuliges kunst, som krever optimisme.

4. Hvordan ser en god unnskyldning ut?

Utgangspunkt for dette kapittelet er striden om Mohammed-karikaturene⁶⁷ som startet da den danske avisen Jyllands-Posten i 2005 publiserte 12 karikaturtegninger av profeten under overskriften 'Muhammeds ansikt'.

“ Man må erkjenne at man har gjort noe galt, beskrive i detalj hvordan det skjedde og utrede hvordan det kan gjøres bedre i framtiden.

J. Galtung

Galtung vil lære oss å si unnskyld⁶⁸

Dette er overskriften for intervjuet kulturjournalisten Kristin Aalen hadde med Johan Galtung i Stavanger Aftenblad i 2006, etter karikaturstriden utløst i Danmark året før.

«Den erfarne fredsaktivisten forteller hvordan han nylig har bidratt til å få Danmark på talefot igjen med den islamske verden etter karikaturbråket.

Den muslimske professor Tariq Ramadan⁶⁹ og Johan Galtung samlet muslimer fra Midtøsten samt danske representanter til et møte 24. februar i Genève. Det ble et gjennombrudd. Fra da av har det ikke vært brenning av danske ambassader eller flagg, mener Galtung.»

Erkjenne feil

Nøkkelen til forsoning lå i at Danmarks utenriksminister, Per Stig Møller, erkjente overfor muslimene at trykningen av karikaturene var feil. Han sa ja til å være vertskap for en konferanse om religiøs dialog i København. Etter møtet lovet Danmark å bidra til å finansiere et FN-program for å motarbeide fordommer mellom den muslimske verden og Vesten.

67 Karikaturstriden: I løpet av 2006 fant alvorlige voldshandlinger sted flere steder i verden, som reaksjon på publiseringen av karikaturene. Det var første gang noe som hadde blitt publisert i en nasjonal, nordisk avis fikk globale konsekvenser av en slik styrke. Karikaturene ble også begynnelsen på en årelang debatt rundt spørsmålene om ytringsfrihet versus religiøs sensibilitet, og om grensene for ytringsfrihet også i norsk lovgivning. Attentatet mot satiremagasinet Charlie Hebdo i januar 2015, der 12 personer ble skutt og drept i redaksjonslokalene, må ses i forlengelse av denne karikaturstriden, og det medførte også et viktig skifte i debatten. (Store norske leksikon mai'20)

68 <https://www.aftenbladet.no/kultur/i/w96V4/galtung-vil-lre-oss-a-si-laquounnskyld-islamraquo>

69 Tariq Ramadan er en sveitsisk professor i islamstudier, som er blitt omtalt som en av de viktigste intellektuelle i vår tid. Han er mest kjent for sitt reformarbeid innenfor islam, og sitt brobyggerarbeid mellom islamsk religion og vestlig kultur, som han ikke ser noe grunnleggende motsetningsforhold mellom.

Jeg skulle ønske det u-gjort

Misforståelser eller negative handlinger har en tendens til å lage knute på tråden mellom mennesker. Erfaringer viser at følgende tre elementer er nyttige verktøy for å knytte opp relasjonsknuten:

- **Ansvar:** Jeg har gjort noe som jeg helst skulle sett var ugjort.
- **Konkret:** Dette var helt konkret hva jeg sa/ gjorde. De andre involverte inviteres til dialog omkring disse fakta.
- **Endring:** Det er lettere å bære konsekvensene av en negativ handling om en får en forsikring om at det ikke vil gjenta seg.

Krenkelse av tro

I 2003 mottok *Jyllands-Posten* et sett karikaturer av Jesu oppstandelse. Redaktøren svarte at han ikke ville trykke disse fordi avisens lesere ville bli støtt. Med andre ord – *Jyllands-Posten* visste svært godt at det finnes grenser for ytringsfriheten når den krenker menneskers tro og religion.

Arroganse

Raseriet som Muhammed-karikaturene utløste, handler derfor mest om at muslimer føler seg krenket uten å vinne gehør i Vesten for nettopp denne krenkelsen. Det er alvorlig feil å nekte å gå i dialog med den muslimske verden om deres opplevelse av å være krenket.

Norske myndigheter for eksempel, har beklaget at muslimene tok karikaturene ille opp – men ikke selve trykkingen. Det gjør muslimene bare enda sintere fordi problemet dermed veltes over på de forurettede. Det oppleves som arrogant. Det må jobbes med dialogen med norske muslimer og med muslimenes verdensorganisasjon, Organisation of Islamic Conference.

En konferanse, støttet av FN og Danmark, kunne ført sammen kristne og muslimske teologer, men også jurister på begge sider.

AKE prinsippet for forsoning

- **Ansvar:** Jeg har gjort noe som jeg helst skulle sett var ugjort.
 - **Konkret:** Dette var helt konkret hva jeg sa/ gjorde – hvordan kom det dit hen?
 - **Endring:** Det er lettere å bære konsekvensene av en negativ handling om en får en forsikring om at det ikke vil gjenta seg.
-

“ Målet må være å dra opp grenser for ytringsfriheten, ved å innføre en vær-varsom-plakat. Da kan vi sikre at en slik krenkelse av religiøse følelser ikke finner sted igjen.

J. Galtung

5. Fredsmegling blant annet i Ecuador – Peru, i Irak, for Kurderne, i Sør Korea – Nord Korea

Utsikt over nasjonalparken mellom Ecuador og Peru.

“ Etter avtalen har det blitt krangel om hvilke trær som skal plantes, men veldig få land går til krig om det problemet.

J. Galtung

Transcend i bruk⁷⁰

Transcends «konflikttransformasjon» er en tilnærming som bygger på ikkevold, kreativitet og empati. Slik kan det legges til rette for et utfall der partene beveger seg utover sine standpunkter, for å skape en ny virkelighet og et nytt forhold seg imellom. Dette representerer en klar kontrast til konkurrerende tradisjonelt diplomati og krig⁷¹. De tvangsmessige tilnærmingene til konflikt som tradisjonelt brukes på internasjonalt nivå fører ofte bare til å forsterke bitterhet og asymmetri.

a. Ecuador – Peru: et grenseområde blir to-stats sameie

Galtungs vellykkede rolle i en konflikt i løpet av 1990-tallet mellom Peru og Ecuador illustrerer potensialet i Transcend-metoden. Galtung ble bedt om å megle mellom Ecuador og Peru i en langvarig konflikt om et område i Andesfjellene. I 1995 foreslo Galtung omgjøring av det omstridte området til en bi-nasjonal sone, og opprettelsen av en nasjonalpark, med et fredsmonument. Forslaget hans – å ikke trekke grenser – fikk anerkjennelse som en helt ny idé av Ecuadors president, og implementert i 1998. Volden som hadde preget denne konflikten i over 30 år, med uroligheter og trefninger, opphørte umiddelbart. Galtung konkluderer med at «kreativitet hadde vært den manglende dimensjonen».

Forslaget ble også en suksess fordi planen for felles forvaltning av det omstridte territoriet førte til et likeverdig samarbeid mellom naboene. Transformasjonen i Ecuador / Peru er et stjerne-eksempel på Transcends generelle teori i praksis.

70 50 years, 100 Peace & Conflict Perspectives Galtung 2008

71 Diplomati er det system som er utviklet for å ivareta den formelle kontakten mellom stater. Diplomati kan defineres som de teknikker en stat benytter for å ivareta sine interesser utenfor sine egne grenser, og omfatter derfor både bilateral kontakt mellom to stater, og multilateralt arbeid i internasjonale organisasjoner som FN og Organisasjonen av amerikanske stater (OAS). Retorisk betraktet kan diplomati defineres som utførelsen av en utenrikspolitikk, krig unntatt.

b. Fred i Midtøsten – er det mulig?

Galtung formulerer en viktig og optimistisk visjon om fredelige løsninger for konflikter også i Midtøsten, der fred ofte virker som et frustrerende og umulig ideal.

Irak

Galtung anvender prinsipielle metoder for konflikttransformasjon i tilnærmingen til den pågående konflikten i Irak⁷². Hans visjon gir en modell der verden kan komme frem til en etterlengtet fredelig løsning.

Først og fremst bør amerikanske tropper trekkes ut av regionen. Men i forsøket på å nærme seg bærekraftig fred for Irak er dette bare et lite første skritt. Ved bruk av Transcend-metoden skisserer Galtung ytterligere fire praktiske forslag.

Det trengs en internasjonal konferanse. Det er viktig at denne konferansen ikke vil være i regi av FN på grunn av vetoretten som er tilkjent de fem faste medlemslandene i FNs sikkerhetsråd. Den forhindrer en reell mulighet for å komme til enighet.

Det må stilles FN-garantier for sikkerhet. Men dette kan ikke gjøres av de fem faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd alene. Det må skje i samarbeid mellom FNs sikkerhetsråd og muslimske land representert ved Organisasjonen for islamsk samarbeid.

Galtung antyder en politisk organisering av Irak i form av en konføderasjon av likestilte (del-)stater. Suvereniteten ligger da hos de autonome statene forbundet består av. Dette er ulikt en føderasjon⁷³, slik USAs regjering har foreslått.

Kurdere får dobbelt statsborgerskap.

Galtung foreslår fem trinn for Irak:

1. Ut med USAs militære styrker
 2. En internasjonal konferanse
 3. Sikkerhetsgarantier fra FN i samarbeid med muslimske stater
 4. Konføderasjon (ikke føderasjon)
 5. Doble pass for kurdene
-

“ I FNs sikkerhetsråd har de fem faste medlemmene vetoret: det er fire kristne makter [USA, Storbritannia, Frankrike, og Russland] og en konfusiansk [Kina]. Vi lever i en verden med 1,3 milliarder muslimer. Å tro at FNs sikkerhetsråd har legitimitet i den muslimske delen av verden er naivt.

J. Galtung

72 I 2003 ble Iraks eneveldige leder Saddam Hussein styrtet, etter en USA-ledet invasjon i landet. Det har skapt ulike militante grupperinger som ofte følger etniske og religiøse skillelinjer, og gjør at Irak i flere år har vært preget av krig og terror. (FN-sambandet-mai'20)

73 En konføderasjon er et statsforbund, i motsetning til en føderasjon, som er en forbundsstat. Det vil si at den er et forbund av (del-)stater der suvereniteten ligger hos de autonome statene forbundet består av, mens i tradisjonelle føderasjoner ligger suvereniteten i forbundet selv.

Kurderne og de fire statene

Tyrkia, Iran, Syria, Irak: siden 1991 fremmer Galtung tanken om å ikke flytte grenser, men å etablere et Kurdistan av tilstøtende autonome regioner, med menneskerettigheter, felles kurdiske institusjoner, to nasjonaliteter og et fordelingsystem for oljeinntektene.

Kurdistan – med dobbel statsborgerskap

Kurderne er ett folk i fire land. Som en del av en stabil politisk ordening foreslår Galtung opprettelsen av Kurdistan, som inkluderer autonomi for kurderne i Tyrkia, Iran, Syria og Irak. Han kommer med det innovative forslaget om at innbyggere i Kurdistan da ville ha doble regionale pass – f.eks. Iran / Kurdistan, Syria/ Kurdistan osv. – og dermed ville ingen grenser måtte endres.

Visjonen er et Kurdistan av inntil-liggende autonome regioner, med menneskerettigheter i alle fire regionene og felles kurdiske institusjoner; to nasjonaliteter.

Det økonomiske aspektet av konflikten gjelder olje. Galtung foreslår et kvotesystem der sunnier ville få en andel av formuen som genereres av Iraks olje, som er hentet i de kurdiske og sjiamuslimske delene av Irak.

Israel – Palestina⁷⁴

Konstruktive forslag som bringer inn noe nytt

Konflikten mellom Israel og Palestina virker for mange å være uløselig, og media forsterker inntrykket gjennom rapporter om manglende framgang i arbeidet for varig fred mellom jøder og palestinere. Et fredelig Midtøsten er utvilsomt langt fram, men uten konstruktive forslag lar det seg i alle fall ikke realisere. Johan Galtung ser på mulighetene for fred med nye øyne.⁷⁵

“ For Israel og Palestina er det ingen sikkerhet i vente på enden av denne voldsspiralen, bare mer vold og økt usikkerhet.

J. Galtung

Bring inn alle parter

Konflikten mellom Israel og Palestina er bare en liten del av et større kompleks hvor USA-Israel befinner seg på den ene siden. På den andre siden finnes mer eller mindre alle arabiske og muslimske stater og det klare flertallet av FNs medlemsland som i november 2012 stemte for å anerkjenne Palestina som et land med observatørstatus⁷⁶, på linje med Vatikanet.

En seriøs tilnærming til fred inkluderer Israel-Palestina-forhandlinger uten USA som «megler»; partene er USA-Israel med Israels fem arabiske grensestater og statene som grenser til dem. Forhandlinger føres i FN regionalt og i FNs Generalforsamling (UNGA), med en innstilling om samling for fred. Fredsarbeidet må foregå på alle nivåer, ikke bare på toppledernivå.

Illustrasjonsfoto [Ricki Rosen]

74 http://www.calpeacepower.org/0201/galtung_transcend.htm
<https://vof.no/er-israel-palestina-konflikten-losbar/>

75 <https://vof.no/er-israel-palestina-konflikten-losbar/>

76 FN har 193 medlemsland. Vatikanet er den eneste anerkjente uavhengige staten som ikke er medlemsland. Det nyeste medlemmet er Sør-Sudan (2011). Taiwan og Tibet er to av 69 medlemmer i UNPO, en organisasjon for land og folk uten representasjon i FN

Skisse av en rimelig løsning for Midtøsten – med sikre og anerkjente grenser, med utgangspunkt i formelen 1-2-6-20

En 6-stats-løsning for en fredelig transformasjonen av Israel – Palestina-konflikten

Galtung bygger på Transcends «formel for kreativitet» og den viktige erkjennelsen av behovet for å komme inn med et nytt element, en ny dimensjon og tankegang. Basert på modellen til Det europeiske fellesskapet slik den ble opprettet i 1958, foreslår Galtung en 6-statsløsning: et Midtøsten-samfunn som inkluderer Libanon, Syria, Palestina, Jordan og Egypt sammen med Israel. Disse statene ville dermed bli brakt inn i felles samarbeid og dialog, med felles infrastruktur (vann, transport, handel). Like rettigheter blir en nøkkel til fred i denne konflikten.

“Vold er til konflikt som røyk til ild. For å bli kvitt røyken er det nødvendig å slukke brannen, og for å unngå vold er det nødvendig å løse den underliggende konflikten.

J. Galtung

1 land: Palestina anerkjennes fullt ut i henhold til folkeretten som FN-medlemsland, også bilateralt (stat-til-stat) av stadig flere.

2 land: En tostatlig Israelsk-Palestinsk kjerne med grensene fra 1967 og noen bytteavtaler, to israelske kantoner (fylker) i hellige områder på Vestbredden og to palestinske kantoner i Nordvest-Israel, og hovedsteder i begge Jerusalem; et defensivt forsvar for Palestina.

6 land: Et midtøstenfellesskap modellert på den opprinnelige idéen om EEC Det europeiske økonomiske fellesskap⁷⁷. Dette fellesskapet vil bestå av Israel og de fem arabiske nabolandene, med åpne grenser for varer og mennesker, et råd av ministre og en kommisjon for saker som vann, retur av flyktninger, og felles patruljering; styre ved konsensus, ikke flertallsdiktatur.

20 land: En konferanse som utvikler seg til en organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Midtøsten, mellom Israel og Palestina og de seks tilgrensende landene, samt noen av landene som grenser til dem igjen (inkludert Tyrkia, Kypros, Hellas), modellert etter OSSE – Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa – opprettet i Helsinki i 1975. Ingen énstatsløsning.

Jødene i Israel har rett til et demokrati med jødiske kjennetegn, men ikke til en stat bare for jøder. Ingen moderne stater er bare for én nasjon, og stater er uansett integrert i regioner.

77 Seks land (Belgia, Nederland, Luxembourg, Frankrike, Italia og Vest-Tyskland) undertegnet Romtraktaten om opprettelsen av EEC – European Economic Community, som trådte i kraft i 1958. EEC ble senere til Det europeiske fellesskap (EF), forløperen til EU, den Europeiske Unionen.

c. Sør-Korea – Nord-Korea: først folket, så statene

Den av-militariserte sonens fredspris

I 2010 fikk Johan Galtung den koreanske DMZ-fredsprisen⁷⁸ for sin konsistente forskning på – og meglervirksomhet for fred mellom Sør-Korea og Nord-Korea siden 1972.

Den av-militariserte sonen (DMZ) har vært en spent grense siden slutten av Korea-krigen i 1953, men den burde konverteres til en fredssone, et møtested for dialoger, handel og samarbeid, for å fremme fred på den koreanske halvøyen.

Galtung har besøkt Korea over tyve ganger, inkludert to besøk i Nord-Korea i 1989 og 2000. Han har også hatt en rekke dialoger med diplomater fra både Sør- og Nord-Korea. Han var rådgiver for den avdøde sørkoreanske presidenten Kim Dae Jung som mottok Nobels fredspris i 2000 for sin «solskinnspolitikk» som bidro til å forbedre forholdet mellom Nord- og Sør-Korea.

En gradvis prosess basert på likeverd

Et sentralt punkt i Galtungs analyse og forslag er behovet for både negativ fred – fraværet av vold – og positivt freds-samarbeid til gjensidig og lik fordel.

Galtung tar til orde for en gradvis prosess, som begynner med et praktisk felles prosjekt som senere fører til et tettere samarbeid og felles institusjoner.

Det koreanske folket bør forenes så snart som mulig, gjennom gratis reiser og økonomisk samarbeid mellom Nord og Sør.

Hovedkonflikten er ikke mellom Nord- og Sør-Korea

Konflikten er mellom Nord-Korea og USA. Den gjelder en fredsavtale og normalisering av diplomatiske forbindelser, som USA så langt har nektet. Dersom USA signerer en ikke-angrepsavtale, hjelper Nord-Korea økonomisk og normaliserer diplomatiske forbindelser, vil Nord-Koreas trang til å eie atomvåpen miste sitt grunnlag. På samme måte som Libya ga opp sine ambisjoner om atomvåpen da landet ikke lenger ble behandlet som en uberørbar paria-stat.

Galtung foreslår også en åpen konferanse for sikkerhet og samarbeid for Nordøst-Asia inspirert av Helsingfors-konferansen 1972–75, som forberedte slutten av den kalde krigen i Europa. Denne konferansen kunne etablert en organisasjon for å håndtere sikkerhets- og samarbeidsspørsmål i regionen.

“Gjenforening av folket kan komme først, gjenforening av statene etter hvert.

J. Galtung

Korea

- Forening av Nord- og Sør-Korea som forening av et folk. Forening av to stater, som har vært grunnleggende tema siden 1972, betyr en president mindre, og kan komme senere
 - Åpne grensen stadig mer med samarbeid om vei, tog, med mer
 - Et samarbeid basert på likeverd
-

⁷⁸ <http://www.ipsnews.net/2010/12/honouring-the-father-of-peace-studies/>

6. TFF – Transnational Foundation for Peace and Future Research

The Transnational Foundation for Peace & Future Research er en uavhengig tenketank som arbeider for fred med fredelige midler. TFF vil

- inspirere til lidenskap for fred fra grasrota til maktens korridorer
- fremme konfliktdeмпing og forsoning generelt
- arbeide målrettet i flere konfliktregioner, basert på grundig forskning på stedet, aktiv lytting, utdanning og støtte.

Stiftelsens formål er å stille diagnose og prognose samt foreslå løsninger, på en tydelig og fredelig måte.

“ Fred med fredelige midler – FNs charter stadfester det med enkle og klare ord: fred skal etableres med fredelige midler. Det er helt etter Gandhi: «veien er målet». Når vi kjenner til disse veiene, vil kommende generasjoner se tilbake på kriger, atomvåpen og militarisme slik vi i dag ser på kannibalisme og slaveri.

J. Øberg, leder TFF

TFF – et globalt nettverk for fredsarbeid

The Transnational Foundation for Peace & Future Research⁷⁹, TFF, ble opprettet av Jan Øberg og Christina Spännar i 1985. På Internett siden 1997, arbeider organisasjonen med uavhengig forskning, politiske utredninger og utdanning for å forbedre konfliktforståelse på alle nivå. Målet er å fremme alternativ sikkerhet og globale utviklingsidealer. Arbeidet baseres på ikke-voldelig politikk og økonomi, bærekraft og en etikk for omsorg. TFF har base i Lund/ Sverige og drives av frivillige med mangfoldig, flerkulturell kompetanse – fredsforskere, spesialister på internasjonale spørsmål, statsvitere, mediefolk, offiserer, diplomater, FN-folk, psykologer, filosofer, politikere, studenter og aktivister. I dag er TFF et globalt nettverk med rundt 60 mennesker, i tillegg til en lang liste samarbeidspartnere.

En fritt tilgjengelig artikkelsamling

Tidligere og nåværende hjemmesider inneholder flere tusen artikler, analyser, rapporter og bøker fra TFF Associates – blant annet rundt 700 artikler av Johan Galtung. Dette freds- og fredspolitiske reservoaret er fritt tilgjengelig.

I tillegg til daglige innlegg på sosiale medier, inkludert den kinesiske WeChat, kuraterer TFF to magasiner på Flipboard – *The Transnational Peace Affairs* og *Bootprint – Militarism And Environment*.

Konkret arbeid i konfliktområder

1. Konfliktanalyser og konfliktdeмпing i konfliktområder, samt utdanning, opplæring og forsoningsarbeid.
2. En fritt tilgjengelig ressursbase som gir læringsmuligheter og inspirasjon. Dette er bærebjelken i TFFs feltarbeid.
3. Beslutningspåvirkning, opplæring, utdanning, media og annen offentlig oppsøkende virksomhet.

⁷⁹ Kapittelet er skrevet i samråd med Jan Øberg, tidligere student av Johan Galtung og mangeårig samarbeidspartner. Jan Øberg har skrevet forordet til *Galtungs metode for fred*.

7. Transcend International

Et nettverk for fred, utvikling og miljø

Galtung's vidtfavnende teoretiske og praktiske innsikt i konfliktransformasjonens dynamikk har ført til etableringen av Transcend International⁸⁰, et globalt nettverk for fred, utvikling og miljø, dedikert til å få til en mer rettferdig og mindre voldelig verden gjennom konfliktransformasjon og meglings.

Transcend International ble grunnlagt av Johan Galtung og hans kone Fumiko Nishimura, Dietrich Fischer og Poka Laenui i 1993. I dag samler Transcend over 500 gjestemediatorer, fredsarbeidere, fredsforskere, journalister, lærere, forfattere, kunstnere, professorer og studenter med base i over 80 land på seks kontinenter.

Transcend International har fire arbeidsfelt:

- **Formidling:** fredsjournalistikk med fokus på løsningsorientering:
Transcend Media Service-TMS
- **Handling:** meglings
Transcend Peace Service-TPS
- **Kursing:** universitet og workshops, fysisk og online
Transcend Peace University-TPU
- **Publisering:** Transcend University Press-TUP

Transcend Media Service TMS⁸¹ har siden 2008 publisert titusener av analytiske artikler og kommentarer med unike fredsjournalistikk-perspektiver fra uavhengige bidragsytere fra hele verden – gjennom TMS Weekly Digest.

Verdens første fredsstudier på nett

Transcend fredsuniversitet⁸², verdens første online-universitet for fredsstudier blir etablert i 2010 av Johan Galtung som blir Transcend Peace University-TPUs første rektor.

Johan Galtung har selv blitt invitert til å megle for Transcend International i rundt 150 konflikter over hele verden.

Transcend International er basert på fire pilarer

- Formidling (Dissemination/ Peace Journalism)
 - Handling (Action/ Conflict Mediation)
 - Forskning (Research) og
 - Undervisning (Education)
-

80 Kapitlet er basert på Transcend Internationals hjemmeside <https://www.transcend.org> og skrevet i samråd med Antonio Rosa, redaktør for Transcend Media Service-TMS, assistent for Johan Galtung

81 <https://www.transcend.org/#tms>

82 <https://www.transcend.org/#tpu>

8. Hardangerakademiet, nordisk senter for fred, utvikling og miljø

Hardangerakademiet, nordisk senter for fred, utvikling og miljø er et åpent akademi

- med kurs, seminarer, stort bibliotek og studiefasiliteter
 - med permakulturrhage
 - med base på Jonatunet i Jondal, bygden mellom Folgefonna og Hardangerfjorden
-

Åpning av Jonatunet, senter for fred, utvikling og miljø – sammen med Jondals ordfører Jon Larsgard, 2015

Fred, utvikling og miljø er utpekt som FNs hovedmål

Fredelig konflikthåndtering, rettferdig utvikling og bærekraftig bruk av naturen er eksistensielt nødvendig for menneskehetens framtid. Hardangerakademiet med styret, rådet og ulike arbeidsgrupper, er opprettet som et fritt og uavhengig akademi basert på disse verdier.⁸³

Framtidsfrø til en bærekraftig verden

Gjennom kurs og konferanser vil akademiet utfordre etablerte sannheter, synliggjøre faglige sammenhenger og tilstrebe helhetstenkning. Interaktiv, eksperimentell og deltakende læring skal skape ny innsikt og praktiske ferdigheter som kreves for å møte de økologiske, økonomiske og sosiale utfordringene i det 21. århundre. Hardangerakademiets mål er å inspirere, utfordre og stille spørsmål som bidrar til å utvikle kreative, kritiske og handlekraftige samfunnsborgere.

20 år med Johan Galtung

«Her er det så mange som ønsker å krangle med deg» sa tidligere Jondal-ordfører Leif Galtung da han i 1994 ringte til sin tremenning Johan og overtalte han og konen, japanskfødte Fumi Galtung til å kjøpe en hytte i dalen over Torsnes, der Galtung-slekten stammer fra. Fire år seinere ble det første fredsseminaret arrangert, da under navnet Nordisk Fredsakademi. Siden år 2000 har det blitt arrangert årlige, tverrfaglige sommersymposier med Johan Galtungs 'State of the World'-foredrag som et høydepunkt. I 2020 er Hardangerakademiet det nærmeste vi kommer et Johan Galtung-senter i Norge.

83 Kapittelet er basert på nettsiden <http://www.hardangerakademiet.no/> og skrevet i samråd med Johanne Hartwig, programkoordinator og rådsmedlem, tidligere leder av Hardangerakademiet.

Jonatunet som base for Hardangerakademiet åpnet i 2015

Bygget som tuberkulosesanatorium ligger Jonatunet med sol og utsikt, omgitt av en vakker park. Hardangerakademiet fikk overta bygget av kommunen etter at det hadde stått tomt i tre år. Ved hjelp av årelang frivillig innsats og tusenvis av dugnadstimer, er det tilrettelagt et tverrfaglig kraftsentrum med møte- og undervisningsrom, bibliotek, rom for utstillinger, verksteder og et kapell. Det er spisesaler og mange rom for overnatting. Stedet er velegnet til kurs, konferanser, seminarer, studier og retreat, men også til fordypningsopphold for individuelle forskere, kunstnere, freds- og miljøarbeidere, mennesker som søker ro til studier og kontemplasjon – og gode samtaler. Jonatunet leies ut for egne arrangementer til organisasjoner og grupper, som kan knytte seg til Hardangerakademiets overordnede målsetting – fred, utvikling og miljø.

Store tanker fra små steder

Et vidt spekter av kurs, arrangementer og seminarer har blitt holdt i løpet av Hardangerakademiets første fem år på Jonatunet, alt fra slektsstevne lagt til et sommersymposium, til nasjonale og globale arrangement. Spesielt så langt kan nevnes deltagelse av økofeministen Dr. Vandana Shiva på sommersymposiet 2016, Human Kind 2050 – Peace, Development, Environment – verdenskonferansen for framtidsforskere i 2017 og Nordisk permakultur festival i 2018.

“ Velkommen med på praktisk og teoretisk søken etter veier til bærekraftig liv.

Johanne Hartwig

Deltakere i Hardangerakademiet for fred utvikling og miljø sitt sommersymposium 2016

9. Sabona – verdensfred i sandkassen

Lars Thyholdt, pedagog, prosjektleder for Sabona i skolen
Vigdis R. Faldalen Thyholdt, helsesekretær: fokus på familie, parforhold og barnehage
Åse Marie Faldalen, bedrifts-
sykepleier med fordypning i krise-
håndtering; fokus på arbeidslivet
Synøve Faldalen, pedagog;
arbeider med konseptutvikling i
Sabona Core Group

“ Sabona gir verktøy for konflikthåndtering: så overbevisende at de blir ryggmargsreflekser allerede fra barnealderen av. Vi vil gjøre konflikthygiene til hverdagskompetanse på folks viktige arenaer.

S. Faldalen

Sabona er et ord fra det afrikanske språket zulu:

«Jeg ser deg»

Sabona⁸⁴ er et verktøy for konflikthåndtering som utvikles i samarbeid mellom Sabona-gruppen (Åse-Marie og Synøve Faldalen, Vigdis og Lars Thyholdt), Idéentreprenørene Melvær & Lien og organisasjonen Transcend, med rådgiver professor Johan Galtung – forfatter av FN's konflikthåndteringsprogram Conflict Transformation by Peaceful Means.

Det er ikke konflikt som er problemet

For noen er fredsvisjoner en verden uten konflikter. Men politikk, samfunn, menneskelig samvær, naturen, – selve livet er preget av spenninger og motsetninger. Utslagsgivende er måten konflikter blir løst på. Fredsvisjoner er derfor forestillinger om en verden hvor konflikter løses med fredelige, ikke-voldelige midler.

Sabona⁸⁵ går et godt stykke videre enn anti-mobbingkampanjer. Sabona arbeider for at konfliktløsning kan (og må) læres, og de bidrar praktisk til dette med kurs i både skoler, barnehager og i arbeidslivet. Pilotprosjektet med den første Sabonaskolen kom i gang i 2005 på Sander skole i Innlandet. Sander skole har gått inn i den nye storskolen på Skarnes i 2019 og lærerne fra Sander rapporterer at de fremdeles benytter Sabona-metodikken i løsningsarbeid.

Sammendrag: Sabonas oppgave er å formidle en metode for konflikthåndtering for å unngå både fysisk og verbal vold – og skape fredelig, positivt samvær. Hovedregelen i en barnehage er å ikke kjefte på barna, men spørre: hva er problemet? Hjelp dem til å formulere dette og så komme frem til positive løsninger basert på så mye samarbeid barna seg i mellom som mulig.

84 Kapittelet er skrevet i samråd med Synøve Faldalen og basert på en artikkel av Trine Jonassen i samtale med Hege Bakke Andresen, styrer i verdens første Sabona barnehage Puttara FUS i Kongsvinger; publisert 27.02.2015 i barnehage.no <https://www.barnehage.no/artikler/verdensfred-i-sandkassa/428489>

85 <https://www.transcend.org/tms/wp-content/uploads/2015/10/sabona-l-see-you.pdf>
[http://www.levevei.no/?s=Sabona Ubåtkapteinen som ble løsningsorientert v/ Synnøve Faldalen, pedagog, og medforfatter til Sabona-programmet Fred og frihet 3-4 /2013](http://www.levevei.no/?s=Sabona+Ubåtkapteinen+som+ble+løsningsorientert+v/Synnøve+Faldalen,+pedagog,+og+medforfatter+til+Sabona-programmet+Fred+og+frihet+3-4+/2013)
<http://www.levevei.no/wp-content/uploads/2013/01/Sabona-pres-4s-jan-2013.pdf>

Måljakt i barnehagen

Konflikthygiene handler om å finne ut hva som egentlig foregår. Hva som egentlig ligger bak en handling. Slår barnet? Synes du det barnet er bråkete og ubehagelig? Da er det din plikt som voksen å grave i barnets hensikter til du kommer fram til den egentlige grunnen. Det handler om å støtte barnet, og ikke slutte å lete før du finner et mål du kan bygge opp under.

Det handler ikke om at barn alltid skal få viljen sin. Men de får veiledning og støtte og vi finner fram til de beste løsningene. Dialogen brukes som middel. Det handler om respekt og likeverd der barna får snakke sammen, bli kjent med egne og andres mål, for sammen å finne gode løsninger og framgangsmåter for å oppnå disse.

– Når du lykkes i å forstå barnets mål, hva det prøver og si deg med eller uten språk, ja da har du lyktes.⁸⁶

Det er viktig å skille mellom middel og mål «Det du har gjort kan vi ikke godta, men hvorfor gjorde du det?»

Unngå kjeft

Ikke kast bort verdifull tid på «disiplin», men hjelp barna å få gode vaner for konflikthåndtering – for resten av livet. Du må uansett ta deg tid til barna når du jobber i barnehagen. Er det for travelt må du kanskje endre måten du gjør ting på. Som å lage mindre grupper slik at du ser hvert enkelt barn.

– Spørsmålet er: har du tid til å la være?

Mål gir mening

- Mennesker har mål
- Mennesker er forskjellige
- De har forskjellige mål
- Mål kan og vil kolliderer
- Målkollisjoner = konflikt
- Derfor er konflikter like naturlige som livet selv
- Vi trenger en naturlig og robust måte å håndtere målkollisjoner på
- Da gir vi plass til flere mål, mer menneskelig utfoldelse, og mer livsglede

“ Jeg har et godt eksempel:

– En gutt klagde ofte over inneskoene sine. Han likte dem ikke. De ansatte som er trent i å gå på måljakt spør gutten hvorfor han ikke vil ha på tøflene og gutten svarer at de er barnslige. Den ansatte henter gaffatape og teiper over det gutten synes er barnslig, tegner Batman på og gir dem til en lykkelig gutt. Gutten tok sporenstrek på seg tøflene og løp inn til de andre uten protester.

V.R. Faldalen Thyholdt

Beslektet stoff:

Del II, 9. Transcendmetoden

⁸⁶ <https://www.barnehage.no/artikler/verdensfred-i-sandkassa/428489>

Konflikthåndterings-verktøy

Ryddematta er et av sju hjelpemidler for konflikthåndtering i Sabonas verktøykasse: 1 definisjon – uforenlighet; 2 mål og midler; 3 ABC-trekanten for konfliktanalyse; 4 felt i Ryddematta; 5 mulige utfall av en konflikt; 6 løsningstrappa, selve løsningsmetoden for å overskride en konflikt; 7 prosess for forsoning.

Ryddematta for å rydde i hodet

Helt konkret er Ryddematta et teppe delt inn i fire felt langs to akser: fortid til venstre, framtid til høyre, positivt øverst, negativt nederst.

Ryddematta brukes til å klare opp i tankene når det er mange valg og mye følelser i bildet. Et sorteringsredskap, rett og slett. Et tankekart hvor en lærer å reflektere rundt dårlige og gode opplevelser både i fortid og framtid. Ryddematta hjelper mennesker i alle aldre å få ryddet i følelser og finne veien videre. Ryddematta er også et viktig verktøy i foreldre-samarbeidet der foreldrene kan fylle inn de fire rutene.

Ryddematta, i praktisk bruk

Ryddematta er det mest brukte verktøyet for elever og dialogpartnere. Den brukes for å finne, tydeliggjøre og spisse målene en ønsker å ta med til «forhandlingsbordet».

“ Det viktigste er å finne fram til et system der ingen taper.

S. Faldalen

Finn et positivt utgangspunkt

Det hjelper ikke bare å se den negative siden av historien, man må også fokusere på positive hendelser i fortiden. Det vil være det beste utgangspunktet for å lage en bro til en positiv fremtid, og finne gode løsninger i en pågående konflikt. Ryddematta hjelper å få fram at selv om noe dårlig har skjedd mellom to eller flere parter, så har de kanskje hatt og ønsker å ha et positivt forhold framover.⁸⁷

En god prosess er konstruktiv, kreativ, konkret

Uansett om det er i barnehage, skole, i arbeidsliv eller inter-nasjonale relasjoner.

Erfaringen er at en strukturert måte å arbeide med konflikter skaper forutsigbarhet og øker partenes konstruktive deltagelse for å finne løsninger.

⁸⁷ SABONA – Jakten på de gode løsningene. Konflikthåndtering kan læres! Gitt ut på Kolofon forlag av Sabona Core Group

Ryddematta for kartlegging av konflikter

Før alle partene samles rundt bordet trengs refleksjon og modning. Tanker og følelser må sorteres og ryddes for å åpne opp for nye muligheter. Ryddematta brukes under samtalene i kartleggingsfasen. Sammen med læreren/ dialogpartneren får hver enkelt (uten de andre partene til stede) mulighet til å snakke om tanker, følelser og opplevelser i ulike perspektiv – rent fysisk stående i feltet som korresponderer med det som fortelles: Framtid, fortid, godt og vondt – konseptet bygger på begreper som er felles for alle. Respekt er grunnleggende i situasjonen; problemer blir delt, men ikke overtatt av dialogpartneren. Fokuset rettes mot en framtid som kan ivareta alle legitime mål.

Ikke bare i barnehagen – Ryddematta kan brukes til konfliktrydding på alle nivå – mikro, meso, makro:

Felt 1 Positiv framtid – «Drømmene»

Hvordan ser du for deg skolehverdagen/ ekteskapet/ det Afghanistan du ønsker å leve i?

Felt 2 Negativ fortid – «Sårene»

Hva har skjedd? Når vi har lyttet med innlevelse en stund gjør vi oppmerksom på at felt 2 ikke er noe blivende sted.

Felt 3 Positiv fortid

Det er da noe som har vært bra tidligere?

Felt 4 Negativ framtid

Hva er det verste som kan skje?

Til slutt tar vi en ny runde innom felt 1: en positiv visjon av fremtiden.

Reflekter også over følgene av å ikke foreta seg noe. Blir det verre? Blir det bra av seg selv?

Praktisk Sabona-oppgave for skolen:

Snus opp konfliktene som finnes i klassen. Prøv så i felleskap å finne fram noen løsninger. I siste timen på fredag legger vi fram alle mulige løsningsforslag – og diskuterer de sammen.

Dette gir en god følelse ved ukeslutt!

Barn viser fram Ryddematta. Den legges ut på golvet og den som presenterer en sak flytter seg fysisk mellom de ulike feltene i takt med det skiftende perspektivet konflikten nøstes opp i.

Konfliktrydding i fire steg

Både større og mindre konflikter håndteres best ved å følge Galtungs fire-steps oppskrift for refleksjon:

1. Positiv framtid
 2. Negativ fortid
 3. Positiv fortid
 4. Negativ framtid
- og til slutt en gang til 1., positiv framtid

“ Da har dere vel ingen konflikter på skolen?
– Å jo, flere enn noen sinne – men vi er ikke redd for dem lengre!

Lærer på Sander skole

10. Galtung Institut für Friedens- theorie und Friedenspraxis

“ Enhver konflikt er løsbar
uten bombing.
– Vær kreativ!

J. Galtung

Videreutvikle fredsteori og fredspraxis

Det overordnede målet for Galtung Instituttet⁸⁸ er å fortsette å bidra til videreutvikling av fredsteori og fredspraxis med tanke på å redusere lidelse for mennesker og miljø, noe som må sies å være smertelig nødvendig. Johan Galtung har ikke bare utviklet teorier, men også satt dem ut i livet. Fra faren, som var kirurg, lærte han at det er umoralsk å diskutere medisinske problemer på et teoretisk nivå uten å prøve å hjelpe mennesker som lider.

Galtung-Instituttet blir opprettet i 2011 for å:

1. Systematisk tilgjengeliggjøre, formidle og utvide hele spekteret av Johan Galtungs metode i lys av pågående dialoger om fred og internasjonal politikk.
2. Gjennomføre aktiviteter i konfliktområder i samarbeid med Transcend Peace University (grunnlagt av Johan Galtung, som også er rektor pr. februar 2020) ved å tilby veiledninger, kurs og spesialiseringer med særlig fokus på konfliktteori, løsningsorientert konfliktanalyse, meglings- og fredsjournalistikk.
3. Organisere offentlige forelesninger med internasjonalt anerkjente intellektuelle og fredsforskere innen konfliktlitteratur, ikke-voldelig geopolittikk, ikke-voldelig utdanning i barneskoler med mer.
4. Utgi forskningsartikler og politisk rådgivning basert på diagnose-prognose-terapimetoden for konfliktanalyse utviklet av Johan Galtung.

Galtung har vært en hyppig rådgiver for regjeringer, selskaper og for FN og dens familie av organisasjoner. Hans kompromissløse dedikasjon til fred, helt siden han publiserte *Gandhis politiske etikk*, har blitt anerkjent i form av over tretten æresdoktorater og æresprofessorater og en alternativ nobelpris. Han har generert et unikt konseptuelt verktøysett for empirisk, kritisk og konstruktiv utredning om temaet fred. Det grunnleggende formålet med Galtung-Instituttet er overføringen av teoretiske, metodologiske og praktiske ferdigheter utviklet av Johan Galtung med andre gjennom mer enn 65 år til fremme av fredsforskning og praksis.

⁸⁸ Kapitlet er basert på hjemmesiden til Galtung-Institut für Friedens-
theorie und Friedenspraxis e.V. som har sete i Grenzach-Wyhlen in
Baden-Württemberg/ Tyskland. <https://www.galtung-institut.de/en/>,
besøkt mai 2020

11. Fra «Criminalizing War» til «Abolishing War»

Om å kriminalisere krig, å fjerne årsakene til krig, og å avskaffe krig som institusjon⁸⁹

Både krig og fred er prosesser⁹⁰

Prosess betyr forløp eller utvikling gjennom flere stadier, fra latin 'å bevege seg fremover'. Krig er en prosess fra «rettferdig sak» til «seier».

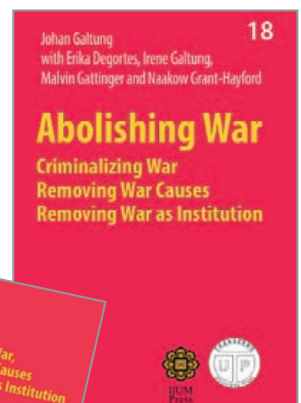
Fred er en prosess fra «konflikttransformasjon» til konflikt-overskridende «transcendens». Begge har årsaker som støtter og opprettholder prosessen, men de er tydeligst på krigssiden.

Krig kan defineres som et livsfarlig spill

I krig er det å vinne det eneste som gjelder. Krig er en selvforsterkende voldsspiral som øker raskt og blir verre og verre. Desto mer uforenlige motsetninger, sterkere våpen og hær, mer detaljert regelverk, desto sterkere trang til å vinne – desto mer sannsynlig er «krig med alle nødvendige midler».

“ Det er begrenset hva du kan oppnå politisk med militærmakt.

J. Galtung

89 http://www.salveprof.it/sitonuovo/extra/progetto_solidarieta/documenti/on_the_causes_of_war.pdf *Abolishing war – Criminalizing war, removing War Causes, Removing war as Institution* J.Galtung, E.Degortes, I.Galtung, M.Gattinger, N. Grant-Hayford 2015

90 <https://www.rightlivelivelihoodaward.org/speech/acceptance-speech-johan-galtung/>

a. Årsak og virkning

“ Hvis mennesker har brukt så mye forskning for å gå fra sykdom til helse, kan vi også transformere vold til fred. En naiv tro på fornuft? – hvis vi har kvittet oss med årelating for helse fordi det ikke virker, hvorfor ikke kvitte seg med årelating for sikkerhet: krigens vold?

J. Galtung

“ Fred er mye mer enn bare fravær av krig.

J. Galtung

Som i en matematisk ligning kan vi skille mellom årsaker på pluss-siden og årsaker på minus-siden. De «positive» er tilstede, de «negative» mangler. For å forebygge krig må positive krigsårsaker fjernes og krigsårsaker (mangler som fravær av fredsstrukturer) må bøtes på.

Et eksempel som illustrerer dette kan være en epidemi der folk dør. Hva er årsaken? Noen mikroorganismer som beviselig eksisterer. Men kanskje også noe negativt, ikke-eksisterende – som fravær av tilstrekkelig immunitet, hygiene, tidlig varsling eller helsetjenester for forebyggende og rehabiliterende omsorg. Epidemien kom som en tsunami, invaderte, drepte og dro.

På samme måte kan negative krigsårsaker påpekes: fravær av tilstrekkelig konfliktransformasjon i form av økonomisk, politisk, militært eller kulturelt arbeid (vanligvis en blanding). Som et immunforsvar skaper konfliktransformasjon motstandsdyktighet mot positive årsaker for krig, det være seg krigsentusiasme, hat, ønske om å hevne traumer eller håp om heder og ære.

Joel Pett: Multi trillion dollar global war machine vs virus

b. «Enten er du med oss eller mot oss»

Aristoteles⁹¹ lukket diskurshorizontene⁹² våre gjennom læresetningen «det er ingen tredje mulighet», der et forslag enten er sant eller usant. Dette sementerer enten-eller-dilemmaet (todeling). Buddhistisk tankegang derimot åpner for fire muligheter: ja, nei, både-og og verken- eller (tetralemma = firedeling).

“ Det er en gigantisk kamp mellom krigs- og fredsparadigmer⁹⁴, hvor førstnevnte passerer under navnet sikkerhet. En enorm institusjon, militæret, er på vei mot tilbakegang og fall.

J. Galtung

fire årsakstyper i.h.t. Aristoteles	Grunnlag for krig	Grunnlag for fred
Egentlige årsaker grunnlag	Uløste motsetninger	Fredsskaping transformerte motsetninger
Materielle årsaker ressurser involvert	Evne: våpen og militæret	Fredsbevaring ikkevolds freds-styrker
Formale årsaker regelverk, samfunns-organisering	Krigsrett	Regler for vennskapelig med-hverandre
	Regler for krigføring <ul style="list-style-type: none"> dyp-kulturelle⁹³ forestillinger om det gode mot det onde og det store endelige slaget (ragnarokk, Armageddon) hierarkiske strukturer 	Regler for megling og forlik <ul style="list-style-type: none"> flate strukturer mellom likeverdige
Hensikts-årsaker målsetting	Seier intensjonen om å «vinne»	Freds-bygging ved å overskride, transformere

Beslektet stoff: *Del II, 15. Dypkultur og dypstruktur*

91 Aristoteles (384–322 f.v.t.) la grunnlaget for moderne vitenskap og filosofi. Ved siden av Platon (427–347 f.v.t) regnes han som den viktigste tenkeren i vestens filosofihistorie.

92 Diskurs betyr samtale, drøftelse eller dispu

93 Dyp-kulturelt, underliggende, underbevisst

94 Paradigme: allmen aksepterte spilleregler

“ Det 21. århundre kan se at krig blir avskaffet – akkurat som slaveriet ble avskaffet i det 19. århundre og kolonialisme i det 20. Det er fortsatt elementer av slaveri og kolonialisme i verden, men ikke lenger som aksepterte sosiale institusjoner.

J. Galtung

c. Å avskaffe krig

Her er åtte tilnærminger som svekker årsaker til krig og styrker forutsetninger for fred:

- å delegitimere⁹⁵ krig som et middel, selv om målet er legitimt
- kontroll av våpen og hær; omrustning, skifte mål (dis-targeting); nedrustning
- å kritisere krigsregler og krigers dypkultur og dypstruktur
- å fokusere på de synlige og usynlige kostnadene ved vold
- gigantisk mobilisering til megling og forsoning
- gigantisk mobilisering av ikkevoldelige fredsstyrker
- å forbedre regler og etablere en dypkultur og dypstruktur for fred
- å fokusere på de synlige og usynlige fordelene ved fred

95 Delegitimere: ikke lenger anerkjenne krig som rettmessig middel, selv om målet kan aksepteres.

“ En veldig viktig grunn til å forby atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen er at de øker terskelen for hva som er akseptabelt. En konvensjonell krig forsvares ofte ved å si at den tross alt ikke eskalerte til en atomkrig. De internasjonale juridiske rammene for krigføring er tilsidesatt av atomvåpenes eksistens. Internasjonal rett kan bare gjenvinne sin gyldighet ved å forby den fornærmelsen på menneskeheten som atomvåpen utgjør.

Etterord – utblikk

“ En fredsteori uten fred med naturen er tomprat.
J. Galtung

«Vi er enda ikke modne for å se bort fra landegrenser – men én dag kan det være mulig: Verden som én nasjon – Menneskeheten. Det vil komme. Senere.» skriver Johan Galtung i 2009, *The Fall of the US Empire – And Then What?* Og i 2017, *The Art of Peace*: «Det som er nytt er at klimaendringer nå truer hele menneskeheten og alt liv på jorden.»

“ Tiden er alltid nå, stedet er alltid her. Framtiden avhenger av hva du gjør i dag.

M.K. Gandhi

Galtungs metode for fred går i trykken sommeren 2020

Da har verden sett skogbranner «av en annen verden» i California, Australia og Amazonas. Tenåringen Greta Thunberg har fått hundretusener av ungdommer i alle aldre til å ta til gatene for klimahandling. Korona-viruset har vist at det går an å stoppe verden for å oppnå et felles mål. Så kanskje tiden for en annen verden er *nå*?

Det umulige er mulig

«Det 21. århundre kan se at krig blir avskaffet – akkurat som slaveriet ble avskaffet i det 19. århundre og kolonialisme i det 20. Selv om det fortsatt finnes elementer av slaveri og kolonialisme i verden, er det ikke lenger aksepterte sosiale institusjoner.»

Alternativer til militær tankegang

Skal vi bli tryggere og sterkere i arbeidet med å bygge opp alternativer til militarisme? Da må vi ha forståelse for hvordan fredsbygging og fredsbevaring kan styrkes. Vi må ha ord og begreper som kan settes opp mot strategitenkningen fra krigsskoler verden over. Vi må ha tilgang til et sett av teorier som viser hvordan konflikter kan transformeres uten bruk av vold.

For å bli bedre, konkurrer med deg selv, ikke med andre. Ikke bidra til et samfunn med vinnere og tapere.

Fokuser på det positive. Fokuset, positivt eller negativt, er ditt valg.

Bruk dialog for felles leting etter bærekraftige løsninger. Spør: hvordan ser familien, skolen, landet, regionen ut, som du ønsker å være en del av? Var det bedre før? Hvor gikk det feil? Hva er det verste som har skjedd? Det verste som kan skje? Vær konstruktiv, kreativ, konkret.

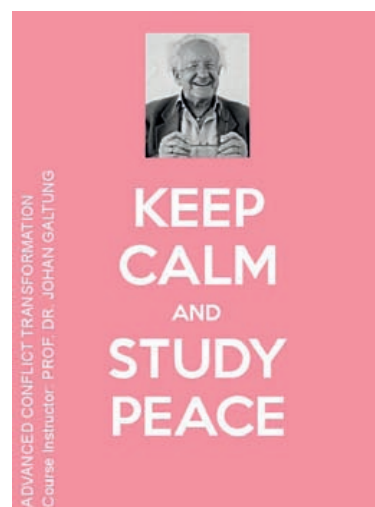
Leger har delt kunnskap om å vaske hendene og pusse tenner som hygiene; tiden er moden for konflikthygiene. Det å lære folk å selv ta vare på helsen sin har brakt oss lenger enn avanserte medisiner og kirurgiske inngrep.

Med konflikthygiene kan vi komme langt.

Johan Galtung om fremtiden for fredspraksis fra etterordet til boken *The Art of Peace* 2017

“Gnisten av optimisme og håp – og handlingsmuligheter – akkurat som jeg selv fikk dem gjennom min far og min mor. Et stille budskap som vil være erindringen om meg.

J. Galtung

Å skape en fredskultur kan læres

Galtungs metode for fred er et steg på veien.

Videre lesning?

Hold deg oppdatert på hva som skjer i verden med fred for øyet, blant annet gjennom Transcend University Press⁹⁶

Hva kan jeg gjøre?

Bli støttemedlem eller aktiv i en fredsorganisasjon. I Norge finnes over 30 organisasjoner som arbeider med fredsspørsmål. Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, Antikrigs-nettverket og Hardangerakademiet for fred utvikling og miljø er blant dem.

Hvor finnes fredsfilmvisninger?

Fredsfilmer kan fritt lånes i hele landet fra fredsfilmsamlingen til Bergen offentlige bibliotek⁹⁷. Det finnes fredsfilmfestivaler over hele verden.

Hvor finnes fredsstudier i Skandinavia?

Blant annet her:

Norge:

- Universitetet i Tromsø – Senter for fredsstudier – fred og konfliktransformasjon master
- Bjørknes høyskole, Oslo – freds- og konfliktstudie bachelor
- Universitetet i Oslo – peace and conflict studies master
- PRIO Peace Research Institute Oslo: På doktorgradsnivå samarbeider PRIO med Universitetet i Oslo og NTNU om en tverrfaglig forskerskole i fred og konfliktstudier.
- Universitet i Bergen: ettårig emne i konfliktmegling
- Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø holder symposier og kurs

Sverige:

- Malmö Universitet – Peace and conflict studies bachelor
- Uppsala Universitet – Freds- och utvecklingsstudier bachelor + master
- Lunds universitet – Freds- och konfliktvetenskap bachelor

INTERNASJONAL KVINNELIGA FOR FRED OG FRIHET
FREDSFILM BIBLIOTEK STØTTET AV UD

⁹⁶ transcend.org/tup/

⁹⁷ [Fredsfilm bergenbibliotek.no/musikkogfilm/film/fredsfilmer](http://fredsfilm.bergenbibliotek.no/musikkogfilm/film/fredsfilmer)

Finland:

- Tampere university - Master's Degree Programme in Peace, Mediation and Conflict Research
- Åbo akademi university Master's Degree Programme in Peace, Mediation and Conflict Research

Danmark:

- Københavns Universitet
 - Institut for Statskundskab: International Relations and Conflict Resolution
 - Juridisk Fakultet: Master i konfliktmægling
- The Danish Centre for Conflict Resolution – ulike kurs

Fredsstudier på nett: TPU – Transcend Peace University

Bibliografi pr. juni 2020

- transcend.org Galtungs bibliografi 1948–2010
- Publikasjoner av Johan Galtung i BIBSYS

Et utvalg av Johan Galtungs bøker:

Peace By Peaceful Means (1996), *Macrohistory and Macro-historians* (med Sohail Inayatullah, 1997), *Conflict Transformation By Peaceful Means* (1998), *Johan uten land* (selvbiografi, 2000), *Transcend & Transform: An Introduction to Conflict Work* (2004, på 25 språk), *50 Years – 100 Peace and Conflict Perspectives* (2008), *Democracy – Peace – Development* (med Paul Scott, 2008), *50 Years – 25 Intellectual Landscapes Explored* (2008), *Globalizing God* (with Graeme MacQueen, 2008), *The Fall of the US Empire – And Then What* (2009), *Peace Business* (med Jack Santa Barbara og Fred Dubee, 2009), *A Theory of Conflict* (2010), *A Theory of Development* (2010), *Reporting Conflict: New Directions in Peace Journalism* (med Jake Lynch og Annabel McGoldrick, 2010), *Korea: The Twisting Roads to Unification* (med Jae-Bong Lee, 2011), *Reconciliation* (med Joanna Santa Barbara og Diane Perlman, 2012), *Peace Mathematics* (med Dietrich Fischer, 2012), *Peace Economics* (2012), *A Theory of Civilization* (2013), *A Theory of Peace* (2013), *Abolishing War* (2015), *The Art of Peace* (2015/ 2017)

“ Min kone Fumi er min viktigste veileder – og viktigste kritiker. Jeg slipper aldri ut noe som ikke Fumi har gjennomgått.

J. Galtung

Andre kilder

- Public Lecture: “Seeking Peace from Resolving Conflict between Buddhists and Muslims in Myanmar and Sri Lanka” by Prof. Dr. Johan Galtung*, International Institute of Advanced Islamic Studies (IAIS) Malaysia, via WayBack Machine: <https://web.archive.org/web/20150603050551/http://www.iais.org.my/e/index.php/events-sp-1744003054/past-events/517-public-lecture-seeking-peace-from-resolving-conflict-between-buddhists-and-muslims-in-myanmar-and-sri-lanka-by-prof-dr-johan-galtung.html>
- Inspiration from a Father: Johan Galtung Interviewed by Henrik Urdal*, Henrik Urdal, PRIO Stories <https://blogs.prio.org/2019/05/inspiration-from-a-father-johan-galtung-interviewed-by-henrik-urdal/> (Verifisert 10.08.20)
- Johan Galtung* i Norsk biografisk leksikon på snl.no., Knutsen, Torbjørn L. https://nbl.snl.no/Johan_Galtung (Verifisert 10.08.20)

- d. *Twelve Friendly Quarrels with Johan Galtung*, Kenneth E. Boulding, *Journal of Peace Research*, Vol. 14, No. 1 (1977), pp. 75-86 <https://www.jstor.org/stable/423312> (Verifisert 10.08.20)
- e. *The future of the world: Futurology, futurists, and the struggle for the post-Cold War imagination*, Jenny Andersson, Oxford University Press 2018
- f. *TRANSCEND International's Statement Concerning the Label of anti-Semitism Against Johan Galtung*. Transcend International <https://www.transcend.org/galtung/statement-may-2012/> (Verifisert 10.08.20)
- g. *Bio Johan Galtung*, Jamnalal Bajaj Foundation http://www.jamnalalbajajfoundation.org/media/pdf/JBA_1993_Bio_Johan_Galtung.pdf (Verifisert 10.08.20)
- h. *De nulevende Adelsslægter i Norge*, H.J. Huitfeldt-Kaas, *Historisk Tidsskrift*, 1886, 2. rekke, 5. bind, s. 145-160, via [Genealogi.no](https://www.genealogi.no) [https://www.genealogi.no/wiki/index.php/De_nulevende_Adelssl%C3%A6gter_i_Norge_\(artikkel_1886\)](https://www.genealogi.no/wiki/index.php/De_nulevende_Adelssl%C3%A6gter_i_Norge_(artikkel_1886)) (Verifisert 10.08.20)
- i. *Lecture transcript and video of Galtung's speech at the Joan B. Kroc Institute for Peace & Justice at the University of San Diego, December 2010*, Institute for Peace and Justice https://web.archive.org/web/20130501054708/http://www.sandiego.edu/peacestudies/institutes/ipj/programs/distinguished_lecture_series/biographies/johan_galtung.php (Verifisert 10.08.20)
- j. *Interview mit dem norwegischen Friedensforscher Johann Galtung*, Österreichische Mediathek, 10-16513_a_b01_k02 <https://www.mediathek.at/portaltreffer/atom/01783387-00F-01E5C-00000BEC-01772EE2/pool/BWEB/> (Verifisert 10.08.20)
- k. *Striden om fredsprofessoratet*, Eva Fetscher, [Norgeshistorie.no](https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/1947-striden-om-fredsprofessoratet.html) <https://www.norgeshistorie.no/oljealder-og-overflod/1947-striden-om-fredsprofessoratet.html> (Verifisert 10.08.20)

70 år med bøker, artikler og innlegg

Johan Galtung er forfatter eller medforfatter av mer enn 160 bøker om fred og beslektede spørsmål, 96 som eneste forfatter. Mer enn 40 er oversatt til andre språk, inkludert 50 *Years-100 Peace and Conflict Perspectives* utgitt av Transcend University Press. Transcend og Transform er oversatt til 25 språk. Han har publisert mer enn 1700 artikler og bokkapitler og skrevet over 500 ukentlige redaksjoner for Transcend Media Service-TMS, som inneholder løsningsorientert fredsjournalistikk.

Billedreferanser

Fotografene/eiere av rettigheter for fotografier og cartoons er kreditert i [parenteser] i billedtekstene, der de ikke har signert selv.

Susanne Amira Maria Urban er kosmopolitt bosatt i Norge siden 1977. I 2006 ble hun kåret til en av Aftenpostens Top10 rollemodeller blant «innvandrere med suksess i Norge».

Hun har gjennomført ulike fredskurs i Hardangerakademiets regi og fulgt akademiets årlige sommersymposier med Johan Galtung.

Hun er arkitekt, byplanlegger og samfunnsdebattant innen spørsmål om bærekraftig byutvikling, miljø og fred; hun er medredaktør for boken *100-års fredsarbeid, hva nå?* til IKFF / WILPF-Norges 100-års jubileum. Hun har oversatt fagboken *Etter atomulykken – effektivt vern mot radioaktiv stråling – en praktisk veileder* (Vladimir Babenko) fra fransk til norsk, tysk og engelsk.

- Publikasjoner** av Hardangerakademiet, nordisk senter for fred, utvikling og miljø
7. 2020 *Galtungs metode for fred* S.Urban
 6. 2017 *Syv veier til et livssyn i en globaliserende tidsalder* J.Galtung
 5. 2013 *Small places can think big thoughts* V.M.L.Storsletten og O.Jakobsen red.
 6. 2015 *100 års fredsarbeid. Hva nå?* S.Urban red.
 3. 2014 *Ynglingene som sivilisasjonsbyggere i middelalderen, T.Øra 1814-1914-2014: hva har vi lært?* J.Galtung
 2. 1962 ny-oppretrykk *Aristoteles, Friedrich Engels and the Dialectics of Nature* E.D.Vogt
 1. 2014 *Syv veier til lykke* J.Galtung